

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

**MAGISTRSKO DELO
EVROPSKA DELNIŠKA DRUŽBA V PRAKSI**

Ljubljana, oktober 2009

METOD DRGAN

IZJAVA O AVTORSTVU

IZJAVA

Študent METOD DRGAN izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. Dr. BRANKO KORŽE-ta, in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 23.10.2009

Podpis: _____

KAZALO

1 UVOD	1
1.1 PROBLEMATIKA MAGISTRSKEGA DELA	1
1.2 NAMEN IN CILJ MAGISTRSKEGA DELA.....	3
1.3 METODE DE LA.....	4
1.4 ZASNOVA IN STRUKTURA POGLAVIJ	5
2 HARMONIZACIJA IN UNIFIKACIJA PRAVA DRUŽB V EU	5
3 SOCIETAS EUROPEA (EVROPSKA DELNIŠKA DRUŽBA)	10
3.1 NAMEN IN ZNAČILNOSTI SOCIETA EUROPEA	10
3.2 OD IDEJE DO UREDBE.....	11
3.3 UPORABA PRAVNIH NORM	13
3.4 UREDITEV PO UREDBI O SE	15
3.4.1 Ustanovitev SE z združitvijo	17
3.4.2 Ustanovitev holdinške SE.....	18
3.4.3 Ustanovitev odvisne SE.....	20
3.4.4 Ustanovitev SE s preoblikovanjem.....	20
3.4.5 Sedež SE in njegov prenos znotraj EU.....	21
3.4.6 Organizacijska struktura SE.....	22
3.4.7 Delavsko soupravljanje v SE	23
3.4.8 Prenehanje obstoja SE.....	26
3.5 OBDAVČITEV SE.....	26
4 EVROPSKA DELNIŠKA DRUŽBA V PRAKSI	29
4.1 SE V ŠTEVILKAH.....	34
5 PRIMER USTANOVITVE EVROPSKE DELNIŠKE DRUŽBE	39
5.1 PREDSTAVITEV DRUŽBE X	40
5.2 MOTIVI DRUŽBE X	42
5.3 PREDVIDEN PLAN IN SPREMEMBE PRI OBLIKOVANJU SE	43
5.4 POSTOPEK USTANOVITVE	45
5.4.1 Plan ustanovitve SE s preoblikovanjem.....	45
5.4.2 Pogajanje s predstavniki zaposlenih.....	47
5.4.3 Alternativna rešitev preko standardnih pravil.....	50
5.4.4 Sprememba in vpliv preoblikovanja na organizacijsko strukturo vodenja SE.....	51
5.4.5 Prednosti in slabosti za Družbo X	52
6 ALTERNATIVNE UREDITVE	56
6.1 SPE – SOCIETAS PRIVATA EUROPAEA.....	56
6.2 NOVI TRENDI POSLOVANJA Z UPORABO POGODB O IZOGIBANJU DVOJNEGA OBDAVČEVANJA IN NOVIH UREDITEV V EU.....	59
6.3 PRIMERJAVA Z DRUGIMI »FEDERALNIMI« UREDITVAMI (PRIMER ZDA IN KANADE).....	62
7 ZAKLJUČEK	63
8 VIRI IN LITERATURA	68
8.1 VIRI.....	68
8.2 LITERATURA.....	71

1 Uvod

1.1 Problematika magistrskega dela

Skozi zgodovino je Evropa predstavljala skupek relativno majhnih politično-gospodarskih neodvisnih enot, vsako od teh pa je vodila želja po širši uveljavitvi pomembnosti tako na gospodarskem, kot političnem področju. Ker pa Evropa z relativno majhnimi gospodarstvi ni mogla konkurirati velikim svetovnim ekonomijam in hitrosti napredka, je kmalu postalo jasno, da bo potrebna neka oblika združevanja gospodarstev posameznih držav, ki bo omogočala skupni napredek. Tako je bila najprej ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo in leta 1957 s podpisom Rimske pogodbe kot njena nadgradnja Evropska gospodarska skupnost (EGS) ter Evropska skupnost za jedrsko energijo (EURATOM). Leta 1992 je s podpisom Maastrichtske pogodbe prišlo do ustanovitve Evropske unije (v nadaljevanju tudi EU) ter s tem dodatne povezanosti in nadgradnje evropskega trga ter zaveze članic k vzpostavitvi gospodarske, denarne in politične homogene skupnosti. Tako je bil napravljen še en velik korak za doseg cilja EU, ki je od samega začetka sestaviti gospodarstvo, ki bi lahko konkuriralo na svetovnem trgu, še posebej ameriškemu gospodarstvu. Problem, ki ga je Evropska unija imela in ga pravzaprav še vedno ima, pa je velika razdrobljenost in razvejana nacionalna (davčna, računovodska, statusno-pravna...) ureditev, katere poenotenje se je pravzaprav šele začelo.

Dolgo je veljalo, da je za razvoj oziroma rast podjetniške aktivnosti v različnih državah nujno potrebno vzpostaviti novo pravno entiteto v vsaki državi, kar predstavlja vsakokratno izpolnitev določenih administrativnih formalnosti in specifičnosti v skladu s predpisi vsake države članice, na katero se razširi podjetniška aktivnost. Zaradi tega je v šestdesetih letih 20. stoletja dozorela ideja, da bi določena gospodarska družba lahko delovala v vseh državah EGS, če bi izpolnila paket administrativnih formalnosti v eni državi članici, oziroma skupine predpisov Skupnosti. Takšne družbe bi dobile posebno pravno obliko, in sicer Evropske delniške družbe (Societas Europea), katere osnovni cilj je izkoristiti prednosti vzpostavljenega notranjega trga z namenom povečanja učinkovitosti in konkurenčnosti evropskega gospodarstva.

Prvi predlog za ureditev nove pravne oblike je 30. junija 1970 podala Evropska komisija. Vendar je predlog takoj naletel na težavo različnih pravnih ureditev v državah članicah, tako glede oblike upravljanja družb (enotirno – neposredno upravljanje in dvotirno upravljanje družb – upravljanje preko uprave in nadzornega sveta), kot glede delavske participacije pri vodenju družb (večina držav EU – tako kot npr. Belgija – ima poseben sistem obveščanja in posvetovanja z delavci, medtem ko v drugih državah, predvsem v Nemčiji, delavci sodelujejo z vodstvom, spet drugod delavskega soupravljanja ne poznajo). Tudi glede davkov še vedno tudi danes ostaja precej nejasnosti (tako npr. zaenkrat z davčnega vidika dobički Evropske delniške družbe ostajajo v državi sedeža).

Težka pot, ki je pripeljala od prvih osnutkov do sprejetja zakonodaje na področju Evropske delniške družbe (v nadaljevanju tudi SE), je trajala vse do 8. oktobra 2001. Na ta datum je Svet ministrov sprejel uredbo 2157/2001/ES (v nadaljevanju: Uredba o SE), ki so jo morale članice vključiti v nacionalno zakonodajo v roku treh let in predstavlja kompromis številnih različnih interesov.

V pravno-sistemskem pogledu se na kompromisen način prepleta uporaba nadnacionalnih in nacionalnih pravnih pravil. Do sedaj namreč EU ni imela pristojnosti za urejanje statusno-pravnih razmerij, s pripravo ureditve Evropske delniške družbe pa je, v želji po zagotovitvi enotnega trga oziroma večje konkurenčnosti in olajšanja poslovanja znotraj EU, prostega pretoka blaga, storitev, kapitala in ljudi, EU posegla na področje urejanja, ki je bilo doslej v celoti v domeni držav članic. Navkljub temu, da je določila nadnacionalno obliko poslovnega subjekta, je del ureditve še vedno prepustila nacionalni zakonodaji ter s tem ni v celoti posegla v pristojnosti posameznih članic. V vsebinskem pogledu gre pri sprejeti Uredbi o SE za kompromis uporabe različnih modelov oziroma ureditev, ki so uzakonjene in prakticirane v različnih državah članicah (delavsko soupravljanje, organiziranost in vodenje družb itd.).

Tako sprejeta Uredba o SE je bila v literaturi sprejeta z mešanico olajšanja, pričakovanja in razočaranja. Z olajšanjem, ker je po štirih desetletjih le prišlo do dogovora in sprejetja uredbe. S pričakovanjem, ker lahko pričakujemo odzive in nadaljnje zблиževanje in standardizacijo gospodarske prakse in nacionalnih zakonodaj ter s tem izboljšanje pogojev poslovanja. Z razočaranjem, ker je iz načrtovane enotne evropske oblike, zaradi sprejetih kompromisov in teženj po ohranjanju nacionalnih ureditev nastal nekakšen kameleon – zakonodaja v 30 različicah.

Težavnost poenotenja zakonodaje se kaže v kompromisih, ki so bili potrebni, da je vendarle prišlo do uveljavitve Uredbe o SE; tako je na primer delavska participacija v upravljanju družb rešena s posebno direktivo, s katero je naložila državam članicam, da uredijo to vprašanje v nacionalnih zakonodajah. Tudi obdavčitev ni posebej razdelana v Uredbi o SE, temveč je še vedno predmet ureditve posamezne države članice. S tega vidika je v prvih letih pričakovati veliko začetnih težav pri vsaki državi članici ter poslovanju družb (tako je npr. vse do leta 2006, ko je bila sprejeta nova davčna zakonodaja, v Nemčiji obstajala negotovost glede obdavčitve skritih rezervacij).

Neuniformnost zakonodaje, katere vsebino je Uredba o SE prepustila članicam, je do določene mere zmanjšala privlačnost Evropske delniške družbe (npr. zaradi neenotnosti v načinu ustanavljanja družbe, varstva manjšinskih delničarjev, davčne obravnave itd.). Kljub vsemu pa sama ideja in ureditev še vedno dela Evropsko delniško družbo zanimivo, saj ponuja pravno podlago za centralno upravljanje in spreminjanje strukture poslovanja družb s podružnicami v drugih članicah, kjer to doslej ni bilo mogoče. Tako so operative enote/podružnice podvržene isti zakonodaji ne glede na to, kje v Evropi se nahajajo. Poleg

tega lahko Evropske delniške družbe premeščajo sedež družbe v drugo državo članico, ne da bi morale zapreti staro družbo v prejšnji državi članici in odpreti novo. Tako bodo Evropske delniške družbe imele sedež v tistih državah EU, kjer bo korporacijska zakonodaja najbolj prijazna do podjetnikov, kar naj bi povzročilo konkurenčni boj med državami za vzpostavitev najboljšega pravnega okolja, hkrati pa bi vodilo v hitrejše poenotenje gospodarskega prava držav članic.

V Evropi postopoma narašča zanimanje za Evropsko delniško družbo. Do danes je bilo registriranih že preko 300 Evropskih delniških družb, še več jih je v procesu ustanovitve (npr. SCOR, BASF, Nordea). Samo dejstvo, da je bilo v obdobju zadnjih štirih let ustanovljeno preko 300 družb ter dejstvo, da govorimo o gospodarskih družbah, kjer je osnovno vodilo dobiček, kaže, da obstaja nek motiv oziroma racionalnost za omenjeno obliko. Na podlagi analiz že preoblikovanih družb, predstavljajo glavne motive za ustanovitev SE predvsem poenostavitev lastniške strukture oziroma strukture družb, povečanje učinkovitosti delovanja na Evropskem trgu ter promocija evropskega duha v posamezni družbi.

Na podlagi rezultatov iz prakse glede hitrosti ustanavljanja Evropske delniške družbe, predvsem pa problemov, s katerimi se družbe srečujejo pri ustanavljanju in upravljanju takih družb, bo Evropska komisija pripravila Svetu EU in Evropskemu parlamentu poročilo o uporabi SE kot nove oblike in predloge za spremembe, s poudarkom o primernosti dopustitve lokacije glavne uprave in statutarnega sedeža Evropske delniške družbe v različnih državah članicah. Rok za pripravo poročila je konec leta 2009 in bo služil kot osnova za nadaljnje spremembe v evropski zakonodaji.

1.2 Namen in cilj magistrskega dela

Namen magistrske naloge je podrobneje prikazati samo ureditev Evropske delniške družbe v sprejeti zakonodaji. Preko zadnjih dostopnih podatkov o številu Evropskih delniških družb bom skušal preveriti njeno pogostost v praksi ter izkušnje, ki so jih imele družbe pri preoblikovanju in na podlagi različnih študij in komentarjev predstaviti prednosti in slabosti pri uporabi ureditve v praksi.

Ključna hipoteza, ki jo želim v nalogi potrditi je, da SE ne predstavlja nove atraktivne ureditve za gospodarske družbe EU.

Nova ureditev sicer prinaša določene novosti (ureditev delavskega soupravljanja, prosto izbiro med enotirnim in dvotirnim sistemom upravljanja družbe, lažje delovanje na celotni EU, enostavnejše čezmejne združitve in enostavnejši prenos sedeža...), ki jih bodo družbe kot racionalni gospodarski subjekti izkoristile, kar se kaže tudi v številu do sedaj ustanovljenih SE družb. Vendar pa je spričo dolgega časa, ki je potekel od same ideje do

njenega udejanjenja, le-to dohitel proces harmonizacije in unifikacije prava v EU. Harmonizacija različnih sistemov znotraj EU je pripeljala ureditve do takšne stopnje, ko lahko podobne rešitve in (če ne celo boljše) ugodnosti dosežemo tudi z drugimi statusno-pravnimi oblikami, oziroma z do sedaj že sprejetimi direktivami v pravne rede držav članic (npr. 10. direktiva o čezmejnih združitvah).

Nadalje samo pomanjkanje uniformnosti v zakonodaji, ki ureja SE med članicami, povzroča nejasnosti pri ureditvi, nevarnosti pravnih praznin, negotovosti glede razlage in uporabe prava ter pristojnosti sodišč in nacionalnih (davčnih in inšpekcijskih) organov. Uredba o SE ureja zgolj institucionalni vidik ureditve nove oblike, medtem ko je še velik del ureditve (celotna davčna obravnava, zaščita manjšinskih delničarjev pri odločanju, različna sodna praksa, itd.) urejen z nacionalnimi zakonodajami držav članic in statutom posamezne SE. Različnost ureditev zahteva od družbenikov in upnikov poznavanje različnih zakonodaj ter s tem dodatne stroške, različno obravnavo v različnih državah itd.

Področje, ki ga obstoječa ureditev popolnoma izpušča, je področje obdavčitev. Pomanjkanje enotne ureditve oziroma harmonizacije davčnih sistemov in obravnave znotraj EU povzroča nemalo problemov in nejasnosti, SE pa še povečuje ta problem, saj ob pomanjkanju davčne prakse članic glede poslovanja SE še dodatno povzroča nejasnost in odpira različne probleme (npr. problem transfernih cen in prelivanja dobičkov med državami članicami, problem davčne prisotnosti z uzakonitvijo teorije sedeža itd).

Generalno menim, da je bilo sprejetje zakonodaje, ki ureja SE korak naprej pri nadaljnji harmonizaciji prava družb v EU, saj je omogočala velik preboj naprej tako glede ureditve delavskega soupravljanja, različnih sistemov upravljanja družb, kot glede čezmejnih združitvev. Na podlagi te zakonodaje in uskladitve med državami članicami so bile sprejete nekatere pomembne direktive (npr. 10. direktiva o čezmejnih združitvah, direktiva o sodelovanju delavcev pri soupravljanju itd.). Tudi na podlagi te zakonodaje bo omogočena večja konkurenčnost in primerljivost različnih sistemov in ureditev. Vendar pa samo omejevanje (na načine ustanovitev, na velikost in organizacijsko obliko družbe, postopke delovanja in posebnosti pri delavskem soupravljanju), kot tudi možnost izbire drugih alternativnih pravno-organizacijskih oblik ne daje zadostne prednosti, da bi se veliko družb odločilo za preoblikovanje v SE.

1.3 Metode dela

Izdelava magistrskega dela bo temeljila na celoviti obravnavi teorije, zakonodaje in določil, ki urejajo Evropsko delniško družbo. Pri metodološki obravnavi se bom naslonil na strokovno literaturo domačih in tujih virov glede obravnave Evropske delniške družbe s strani zakonodajalca, v teoriji in v praksi. Iz domačih in tujih virov bom z metodo kompilacije povzel izkušnje iz prakse obstoječih SE ter na podlagi prišel do zaključka o

uspešnosti oziroma prihodnosti ureditve. Na podlagi analize obstoječega stanja že ustanovljenih SE, bom s komparativno metodo primerjal njihovo pogostost, oblike ter področja delovanja. Spoznanja iz literature bom v svoji nalogi poskušal uporabiti tudi na konkretnem primeru ustanovitve Evropske delniške družbe in pri tem vključil tudi lastno znanje, pridobljeno tekom študija in svoje dosedanje poslovne prakse. Magistrsko delo temelji na primarnih in sekundarnih virih podatkov. Na običajen način so citirana tuja spoznanja, stališča, mišljenja in sklepi.

1.4 Zasnova in struktura poglavij

Magistrsko delo bo razdeljeno na šest glavnih sklopov. V prvem delu bom na kratko predstavil proces harmonizacije in unifikacije prava družb v EU, ki smo mu priča v zadnjih 50 letih v Evropi. Slednje bo služilo kot okvir za razumevanje procesa, ki je privedel do sprejetja Uredbe o SE ter alternativ ureditvi. V nadaljevanju bom na kratko predstavil samo Evropsko delniško družbo, njeno zgodovino ter posebnosti glede pravne ureditve in uporabe pravnih norm. Sledila bo podrobna analiza ureditve Evropske delniške družbe, saj bo le to osnova in okvir za razumevanje nove oblike in nadaljnje analize. V nadaljevanju bodo predstavljeni dosednji odzivi na novo ureditev v praksi – tako preko različnih mnenj strokovnjakov glede prednosti in slabosti nove ureditve, kot tudi sama predstavitev popularnosti nove oblike skozi številke. Na koncu bom poskušal prikazati glavne prednosti, slabosti in komplikacije ureditve v praksi s hipotetičnim primerom družbe v Sloveniji, ki ima podružnice v drugih državah EU, željo po rasti oziroma povečanju prisotnosti na posameznih trgih EU ter zmanjšanju stroškov organizacijske strukture in vzdrževanje le-te. Prikazan bo celoten proces ustanovitve, kot tudi analiza možnih rešitev v danem primeru. V zaključku bom na kratko poskušal predstaviti možne alternativne oblike oziroma trende razvoja prava in državnih ureditev, ki zmanjšujejo oziroma izenačujejo prednosti Evropske delniške družbe v primerjavi z ostalimi oblikami poslovanja oziroma ureditve.

Analiza bo osredotočena tako na statusno-pravni in organizacijski, kot tudi davčni vidik Evropske delniške družbe. Skozi celotno nalogo bom kritično presojal in gradil razloge za svoj zaključek o primernosti in prihodnosti ureditve oziroma pogoje, pri katerih se takšna ureditev izkaže kot uporabna ali ne.

2 Harmonizacija in unifikacija prava družb v EU

Evropa predstavlja eno izmed največjih svetovnih ekonomij. Da bi svoj status ohranila in konkurirala drugim velesilam (ZDA, Kitajska), je šla skozi vrsto sprememb, vendar pa ni nikoli presegla notranjih razmejitev, različnih interesov, ureditev ter režimov. Predvsem povečanje mednarodnega poslovanja, fleksibilnosti družb, potreb po mednarodnem

financiranju in prisotnosti na različnih svetovnih trgih, terjajo od Evrope, da postane prožnejše, bolj učinkovito in poslovanju korporacij prijaznejše okolje.

Aktivnosti Evropske unije na področju prava družb se izvajajo z različnimi pravnimi instrumenti in večstopenjsko, in sicer v smeri unifikacije, harmonizacije ter usklajevanja, s čimer se želi zagotoviti okvir delovanja enotnega trga. Harmonizacija prava družb je potekala vzporedno s splošnimi harmonizacijskimi težnjami Evropske gospodarske skupnosti od same ustanovitve leta 1957. Preko unifikacije (poenotenja prek uredb) in harmonizacije (zbliževanje prek direktiv in priporočil) skuša EU zagotoviti institucionalni statusno-pravni okvir za delovanje enotnega trga (Kocbek, 2005, str. 90).

Pomemben razlog za razvoj programa harmonizacije prava družb je bila tudi želja preprečiti konkurenco med sistemi prava družb v EU. Nekatere države članice niso želele, da bi se v pravu družb EU zgodilo podobno kot se je zgodilo v ZDA, kjer posamezne zvezne države z oblikovanjem vlagateljem oziroma menedžerjem prijaznega korporacijskega prava vabijo družbe, naj registrirajo sedež družbe na njihovem ozemlju. Zagovorniki harmonizacije sistemov se bojijo, da bi konkurenca sistemov povzročila škodljivo deregulacijo pravil, namenjenih varstvu delavcev, upnikov in manjšinskih družbenikov, znižanje okoljevarstvenih standardov ter izgube davčnih prihodkov posameznih držav (Rajgelj, 2007, str. 26). Primerljivost pravnih ureditev je nujna zaradi pravne varnosti in predvidljivosti pri poslovanju, hkrati pa se vlagatelji in družbe lažje odločijo za poslovanje na tujih trgih, če je ureditev le-teh podobna kot na domačem trgu.

Nasprotno pa ima konkurenca med jurisdikcijami za posledico homogenizacijo prava EU in tekmovanje za poslovne subjekte. Slabost tekmovanja za prihodke iz poslovnih subjektov je opisana kot tekma proti dnu (t.i. race to the bottom). Manjše države, ki hrepenijo po dohodkih iz naslova ustanovitve družb, so odstranile varovalke iz svojih ustanovitvenih zakonov in zakonodaje. Nasprotniki to vidijo ne kot tekmo v skrbnosti, ampak tekmo v ohlapnosti (Rajgelj, 2007, str. 54). Nasprotno pa teorija tekme proti vrhu zagovarja konkurenco korporacijskih pravil, saj le-ta omogočajo kakovostnejšo pravno ureditev, kakovostnejšo sodno prakso, usposobljena in učinkovita sodišča ter specializirane odvetnike (saj se poslovni subjekti selijo v državo z ugodnejšo pravno ureditvijo oziroma okoljem). Slednje je predvsem značilno za ZDA, kjer je najuspešnejša pri tem zvezna država Delaware. V primeru EU se je še posebej Francija bala, da bi Nizozemska, ki ima bolj fleksibilno korporacijsko zakonodajo in bolj privlačno davčno obravnavo in obdavčitev, postala »Evropski Delaware« (Pelle, 2008, str. 6).

Vsebina korporacijskega prava je v osnovi politična. Država s tem ureja družbeno bogastvo, njegovo preraščanje, delovne razmere, varstvo posameznih interesnih skupin in celotnega prebivalstva, delovnih mest, varstva okolja itd. Konkurenca sistemov izključuje forum, v okviru katerega bi državljani razpravljali o točki, na kateri je potrebno žrtvovati maksimiranje vrednosti delnic za druge državljanske vrednote in pravice (Rajgelj,

2007, str. 61). Pri tem se harmonizacija zdi kot učinkovitejše sredstvo proti konkurenci pravnih sistemov, pa čeprav obe obliki pripeljeta do konvergence sistemov (saj so v primeru nadzorovane harmonizacije stranski učinki – izguba dohodkov, pravno varstvo, konsenz itd. upoštevani v večji meri). EU držav naj bi v tem primeru sprejela zavezujočo zakonodajo, ki bi bila nad zakonodajami posameznih članic.

Harmonizacija je postopek oziroma način približevanja različnih pravnih redov, ki je voden od zgoraj navzdol. Gre za prilagajanje oziroma poenotenje različnih pravnih redov, ki niso neodvisni drug od drugega, ampak jih povezujeta sodelovanje in višje postavljeni organi. Največkrat uporabljeni instrument na področju harmonizacije prava družb predstavlja direktiva¹.

Evropa se je lotila harmonizacije pravnih redov s področja prava družb preko sprejetja naslednjih direktiv (Trstenjak & Kocbek, 2004, str. 31):

- Prva direktiva – Direktiva 68/151 o uskladitvi zaščitnih ukrepov za zavarovanje interesov družbenikov in tretjih oseb (direktiva o razkrivanju informacij);
- Druga direktiva – Direktiva 77/91 o uskladitvi zaščitnih ukrepov za zavarovanje interesov družbenikov in tretjih oseb glede ustanavljanja delniških družb (kapitalska direktiva);
- Tretja direktiva – Direktiva 78/855 o notranjih združitvah delniških družb;
- Četrta direktiva – Direktiva 78/860 o letnih računovodskih izkazih posameznih vrst družb ter vsebino le teh;
- Šesta direktiva – Direktiva 82/891 o delitvi delniških družb;
- Sedma direktiva – Direktiva 83/349 o konsolidiranih računovodskih izkazih;
- Osmo direktiva – Direktiva 84/253 o revidiranju in pooblaščenih osebah za izvajanje obvezne revizije računovodskih izkazov;
- Enajsta direktiva – Direktiva 89/666 o razkritju podružnic, ki jih v državi članici odprejo nekatere vrste družb, za katere velja zakonodaja druge države;
- Dvanajsta direktiva – Direktiva 89/667 o eno-osebni družbi;
- Direktiva 94/45 o evropskih svetih delavcev;
- Trinajsta direktiva – Direktiva 2007/25 o prevzemih družb;
- Direktiva 2007/36 o izvrševanju določenih pravic delničarjev na borzo uvrščenih družb;
- Deseta direktiva – Direktiva 2005/56 o čezmejnih združitvah;
- Direktiva 2001/86 o soupravljanju delavcev v evropski delniški družbi.

Evropa pa ni le harmonizirala prava držav članic preko direktiv, ampak je uporabljala tudi direktni pristop preko delne unifikacije pravnih redov z uredbami. Najpomembnejše

¹ Tipična značilnost direktive kot pravnega vira je, da države članice zavezuje k doseganju zelenih, predvidenih ciljev, medtem ko imajo države pri izbiri oblike in metod doseganja le tega proste roke.

uredbe (ki zadevajo magistrsko nalogo) so Uredba Sveta o Evropskem gospodarskem združenju (2137/85), Uredba Sveta o statutu evropske delniške družbe Societas Europea (2157/2001), Uredba Sveta o statutu Evropske zadruge (1435/2003), Uredba Sveta o uporabi mednarodnih računovodskih standardov (1606/2002) ter Uredba Sveta o sprejemu določenih mednarodnih računovodskih standardov (1725/2003).

Poleg direktiv in uredb so pomemben pravni vir tudi sodbe Sodišča Evropske unije. Le-te dodatno razlagajo in pojasnjujejo pravne pojme in institute ter določajo širino in domet posamezne ureditve. Primeri pomembnih sodb, ki so v veliki meri vplivale na svobodo ustanovitve sedeža, svobodo opravljanja dejavnosti in svobodo ustanavljanja predstavljajo sodbe v primerih Daily Mail (1988), Centros (1999), Uberseering (2002), Inspire Act (2003) in Sevic Systems (2005). V primeru Daily Mail gre za primer, ko država članica omeji prenos sedeža v drugo državo, v nadaljnjih treh pa za primer, ko želi država omejiti prenos sedeža iz druge države na njeno ozemlje. Kot izhaja iz sodb, država ne sme omejiti in tudi ne prepovedati prihoda družbe iz druge države članice, hkrati pa ji mora priznati pravno osebnost skladno s pravom države, kjer je bila ustanovljena, čeprav je bil njen dejanski sedež v drugi državi članici (Trstenjak, 2004, str. 15). Bistvena posledica odločb v zgoraj navedenih primerih je v tem, da jasno kažejo na nezdržljivost teorije sedeža (ki je v večini uporabljena s strani držav članic EU), s teorijo ustanovitve (ki jo zasleduje pravo EU). Po eni strani ne gre več zgolj za priznanje pravne in poslovne sposobnosti družbe, registrirane v drugi državi članici, po drugi pa se tudi ne da se več formalno tuje družbe prekvalificirati v domačo družbo in ji določiti pogoje, kot veljajo za takšno ustrezno domačo družbo. V primeru Sevic Systems (Bedrač, 2006, str. 6) gre za omejevanje svobode ustanavljanja in čezmejnega delovanja družb – oziroma enake obravnave združitvev med domačimi in tujimi družbami. Prepoved omejevanja ustanovitve in poslovanja je skladna z načelom svobodnega trga EU. Države članice so dolžne odpraviti vsakršne omejitve ali ovire, ki bi postavljale tuje družbe v slabši položaj od domačih družb.

Na kratko, po teoriji ustanovitve (inkorporacije) je merodajno pravo za presojo položaja družbe pravo države, po katerem je bila družba ustanovljena. Države, ki sprejemajo teorijo ustanovitve, za ustanovitev in obravnavo po svojem pravu od družb praviloma zahtevajo le statutarni sedež na svojem ozemlju, družba pa lahko opravlja in upravlja svojo dejavnost kjerkoli. Pravni položaj družbe ostane nespremenjen ne glede na to, v kateri državi ima družba dejanski sedež, oziroma ne glede na to kje opravlja svojo dejavnost. Gre za odprto teorijo, ki daje ustanoviteljem možnost svobodne izbire pravnega reda, ne preprečuje vstopa in izstopa iz ozemlja države ter omogoča svobodnejšo in prožnejšo izrabo ponudbe domačih in tujih pravnih oblik. Teorija sedeža pa po drugi strani presoja pravni položaj družbe po pravu države, kjer ima družba dejanski sedež. Dejanski sedež je lahko kraj, kjer je uprava družbe, kraj kjer so glavni organi družbe, kraj kjer se opravljajo glavni posli družbe, oziroma kraj, kjer se opravlja najpomembnejša dejavnost družbe. Države s teorijo dejanskega sedeža družbi priznavajo pravno osebnost le, če sta dejanski in statutarni sedež v isti državi; takoj, ko se razcepita, pravna osebnost družbe razpade. Večina kontinentalnih

držav EU sprejema teorijo dejanskega sedeža, ki onemogoča ustanavljanje navideznih družb, istočasno pa ovira mobilnost gospodarskih subjektov. (Rajgelj, 2006, str. 3).

Na sam razvoj evropskega prava močno vplivajo tudi globalizacijski procesi ter finančni škandali v ZDA in Evropi (Enron, Woldcom, Adelphia, Parmalat, Siemens...).

Pravo gospodarskih družb je bilo doslej v bistvu nacionalno pravo, dosedanji razvoj evropskega prava pa je temeljil predvsem na harmonizaciji ureditev nacionalnih pravnih redov. Pri Evropski delniški družbi pa gre za novo, nadnacionalno pravno obliko s sedežem v eni državi članici in možnostjo opravljanja dejavnosti v vseh državah članicah. Tako imamo skupno dve tendenci razvoja evropskega prava družb – harmonizacijo zakonodaje in ustanovitev novih nadnacionalnih pravnih oblik, pri čemer pa slednje tudi spodbujajo nadaljnjo harmonizacijo prava delniških družb preko konkurence sistemov in odločanja posameznikov za posamezen sistem. Konkurenca sistemov brez harmonizacije ne ustreza duhu Evropske unije, s harmonizacijo brez konkurence sistemov pa bi dosegli ravno nasprotno. Zato je pred nami kompleksen razvojni proces, pri katerem je lahko omenjena mešanica norm v pomoč. Pri tem mnogi vidijo Evropsko delniško družbo kot motor nadaljnje integracije v delniškem pravu, pri čemer bo Uredba o SE pripomogla k pravnemu povezovanju bolj, kot je to mogoče izmeriti po številu novoustanovljenih evropskih delniških družb (Karsten, 2003, str. 42). Uredba o SE naj bi imela poleg neposrednega učinka tudi mehki učinek, saj nacionalnih zakonodajalcev ne bi zavezovala k izvedbi predpisanih usklajevalnih korakov tako kot direktiva, bi pa jim dala povod in spodbudo, da v nacionalnem delniškem pravu sprejemajo harmonizacijske ukrepe, ki jih sami ocenjujejo kot smiselne.

Odprtost Uredbe o SE bo pravu Evropske delniške družbe dala tudi značaj eksperimentalnosti in spodbujala konkurenco sistemov v primerjalnem pravu. Lep primer je soobstoj dualističnega (struktura nadzora in vodstva preko ločenega nadzornega in upravnega odbora, značilna za nemški sistem vodenja družb) in monističnega (struktura značilna za angleški in španski sistem vodenja družb, zgolj z enim poslovnim odborom) sistema upravljanja družb. Teoretično gre za dva različna sistema, poslovna praksa pa bo pokazala kam se družbe nagibajo. Podobno velja za soupravljanje delavcev. V Uredbi o SE je dosežen kompromis glede modela soupravljanja delavcev, v bistvu pa prihaja problem iz Nemčije, kjer se sodelovanje delavcev pri upravljanju družbe zagovarja kot politična dogma. V gospodarskih krogih vlada zaskrbljenost glede s tem povezane konkurenčne sposobnosti nemških družb. Tudi na tem področju se pričakujejo integracijski učinki kot posledica nove ureditve.

Uredba o SE je hkrati tudi mejnik na poti razvoja prava družb. Prenos sedeža kapitalskih družb je po odločbi sodišča Evropske unije v zadevi Centros (1999) postal osrednji problem evropskega prava družb – iskanje za prakso sprejemljivega kompromisa med teorijo ustanovitve, ki je naklonjena mobilnosti, in teorijo sedeža, ki vztraja pri nadzoru na

sedežu družbe (Bedrač, 2006, str. 6). V zvezi s tem osmi člen Uredbe o SE predvideva formalna pravila prenosa sedeža, kjer je v specialnem pravilu predstavljeno tisto, kar se potrebuje v praksi.

3 Societas Europea (Evropska delniška družba)

3.1 Namen in značilnosti Societa Europea

Skupni trg, gospodarska rast, konkurenčnost domačih subjektov napram drugim mednarodnim okoljem in drugi dejavniki so prepričali Evropsko unijo, da ponudi družbam kot opcijo neko obliko nadnacionalne gospodarske družbe. Z novo pravno obliko želi omogočiti predvsem velikim družbam, da se povežejo v nadnacionalno enoto, prestopijo meje posamezne države ter s tem izkoristijo prednosti skupnega trga – ugodnejši način investiranja, dostop do sredstev za investiranje, poenostavitev čezmejnega prestrukturiranja družb, različne reorganizacije in skupne investicije družb s sedežem v različnih državah članicah.

Evropska delniška družba je gospodarska družba, ki ima kapital razdeljen na delnice in se lahko ustanovi le znotraj teritorija Evropske unije. Evropska delniška družba mora imeti v svoji firmi kratico »SE« (Tokić, 2004, str. 19), kar jo ločuje od drugih pravnih oseb v državi članici. SE se obravnava kot delniška družba, ustanovljena po pravu države statutarne sedeža in pridobi pravno osebnost s trenutkom vpisa v nacionalni sodni register države statutarne sedeža, ki ga je potrebno objaviti v Uradnem listu Evropske unije.

Osnovni cilj SE je dokončno oblikovanje notranjega trga z namenom povečanja učinkovitosti in konkurenčnosti evropskega gospodarstva (Wenz, 2004, str. 16). Pravni temelj SE je v prvi vrsti Uredba o SE. V tistih področjih, ki jih Uredba o SE ne ureja (področje davkov, konkurence, intelektualne lastnine in insolventnosti), pa je podrejena nacionalnim pravilom (po registriranemu sedežu SE), oziroma če to dopušča nacionalna zakonodaja, lahko SE določena področja uredi tudi sama. Vodilna ideja SE je v tem, da se družbe lahko spojijo ali pa zgolj preselijo svoj sedež iz ene članice Evropske unije v drugo, pri tem pa ohranijo svojo pravno subjektiviteto. Družbe imajo tako možnost reorganizacije svoje poslovne strukture tako, da lahko v celoti izkoristijo enoten trg, pri čemer pa bi bila SE podrejena zgolj enemu pravnemu redu. S tem se družba izogne mnogim nepotrebnim zapletom ter administrativnim in drugim stroškom.

3.2 Od ideje do uredbe

Ideja o oblikovanju evropske delniške družbe je stara več kot petdeset let. Evropa je s projektom začela sredi šestdesetih let, ko je bila s tem namenom ustanovljena posebna delovna skupina. Projekt je imel zelo burno preteklost, nastajanje je bilo dolgotrajno. Sprva je bil zasnovan zelo natančno in obširno ter bi ustvaril razmere za dejansko nadnacionalno družbo, kasneje pa se je podredil različnim interesom držav, tako da končna ureditev predstavlja zelo okrnjeno varianto prvotne zamisli. Sam razvoj bi lahko razdelili na tri faze (Rajgelj, 2007, str. 267):

Prva faza: 1960-1982

Izhodišče za oblikovanje SE sta bila dva kongresa v Franciji – kongres notarjev leta 1959 s predavanjem Thibiergea o delniški družbi evropskega tipa ter kongres pariške odvetniške zbornice leta 1960. Na predavanju Pietra Sandersa na Visoki ekonomski šoli v Rotterdamu (Cauchi Chetuci, 2009, str. 5) je bil prvič uporabljen izraz »Societas Europea«, vendar pa je bila reakcija takratne stroke bodisi zadržana bodisi negativna. Kljub temu so ideja in utemeljitve o razlogih za oblikovanje Evropske delniške družbe ter teoretiziranje Houina leta 1965 pripeljale do francoske pobude Evropski komisiji o sprejemu meddržavne pogodbe med državami članicami o enotni obliki gospodarske družbe. Komisija je leta 1966 imenovala posebno skupino z namenom ugotovitve razlogov in pogojev za ustanovitev Evropske delniške družbe. Na podlagi osnutka skupine pod taktirko Sandersa, je Evropska komisija izdala predlog statuta SE in ga leta 1970 predložila v razpravo. Popravljen statut je leta 1975 Evropska komisija v obliki uredbe predložila v sprejem Svetu ministrov. Po prvotnem predlogu (podrobni, moderni in sistematični osnutek s 400 člani, ki je predvideval enotno uredbo, s katero bi se uredila vsa pravna vprašanja) naj bi bila SE samostojna in v celoti nadnacionalna oblika kapitalske družbe, namenjena predvsem večjim družbam (ustanovitveni kapital v prvotnem predlogu je znašal najmanj 1 milijon ECU, kasneje pa bil zmanjšan na 250,000 ECU), urejena po nemškem dvotirnem sistemu, s statutom družbe, delavskim soupravljanjem, letnimi poročili in obdavčitvijo. Evropska delniška družba bi (skladno z nemškim dvotirnim modelom) imela tripartitni nadzorni svet, v katerem bi sedeli predstavniki treh interesnih skupin – predstavniki delavcev, delničarjev in splošnega interesa. Poslovna enota naj bi tako poslovala brez kakršnikoli omejitev v katerikoli državi članici.

Omenjeni predlog je naletel na močan političen odpor, saj je predstavljal resno konkurenco nacionalnemu pravu, ki bi lahko posledično povzročil selitev pravnih subjektov v druge članice ter s tem izgubo pomena in dohodkov posamezne članice, hkrati pa je tudi sama ureditev glede delavskega soupravljanja ter ureditve nadzornega sveta pomenila velik odklon od nekaterih nacionalnih ureditev (predvsem držav brez soodločanja delavcev – V. Britanija in Irska).

Druga faza: 1985-1995

Drugo fazo je zaznamoval popolnoma nov osnutek ureditve Evropske delniške družbe iz leta 1989, pripravljen pod vodstvom J. Delorsa. Osnutek je bil pripravljen skladno s prizadevanji o dokončni vzpostavitvi notranjega trga. Z namenom izoginitvi morebitnemu nasprotovanju, je delovna skupina predlog razdelila na dva dela, in sicer na področje ureditve same družbe ter področje ureditve delavskega samoupravljanja. Obseg osnutka je bil bistveno zmanjšan (s 400 na 137 členov), saj naj bi bil velik del prava družb že urejen preko harmonizacije nacionalnih zakonodaj. Prav tu je bila ena izmed pomanjkljivosti ureditve, saj osnutek ni več urejal enotne delniške družbe, pač pa toliko delniških družb, kolikor je bilo držav članic. Tudi vprašanje modelov soodločanja je bilo prepuščeno izbiri posamezne države in/oziroma družbe. Predlog je državam članicam dal na izbiro štiri modele: sodelovanje v organih družbe po nemško-nizozemskem modelu, poseben organ delavcev po francosko-belgijskem modelu, dogovor med socialnimi partnerji po skandinavskem modelu ter standardno rešitev po posebnih nacionalnih pravih. Konec leta 1995 je Evropska komisija poskušala ločiti to vprašanje od vprašanja statusne ureditve Evropske delniške družbe. Problem delavskega soupravljanja je želela rešiti na podlagi modela, ki bi temeljil samo na pravici delavcev do informiranja in posvetovanja.

Osnutek je propadel, tako zaradi neenotne ureditve Evropske delniške družbe (vprašanje odločitve med enotirnim in dvotirnim sistemom upravljanja družbe), kot tudi zaradi modela delavskega soupravljanja (nasprotovanje Nemčije zaradi okrnitve sistema delavskega upravljanja, kot tudi nekaterih drugih držav, ki niso poznale instituta participacije delavcev – npr. Španija), zlasti zaradi funkcionalne neenakovrednosti različnih alternativ.

Tretja faza: 1996-2001

Tretja faza se je začela s sklicem komisije nacionalnih strokovnjakov pod vodstvom E. Davignona. Naloga Davignonove skupine je bila ureditev vprašanja delavske udeležbe pri upravljanju. Le- ta je leta 1997 ugotovila, da popolna harmonizacija sodelovanja delavcev pri upravljanju zaradi številnih razlik med evropskimi modeli ni mogoča. Zato je predlagala, naj petino nadzornega sveta v dvotirnem ali petino administrativnega sveta v enotirnem sistemu sestavljajo delavci, kot minimalni standard vsake družbe, kot izhodišče pa je predvidevala postopek pogajanj med vodstvom družbe in delojemalci. Rešitev se je udejanjila s sprejemom Direktive 94/45 o evropskih svetih delavcev, ki je opredelila model reševanja soupravljanja s pogajanjem, pri katerem je primarno v pristojnosti socialnih partnerjev, da v pogajanjih določijo vrsto in obseg udeležbe, šele če jim ne uspe, pa pridejo v poštev heteronomna pravila (Lutter, 2002, str. 2). Najsmotrnejši način je ta, da se sistem delavcev pri upravljanju določi s pogajanjem o ustanovitvi SE, ob tem, da negativno zaključena pogajanja (po največ 6 mesecih) za SE ne pomenijo ovire za pridobitev pravne

sposobnosti². Projekt ureditve Evropske delniške družbe je tako ločil pravo družb od delovnega prava. Po sprejetju končnega dogovora o delavskem soupravljanju na vrhu v Nici leta 2000, Evropska komisija predstavi v celoti prenovljen predlog uredbe in direktive. Na podlagi tega sta bili 8.10. 2001 sprejeti Uredba o evropski delniški družbi 2157/2001 in Direktiva o soupravljanju delavcev v evropskih delniških družbah 2001/86, ki veljata za celotno EU in Evropsko gospodarsko skupnost (EEA), ki vključuje tudi Islandijo, Norveško in Liechtenstein. Obseg končno sprejetega predloga je bil skrčen na 70 členov, izločena področja pa so bila normirana posebej, oziroma prepuščena kasnejšemu dogovarjanju (Prelič & Prostor, 2009, str. 14).

Uredba o statutu SE je dvojni kompromis (Kocbek, 2004b, str. 455). V pravno-sistemskem pogledu se na kompromisen način prepleta uporaba nadnacionalnih in nacionalnih pravnih pravil. V vsebinskem pogledu pa je kompromis sploh omogočil sprejem Uredbe o SE, kjer glede najbolj spornega vprašanja – participacije delavcev – omogoča uporabo posameznih različnih modelov.

Članice so morale implementirati Uredbo o SE ter prilagoditi nacionalne zakonodaje skladno z navodili Uredbe o SE v triletnem roku. Vendar pa je le-to v roku sprejelo samo devet od 28 članic (Danska, Islandija, Švedska, Finska, Madžarska, Slovaška, Avstrija, Velika Britanija in Belgija). Zgolj šest držav je povzelo ureditev o SE in delavsko soupravljanje v SE v enotni zakon, medtem ko so vse ostale države to uredile z dvema ločenima zakonoma. Večina držav je uredila delavsko soupravljanje v zakonu in ne v nacionalnih kolektivnih pogodbah. Uvedba ureditve v nacionalno zakonodajo je zgolj v Nemčiji povzročila širšo družbeno razpravo, medtem ko je v drugih državah bila diskusija bolj tehnične narave in je potekala zgolj okoli vloge sindikatov napram predstavnikom delavcev v posebnem pogajalskem telesu, stroškov in časa povezanega s procesom ustanovitve in vodenja SE ter vpliv uvedbe nove oblike organizacijske strukture SE v relaciji do lokalnih družb – predvsem v državah, kjer enotirno upravljanje družb ni bilo poznano (Fulton, 2006, str. 35)

3.3 Uporaba pravnih norm

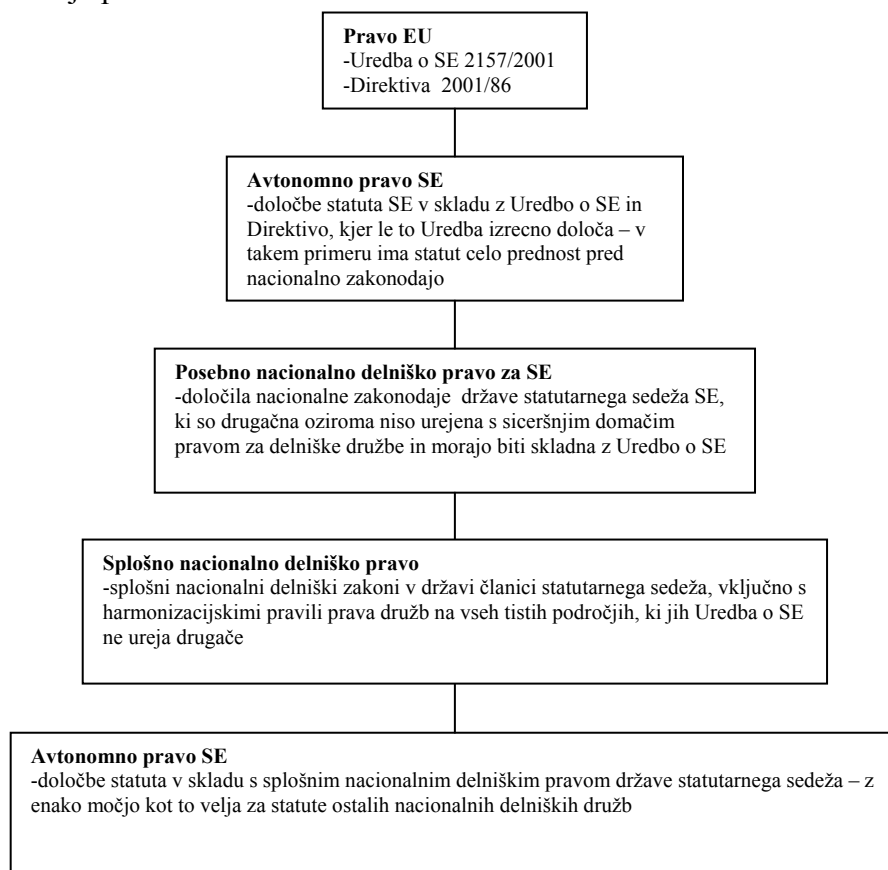
Posebnost ureditve SE je v njenem temeljnem pravnem viru, katerega predstavlja Uredba 2157/2001 – Uredba o SE. Gre za primer, kjer sprejeta Uredba o SE v EU velja za supranacionalni pravni vir, ki v mnogih določbah ureja ureditev SE nad pravom posamezne države članice, hkrati pa tudi zahteva, da se posamezne nacionalne zakonodaje prilagodijo, da bo mogoča ustrezna implementacija Uredbe o SE. Državam članicam Uredba o SE narekuje ureditev določenih vprašanj s posebnimi pravili, ki so lahko enaka ali različna od

² Zanimivo je, da so participaciji delavcev nasprotovali tudi sindikati delavcev, saj so v participaciji videli sredstvo, ki lahko ogrozi moč sindikatov znotraj družb, saj predstavlja participacija alternativo vplivanja na odločitve družbe.

pravil, ki veljajo za nacionalne delniške družbe v posamezni državi članici, ob upoštevanju spoštovanja celotne zakonodaje EU. Prednost ureditve v obliki Uredbe je v njeni neposredni uporabnosti in interpretaciji s strani Sodišča Evropske unije, kar omogoča in zahteva enotno ureditev v vseh državah članicah.

Uredba v 9. členu določa uporabo pravil po hierarhiji:

Slika 1: Hierarhija pravnih virov za SE

Vir: Povzeto po CMS (2003)

Skladno s splošno napotilno normo 9. člena Uredbe o SE, se glede korporacijskih vprašanj dopolnilno (samo v obsegu oziroma na področjih, ki jih Uredba o SE ne določa, oziroma jih določa le delno) uporablja nacionalno pravo države statutarnega sedeža. Posebnost takšne ureditve je v tem, da je pred uporabo nacionalnega prava tako vedno potrebno ugotoviti, ali Uredba o SE opredeljuje področje, ali pa obstaja pravna praznina, ki jo je skladno z 9. členom Uredbe o SE potrebno zapolniti z nacionalnim pravom. Pri tem so nekatera vprašanja lahko oziroma morajo biti urejena s posebnim zakonom o SE, za druga pa velja splošno nacionalno delniško pravo. Na podlagi Uredbe o SE, ki je nalagala nacionalnim zakonodajalcem vključitev nekaterih pravil v nacionalno pravo, je morala vsaka članica sprejeti poseben zakon za uvedbo SE v svoj pravni red. V Sloveniji so bila

tako sprejeta dopolnilna pravila za SE, ki so bila vključena v Zakon o gospodarskih družbah. Zakonodajalec je ureditev SE in nacionalnih delniških družb skušal urediti čim bolj enotno, saj ni nobenega razloga, da bi bile rešitve in standardi varovanja delničarjev in upnikov pri podobnih vprašanjih različni, samo zato, ker so v transakcije udeležene enkrat samo nacionalne družbe, drugič pa nacionalne družbe z nadnacionalno naravo (Kocbek, 2004a, str. 6).

SE se od nacionalnih delniških družb razlikuje le v točkah, v katerih Uredba o SE zahteva oziroma dovoljuje posebno ureditev. Uzakonitev prožnejše ureditve za SE bi lahko pomenila kršitev določbe o enaki obravnavi SE in nacionalnih delniških družb, saj 10. člen Uredbe o SE določa, da je SE v vsaki državi članici treba obravnavati, kot da gre za delniško družbo ustanovljeno v skladu z zakonodajo države članice statutarnega sedeža (Rajgelj, 2007, str. 275). SE je samo posebna vrsta delniške družbe, ki ima zaradi nadnacionalne ureditve nekatere skupne značilnosti za celotno EU, sicer pa se naj ne bi razlikovala od nacionalnih delniških družb.

Druga specifičnost ureditve je v tem, da Uredba o SE izrecno pooblašča samo SE, da določena vprašanja uredi v svojem statutu (npr. opredelitev enotirnega oziroma dvotirnega sistema upravljanja, opredelitve števila članov in nadzornega sveta oziroma upravnega odbora, trajanja mandata, pogostost sej itd.). V tem primeru taka ureditev prevlada nad nacionalnim delniškim pravom.

3.4 Ureditev po Uredbi o SE

Evropska delniška družba je po naravi nadnacionalna pravnoorganizacijska enota, ki se lahko ustanovi le znotraj teritorija Evropske unije. Čeprav bo SE delovala na celotnem območju EU, je registrirana zgolj v eni državi članici. Gre za delniško družbo z omejeno odgovornostjo, pri čemer vsak delničar odgovarja samo z vplačanim vložkom. Minimalni osnovni kapital je določen v višini 120.000 evrov³ in je razdeljen na delnice. Uredba o SE dovoljuje, da posamezne članice predpišejo višje zneske osnovnega kapitala, če je to potrebno za posamezne specifične dejavnosti oziroma gospodarske panoge (bančništvo, zavarovalništvo in podobno). Pri državah, ki niso članice Evropske monetarne unije, je minimalni predpisani osnovni kapital izračunan en dan pred registracijo po uradnem menjalnem tečaju v domači valuti države članice, v kateri se SE registrira. Predpisani minimalni osnovni kapital v višini 120.000 evrov je relativno nizek znesek in dokaz, da je s tem EU želela spodbuditi ustanovitev omenjene oblike (Korže, 2007, str. 111). SE ima status pravne osebe in kot delniška družba predstavlja najbolj pogosto in najpomembnejšo izmed oblik kapitalskih družb. Ustanovitev SE je natančno urejena v 15. do 37. členu Uredbe o SE, in sicer jo pravne osebe lahko ustanovijo zgolj na naslednje načine:

³ V nekaterih državah članicah velja tako za domače delniške družbe kot SE višji znesek vpisanega osnovnega kapitala

- Združitev dveh ali več delniških družb, ki izhajajo iz vsaj dveh različnih članic Evropske unije;
- Oblikovanje holdinške družbe, ki bo imela v lasti delniške družbe oziroma družbe z omejeno odgovornostjo v najmanj dveh državah članicah Evropske unije;
- Ustanovitev skupne hčerinske družbe s strani gospodarskih družb iz vsaj dveh različnih držav članic Evropske unije;
- Preoblikovanje oziroma konverzija obstoječe javne delniške družbe v SE pod pogojem, da je imela ta družba vsaj dve leti v drugi državi članici Evropske unije odvisno družbo;
- Ustanovitev hčerinske družbe SE s strani že obstoječe SE (izvedeni način ustanovitve).

Iz zgoraj predpisanih načinov ustanovitve je mogoče ugotoviti, da se novonastala pravna oseba ne more neposredno ob nastanku registrirati kot SE. Načini ustanovitve, ki jih dopušča Uredba o SE, jasno kažejo na prvine podjetniškega prestrukturiranja, saj se SE ne ustanovi na novo, ampak s podjetniškim prestrukturiranjem že delujočih gospodarskih subjektov. (Prelič & Prostor, 2009, str. 16). Prav tako je pogoj za ustanovitev SE predhodna prisotnost oziroma delovanje v vsaj dveh članicah Evropske unije (večnacionalna pripadnost udeleženih ustanoviteljev), kar kaže na namen zakonodajalca – to je že ustanovljenim gospodarsko aktivnim pravnim osebam, ki na neki način že mednarodno delujejo, omogočiti lažji preboj v tuje podjetniško okolje, v katerem že delujejo, a so pri tem vezane na spoštovanje nacionalnih korporacijskih zakonodaj, v katerih opravljajo pridobitno dejavnosti (Prelič & Prostor, 2009, str. 69). Tudi pravne osebe, ki niso registrirane v državi članici, lahko sodelujejo pri ustanovitvi Evropske delniške družbe. Pri ustanovitvi delniške družbe so lahko udeležene tako delniške družbe, kot tudi družbe z omejeno odgovornostjo, kot tudi druge pravne osebe javnega oziroma zasebnega prava. Sodelovanje fizičnih oseb je iz sodelovanja pri ustanovitvi delniške družbe izključeno. Naštete značilnosti in omenjeni dopustni načini ustanovitve bodo v praksi oteževali ustanovitev SE, hkrati pa tudi preprečili, da bi SE v celoti oziroma v veliki meri izrinile nacionalne pravnoorganizacijske oblike.

Postopek registracije je podrejen nacionalnim zakonodajam držav članic EU. Pri tem mora biti tako dejanski kot registrirani sedež v isti državi članici, v kateri se SE registrira. Veljavno pravo za presojo pravnega položaja SE je pravo države, v kateri ima SE statutarni sedež, medtem ko 7. člen Uredbe o SE določa, da mora biti statutarni sedež v isti državi članici kot glavna uprava družbe oziroma njen dejanski sedež. Če statutarni in dejanski sedež nista enaka, sledi po 64. členu Uredbe o SE prisilna likvidacija SE. Do tega lahko pride zaradi prenosa dejanskega sedeža, če mu ne sledi formalni prenos statutarnega sedeža oziroma obratno, prenos statutarnega sedeža ob ohranitvi dejanskega sedeža v prvotni državi. Država statutarnega sedeža mora v takem primeru najprej sprejeti primerne ukrepe s katerimi bo SE prisilila, da v določenem obdobju odpravi nezakonito stanje, v kolikor se

to ne zgodi, pa sledi prisilna likvidacija. Namen take ureditve je, skladno s teorijo dejanskega sedeža, zagotoviti učinkovit nadzor nad celotno SE in preprečiti davčne utaje, pranje denarja ter druge zlorabe in preprečiti konkurenco prava družb v EU (Timmermans, 2002, str. 9).

Ustanovitev SE se objavi v Uradnem listu EU, pri čemer pa SE dobi subjektiviteto z dnem vpisa v sodni ali drugi formalni register v državi članici, kjer ima SE statutarni sedež. Evropska delniška družba se lahko vpiše v register pod pogojem, da je bil pred tem sklenjen sporazum o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Ob registraciji družba poleg imena pridobi kratico SE (pred ali za imenom družbe), hkrati pa lahko samo gospodarska družba, ki je ustanovljena kot SE, uporablja to okrajšavo v svoji firmi.

SE lahko prosto prenaša sedež iz ene v drugo državo članico, ne da bi pri tem prenehala obstajati v državi prenosa. Svoboda prenosa sedeža je skladna z usmeritvijo Evropske unije o prostem pretoku blaga, ljudi in kapitala ter skladna s pravico do svobodne ustanovitve, ki je urejena v Pogodbi o Evropski uniji. SE je prva in za zdaj edina pravnoorganizacijska oblika, ki ji je na ravni EU omogočen čezmejni prenos statutarnega in dejanskega sedeža brez tveganja likvidacije v državi izselitve in potrebe po ponovni ustanovitvi v državi priselitve.

V primerjavi z večino nacionalnih delniških ureditev pa ima SE možnost izbire med enotirnim sistemom upravljanja z upravnim organom ter dvotirnim sistemom upravljanja z nadzornim organom in poslovodnim organom. Izbira načina upravljanja je tako prepuščena ustanoviteljem SE, ki odločitev o sprejetem sistemu upravljanja zapišejo v statut (38. člen Uredbe o SE).

Uredba o SE predvideva štiri (oziroma pet) zgoraj naštetih možnosti ustanovitve SE. V nadaljevanju so podrobneje predstavljene posamezne možnosti za lažje razumevanje prednosti in potrebnih pogojev ustanovitve SE.

3.4.1 Ustanovitev SE z združitvijo

Ustanovitev SE po postopku združitve pomeni z vsebinskega vidika klasični primer čezmejne združitve. Gre za združitev dveh ali več delniških družb, od katerih sta najmanj dve registrirani v različnih državah članicah. Pri tem gre lahko ali za pripojitev ali spojitev družb. Pri spojitvi dveh družb se družba na katero prehaja premoženje prevzetih družb šele ustanavlja, pri pripojitvi pa že obstaja družba, ki prevzame vse pravice in obveznosti pripojene družbe, pri čemer spremeni svojo formalno, pravno-statusno obliko (v SE). Pravila o ustanovitvi SE z združitvijo vsebinsko niso različna od nacionalnih pravil o združitvi kot pojavnimi oblikami materialnega statusnega preoblikovanja, tako da temeljni koncept ostaja enak (Prelič, 2004, str. 57). Enako velja tudi za posledice po združitvi – vse

premoženje in obveznosti prevzetih delniških družb preide na prevzemno oziroma novo delniško družbo – SE, delničarji prevzete družbe pridobijo pravico do delnic prevzete oziroma nove družbe, prevzeta družba pa preneha obstajati.

Postopek ustanovitve SE z združitvijo je urejen z Uredbo o SE, splošno nacionalno delniško zakonodajo ter nacionalno ureditvijo o zaščiti manjšinskih delničarjev. Uprave oziroma upravni odbori udeleženih družb pripravijo predlog pogodbe o združitvi. Za vsako od udeleženih družb se po nacionalnih pravilih države članice objavijo nekateri podatki o udeleženih družbah, o bodoči novi družbi SE ter o zaščiti upnikov in manjšinskih delničarjev. Objava se naredi v uradnem listu države članice ob upoštevanju lokalnih rokov za objavo. Pred obravnavo je potrebno pripraviti revizijsko poročilo, ki se lahko pripravi za vsako posamezno udeleženo družbo ali pa celotno skupino skupaj. Sledi skupščina vsake udeležene družbe, ki mora potrditi predlog združitve. Zakonitost združitve se preveri po delniškem pravu države članice, ki velja za udeleženo družbo. Vsaka družba mora pridobiti v svoji državi uradno potrdilo o končanih predzdružitvenih dejanjih in formalnostih, medtem ko se zakonitost združitve SE preverja v državi, v kateri je predlagan sedež SE. Država članica lahko za svoje družbe odloči, da ne smejo sodelovati pri ustanovitvi SE z združitvijo, vendar le zaradi ogroženosti javnega interesa države. Združitev in sočasna ustanovitev SE začne veljati na datum registracije SE, pri čemer pa se ta ne more registrirati dokler ne pridobi vseh zgoraj naštetih dovoljenj. Varstvo manjšinskih delničarjev udeleženih družb je urejeno z zakonodajo posamezne države članice, in sicer z denarno odpravnino manjšinskim delničarjem, ki na skupščini ugovarjajo združitvi in preoblikovanju v SE. Šteje se, da se položaj delničarja avtomatsko poslabša s tem, ko je družba podrejena pravu druge države. Večnacionalna narava ustanavljanja SE z združitvijo pa prinaša tudi dodatno tveganje, saj je varovanje interesov manjšinskih delničarjev v različnih državah članicah urejeno različno.

3.4.2 Ustanovitev holdinške SE

Pri ustanovitvi holdinške SE gre običajno za zamenjavo delnic oziroma deležev nacionalnih delniških družb oziroma družb z omejeno odgovornostjo za delnice SE, ki s tem postane obvladujoča družba. Novoustanovljena SE kapitalsko obvladuje družbe, ki so si prizadevale za njeno ustanovitev. Pri tem gre za specifičnost, saj formalnopravno kot ustanovitelji sploh ne nastopajo pravne osebe, ampak neposredno imetniki delnic oziroma deležev vsaj dveh obstoječih delniških družb oziroma družb z omejeno odgovornostjo, ki v zameno za delnice holdinške SE kot vložek v njeno premoženje izročajo svoje deleže v teh družbah, tem družbam pa Uredba o SE daje položaj pobudnikov ustanovitve SE (Prelič, 2005, str. 897). Posebnost ustanovitve holdinške SE je, da SE še ne obstaja, ampak jo udeležene družbe morajo na novo ustanoviti. Ustanovita jo lahko najmanj dve delniški družbi ali družbi z omejeno odgovornostjo, pri čemer sta družbi iz različnih držav EU ali pa imata vsaj dve leti v drugi državi članici registrirano odvisno družbo oziroma

podružnico. Upošteva je zadnje določilo lahko ustanoviteljski družbi prihajata iz iste države (medtem ko je lahko sedež holdinške SE v drugi državi članici), pri čemer pa se večnacionalnost zagotavlja z določilom o obstoju podružnice v drugi državi EU. Omejitev na dve leti naj bi preprečevala ustanavljanje fiktivnih odvisnih družb z namenom ustanavljanja holdinške SE.

Postopek ustanovitve holdinške SE se začne s pripravo načrta ustanovitve holdinške SE, vsaka od udeleženih družb pa objavi načrt ustanovitve po nacionalnih pravilih najmanj en mesec pred zasedanjem skupščine. Načrt mora biti sestavljen iz treh delov:

- Prvi del vsebuje podobne sestavine kot pogodba o pripojitvi po slovenskem pravu (firmo, statutarni sedež udeleženih družb in SE, menjalno razmerje, pogoje dodelitve delnic SE, pravice delničarjev SE, informacije o sklepanju sporazuma o udeležbi delavcev po Direktivi 2001/86).
- Drugi del je poročilo o ekonomskih in pravnih posledicah ustanovitve holdinške SE za delničarje in zaposlene.
- Tretji del vsebuje minimalni delež delnic, ki ga morajo delničarji vsake udeležene družbe nameniti za ustanovitev holdinške SE.

Delničarji morajo za delnice holdinške SE zamenjati več kot polovico obstoječih delnic, saj le tako SE postane holding oziroma obvladujoča družba (Opustil, 2003, str. 112). Uredba o SE določa tudi obvezno revizijo načrta, kar je predvsem pomembno glede vprašanja menjalnega razmerja in vrednotenja delnic udeleženih družb. Težava pri revizijskem poročilu je v tem, da delnice udeleženih družb pomenijo stvarne vložke v SE v zameno za delnice SE, pri čemer se pojavi problem ustreznega vrednotenja vložkov različnih družb. Na skupščini vsake od udeleženih družb sledi potrditev načrta za ustanovitev holdinške SE, pri čemer za potrditev načrta veljajo določbe nacionalnega prava udeleženih družb. Za ustanovitev morajo holdinški SE izročiti zadostno število delnic – skladno z Uredbo o SE je to nad polovico, pri čemer pa lahko načrt ustanovitve holdinške SE zahteva večji prag zamenjave. Sama zamenjava poteka v dveh korakih. V prvem koraku imajo delničarji udeleženih družb na voljo tri mesece (od datuma predloga za ustanovitev družbe), da obvestijo udeležene družbe, ali nameravajo svoje delnice vložiti kot vložke v holdinško SE in od zadostnega števila delničarjev je odvisno, ali bo ustanovitev holdinške SE uspešna ali ne. Po konverziji zadostnega števila delničarjev se ustanovitev SE objavi skladno z nacionalnimi pravom in ni predmet kakršnega koli testa zakonitosti oziroma ugovora javnega interesa. V drugem koraku pa imajo preostali delničarji (ki še niso zamenjali svojih delnic) možnost, da to storijo v mesecu dni. Po vpisu holdinške SE v register družb (ki lahko sledi šele končanemu drugemu koraku), morajo uprave družb ustanoviteljic sporočiti le-to registrskemu organom. Za ustanovitev holdinške SE je značilno, da ima vsak delničar na izbiro, ali bo zamenjal delnice udeležene družbe za delnice holdinške SE ali ne – saj udeležene družbe po ustanovitvi holdinške SE

ne prenehajo obstajati. Zaradi omenjene svobode izbire zamenjave delnic obstoječih družb za delnice holdinške SE, je varstvo manjšinskih delničarjev drugotnega pomena.

Posebnost pri ustanovitvi holdinške SE je v tem, da njenega statuta ne sprejemajo in podpisujejo osebe, ki so mu zagotovile stvarne vloške. Te osebe v celotni konstrukciji nimajo položaja ustanovitelja holdinške SE, pač pa imajo tak položaj družbe pobudnice (Prelič & Prostor, 2009, str. 114). Prav tako pred samim zaključkom ustanovitve ni moč vedeti kakšen bo osnovni kapital holdinške SE, saj je le-ta odvisen od volje delničarjev za zamenjavo obstoječih delnic za delnice holdinške SE (pri tem pa ta ne sme biti pod 120.000 evri).

3.4.3 Ustanovitev odvisne SE

Vse kapitalske družbe ter druge osebe javnega in zasebnega prava lahko ustanovijo SE kot svojo odvisno družbo. Odvisno družbo v obliki SE lahko ustanovita skupaj najmanj dve pravni osebi, registrirani v EU, s tem da prihajata bodisi iz dveh različnih držav ali pa ima vsaka registrirano odvisno družbo ali podružnico v drugi državi vsaj dve leti (pogoj mednarodnega elementa). Pogoji pod katerimi se ustanavlja odvisna SE, so enaki kot pri holdinški SE.

3.4.4 Ustanovitev SE s preoblikovanjem

Pri ustanovitvi SE s preoblikovanjem gre za posebno obliko statusnega preoblikovanja, pri katerem SE ohrani identiteto družbe, ki se preoblikuje v SE. Pravna oseba po preoblikovanju je enaka kot pred oblikovanjem, le da spremeni pravnoorganizacijsko obliko ter notranjo strukturo. Družba se lahko preoblikuje v SE pod pogojem, da ima sedež v državi članici ter ima najmanj dve leti registrirano odvisno družbo v drugi državi članici (Lutter, 2002, str. 4). Razlika od predhodnih oblik ustanovitve SE pa je v prihodnjem sedežu SE. Medtem ko se pri preostalih možnostih ustanovitve sedež bodoče SE lahko postavi v katerikoli državi članici, je pri ustanovitvi SE s preoblikovanjem le-to prepovedano. Sedež bodoče SE mora ostati v isti državi članici kot prvotna družba. Omenjena prepoved je posledica namere EU o preprečitvi konkurence sistemov znotraj EU, kjer bi prevelika mobilnost družb znotraj EU pripeljala do selitve družb v najbolj ugodne pravne sisteme.

Ker je pri ustanovitvi SE s preoblikovanjem udeležena le ena družba, je postopek preoblikovanja precej preprostejši in hitrejši. Ker Uredba o SE ne opredeljuje podrobneje postopka preoblikovanja (z izjemo določb o prenosu sedeža), se samo preoblikovanje v veliki meri oslanja na nacionalno zakonodajo. Pri preoblikovanju je najbolj pomembno pravočasno in celovito obveščanje delničarjev in zaposlenih o spremembah ter njenih

posledicah (prednostih) ob uveljavitvi in ustanovitvi SE. Mesec dni pred zasedanjem skupščine mora uprava registrskem organu predložiti načrt preoblikovanja ter objaviti obvestilo o nameravanem preoblikovanju. Tako kot pri ostalih načinih ustanovitve SE mora tudi tukaj revizor pregledati načrt preoblikovanja, sledi pridobivanje soglasja skupščine k preoblikovanju na podlagi predstavitve predloga s strani uprave. Izglasovano preoblikovanje se vpiše v register na predlog uprave. Varovanje upnikov ni potrebno, saj se naj bi se to uresničevalo z določilom o osnovnem kapitalu, kjer mora neto aktiva SE po preoblikovanju obsegati vsaj višino osnovnega kapitala in obveznih rezerv.

3.4.5 Sedež SE in njegov prenos znotraj EU

Kot že omenjeno, je SE pravnoorganizacijska oblika, ki ji je na ravni EU omogočen čezmejni prenos statutarnega in dejanskega sedeža brez tveganja likvidacije zaradi izselitve in ustanovitve v državi priselitve. Prav tako za SE pri prenosu sedeža ni tveganja oziroma potrebe po spremembi pravnoorganizacijske oblike oziroma prilagajanja pravne oblike nacionalni zakonodaji, saj je podvržena določbam prava EU. Kljub temu pa je jasno opredeljen postopek ter različni pogoji pri čezmejnem prenosu sedeža – predvsem za zagotovitev pravne osebnosti in identitete SE, spremembo statuta SE, kot tudi upoštevanju interesov interesnih skupin in pravnega reda države priselitve in izselitve.

Najprej uprava oziroma upravni odbor pripravi predlog prenosa sedeža z vsemi pripadajočimi podatki. Predlog se predloži in objavi nadzornim organom v državi izselitve. Nato uprava pripravi poročilo o pravnih in ekonomskih vidika prenosa ter o vplivu prenosa na delničarje, upnike in zaposlene. Predlog prenosa, poročilo o vplivih, revizijsko poročilo o primernosti višine denarne odpravnine, poročilo nadzornega sveta ter letno poročilo za zadnje poslovno leto mora biti na voljo vsem delničarjem in upnikom SE na sedežu SE vsaj en mesec pred sklicem skupščine. Sledi skupščina, na kateri se odloča o predlogu. Za sprejetje predloga o prenosu sedeža SE mora biti sprejeta odločitev z dvotretjinsko večino, razen če nacionalno delniško pravo SE zahteva višjo večino. Skupščina o predlogu prenosa sedeža ne sme odločati prej kot dva meseca od objave predloga o prenosu sedeža oziroma prej kot en mesec od dostopnosti poročila o vplivih delničarjem in upnikom. Pomanjkljivosti v zvezi s skupščinskim sklepom imajo za posledico njihovo ničnost ali izpodbojnost. V dvomesečnem roku med objavo poročila o pravnih in ekonomskih vidikih prenosa in skupščino ima država sedeža SE možnost ugovora javnega interesa, ugovor pa lahko poda katerikoli od pristojnih organov države članice. Zakonodaja države članice lahko določi, da je prenos sedeža SE brez učinka, če bi povzročil spremembo veljavnega prava države (Rajgelj, 2007, str. 302). Na podlagi vpisa namere prenosa sedeža pristojni organ v državi sedeža izda potrdilo o izvedenih dejanjih in formalnostih, ki jih je potrebno narediti pred prenosom sedeža. Ko sodišče ugotovi, da so izpolnjene vse zahteve za prenos sedeža, vpiše zahtevek za prenos sedeža v register ter izda potrdilo, le-to pa se predloži v

državi priselitve. Šele na podlagi tega se lahko v državi priselitve registrira SE, register te države pa obvesti register države izselitve, da opravi izbris SE iz registra.

Sistem predpisov in časovni okvir zagotavlja določeno stopnjo zaščite manjšinskih delničarjev in upnikov. Slednje je v veliki meri definirano z nacionalno zakonodajo. Varstvo je potrebno, saj bodo delničarji ob prenosu sedeža izpostavljeni zakonodaji druge članice ter se bo zato lahko s tem poslabšal njihov položaj – zaradi slednjega je to v večini primerov rešeno z možnostjo odkupa delnic manjšinskih delničarjev za primerno odpravnino (pri tem mora neodvisni revizor potrditi primerno višino odpravnine). Pri tem pa so do odškodnine upravičeni zgolj tisti manjšinski delničarji, ki so nasprotovali sklepu o prenosu sedeža.

Podobno dodatno zaščito pravic imajo tudi upniki, ki imajo običajno pravico zahtevati zavarovanje svojih nezapadlih, negotovih in pogojnih terjatev v mesecu dni od objave prenosa sedeža SE, pri čemer pa mora obstajati nevarnost ogrožanja terjatve in morebitnega oškodovanja upnikov s prenosom sedeža SE v drugo državo članico. Pri prenosu sedeža varstvo delavcev ni posebej opredeljeno, se pa le-to opredeli v osnovnem sporazumu udeležbe delavcev preko določbe o primerih, pri katerih se začnejo ponovna pogajanja o novem sporazumu.

3.4.6 Organizacijska struktura SE

Kot že zgoraj omenjeno, lahko SE prosto izbira med enotirnim in dvotirnim sistemom upravljanja. Pri večini članic je to predstavljalo novost in so morale pravila manjkajočega sistema še dodatno izoblikovati⁴. Pri uvedbi enotirnega sistema je bil zgled anglosaški korporacijski krog, pri uvedbi dvotirnega pa germanski. Ne glede na sistem upravljanja je skupščina SE temeljni organ vsake SE (pri dvotirnem sistemu upravljanja ima družba poleg generalne skupščine še nadzorni svet in upravo, pri enotirnem sistemu pa poleg generalne skupščine delničarjev samo upravni odbor). Uredba o SE zgolj v manjši meri opredeljuje delovanje skupščine lastnikov, bolj podrobno pa je njeno delovanje opredeljeno v nacionalnih zakonodajah. SE mora imeti redno skupščino vsaj enkrat v koledarskem letu, in sicer v šestih mesecih po koncu poslovnega leta (kadarkoli pa lahko uprava, upravni odbor, nadzorni svet ali manjšina delničarjev skliče izredno sejo). Skupščina mora potrditi kakršnokoli statusno preoblikovanje oziroma spremembo statuta. Člani organov družbe so imenovani za šest let, pri čemer član organa SE ne sme biti oseba, ki tega ne bi mogla opravljati zaradi nacionalne zakonodaje ali sodne oziroma upravne odločbe/prepovedi, izdane v državi članici statutarnega sedeža. Če Uredba o SE ali statut SE ne določa drugače, je organ SE sklepčen, če je zastopana vsaj polovica članov, odločitve pa so veljavne, če zanje glasuje večina navzočih članov. Člani organov SE so

⁴ V Sloveniji se je ob uvedbi SE v slovensko pravo uvedla možnost izbire med enotirnim in dvotirnim sistemom upravljanja tudi za nacionalne delniške družbe.

odgovorni za morebitno škodo, ki jo ima SE zaradi kršitev statutarnih, zakonskih in drugih obveznosti glede na nacionalno pravo države članice statutarnega sedeža SE.

Pri dvotirnem upravljanju gre za razdelitev upravljanja na poslovodni in nadzorni organ. Poslovodni organ ima pri tem enoznačno in jasno pooblastilo nadzornega sveta, da na lastno odgovornost vodi posle SE. Tako člani poslovodnega organa kot nadzornega sveta so imenovani za vnaprej določen mandat, pri čemer jih ni moč predčasno odpoklicati brez utemeljenega razloga. Člana uprave lahko namesto nadzornega sveta imenuje in odpokliče sama skupščina. Nobena oseba ne sme biti hkrati član uprave in nadzornega sveta iste SE, lahko pa nadzorni organ začasno imenuje svojega člana kot člana uprave, če je ta funkcija prosta. Slabost dvotirnega sistema je predvsem v pomanjkanju informacij in neučinkovitem nadzoru s strani nadzornega sveta ter omejenosti nadzornega sveta samo na nadzorno funkcijo.

V enotirnem sistemu pa poleg skupščine obstaja le upravni odbor, ki združuje obe funkciji (tako upraviteljsko kot nadzorno). Število članov upravnega organa in pravila za njegovo določanje so opredeljena v statutu SE, država članica pa lahko okvirno določi število članov. Člane upravnega odbora imenuje skupščina delničarjev. Država članica lahko določi, da so za tekoče poslovanje odgovorni izvršni direktorji pod enakimi pogoji, kot velja za nacionalne delniške družbe. Upravni organ se sestane najmanj enkrat vsake tri mesece v intervalih določenih s statutom, da razpravlja o stanju, napredku in predvidenem razvoju poslovanja SE. Naloge upravnega odbora so tako vodenje družbe, določanje njenih temeljnih usmeritev in nadzor nad njihovim uresničevanjem. Prednost enotirnega sistema upravljanja je tako višja stopnja avtonomije in s tem tudi fleksibilnosti pri ureditvi upravljanja in odločanja (Prelič & Prostor, 2009, str. 149). Zato je enotirni sistem zelo dobrodošel predvsem v družbah z enim delničarjem ali manjšim številom delničarjev, ki so zainteresirani za vplivanje na poslovanje družbe. Slabost enotirnega sistema je neučinkovit nadzor, pomanjkanje neodvisnosti članov upravnega odbora in velika moč generalnega izvršnega direktorja.

3.4.7 Delavsko soupravljanje v SE

Udeležba delavcev pri soupravljanju pomeni kakršenkoli mehanizem, vključno z obveščanjem, posvetovanjem in soodločanjem, preko katerega lahko predstavniki delavcev vplivajo na odločitve, ki se sprejemajo v družbah. Posvetovanje predstavlja manjšo mero delavskega soupravljanja – pri tem gre za vzpostavitev dialoga med predstavniki delavcev in vodstva družbe, delavci pa lahko izrazijo mnenje o načrtovanih ukrepih družbe, ki se lahko upošteva pri postopku odločanja v SE. Pri obveščanju gre za obveščanje delavcev s strani vodstva SE o vprašanih v zvezi s SE in njenimi odvisnimi družbami, predstavnikom delavcev pa se omogoča poglobljena ocena možnega vpliva odločitev poslovodstva ter pripravo posvetovanj z vodstvom. Soodločanje predstavlja največjo mero delavskega

soupravljanja, pri katerem lahko delavci najbolj vplivajo na odločitve vodstva. Delavci lahko tako vplivajo na zadeve družbe preko lastnih predstavnikov v nadzornem ali upravnem organu SE, oziroma pravice priporočila ali nasprotovanja imenovanju posameznega člana nadzornega ali upravnega organa družbe.

Direktiva 2001/86 prinaša kompromisni (ob upoštevanju različnih ureditev v državah članicah) način delavskega soupravljanja v EU. Pri tem združuje načelo prostega urejanja udeležbe, ki daje prednost pogajanjem med predstavniki delavcev in vodstvom družbe. Če pa sporazum ni dosežen, pride v poštev načelo status quo (prejšnje stanje). Obe strani morata tako najprej opraviti pogajanja, ki lahko pripeljejo do štirih vrst rezultatov (Bedrač, 2004, str. 3):

- Dosežen je sporazum o udeležbi delavcev v SE, ki omogoča izvršitev avtonomne volje pogajalskih strani;
- Dosežen je t.i. »zero-option« - posebno pogajalsko telo z dvotretjinsko večino sprejme odločitev o uporabi nacionalnih pravil o obveščanju in posvetovanju z delavci SE, ki veljajo v državi zaposlitve;
- Stranke se dogovorijo za uporabo standardnih pravil, ki so določena v Direktivi 2001/86;
- Stranke ne dosežejo sporazuma, a družbe ustanoviteljice vseeno želijo nadaljevati postopek registracije SE – tudi v tem primeru se uporabijo standardna pravila iz Direktive 2001/86.

Dosežen dogovor ima tako prednost v ureditvi posamezne SE pred ureditvijo, ki jo določa omenjena direktiva. Sklenitev dogovora je časovno omejena na šest mesecev oziroma ob sporazumu strank največ do enega leta – hkrati pa to ne predstavlja omejitev za postopek ustanavljanja SE. Če dogovor ni dosežen, pride v poštev načelo prej-pozneje, ki po eni strani delavcem priznava raven soodločanja, ki jo je imela družba (oziroma družbe, predhodnice SE) z največjo mero delavskega soupravljanja, za vsako zmanjšanje obstoječih pravic pa zahteva kvalificirano večino. Po drugi strani pa to dopušča, da SE ne uvede soodločanja, če le to ni obstajalo v nobeni od udeleženih družb. Sporazum o načinu udeležbe delavcev temelji na načelu avtonomije delavcev. Dodatno Direktiva 2001/86 z namenom zaščite pravic delavcev opredeljuje, da je pri ustanovitvi SE s preoblikovanjem predviden nespremenjen režim delavske udeležbe (ki je obstajal v preoblikovani družbi) ter dodatni varovalni mehanizmi (bodisi preko večjega števila predstavnikov v pogajalskem telesu ali manjšega števila udeleženih delavcev za družbo, ki preneha pri ustanovitvi SE z združitvijo). Katera koli stranka lahko prepreči registracijo SE s tem, da ne podpiše sporazuma, prekine pogajanja, oziroma ne privoli v uporabo standardnih pravil v predpisanem roku (European Trade Union Confederation, 2001).

Vodstvo družbe, ki načrtuje ustanovitev SE, mora čim prej po uvedbi postopka narediti vse potrebno za začetek pogajanj s predstavniki delavcev o ureditvi njihovega položaja in udeležbe v SE, saj je izvedba pogajanj pogoj za vpis SE v register. V pogajanjih sodelujejo

predstavniki vodstva družbe ter pogajalska skupina na strani delavcev, ki zastopa interese vseh delavcev družb, ki so predmet preoblikovanja v SE. V pogajalski skupini mora tako biti prisoten vsaj po en predstavnik družbe, ki se ustanavlja, pri čemer je število članov v pogajalskem telesu sorazmerno s številom zaposlenih v posamezni državi. Tako ima vsaka država po najmanj enega predstavnika v pogajalski skupini ter dodatnega predstavnika za vsakih deset odstotkov od vseh udeleženih delavcev v bodoči SE. Pri ustanovitvi z združitvijo morajo biti poleg osnovnih članov izvoljeni še dodatni člani, in sicer iz družbe, ki bo z ustanovitvijo SE prenehala obstajati, pri čemer pa število dodatnih članov ne sme presegati dvajset odstotkov celotnega pogajalskega telesa. Države članice morajo z nacionalno zakonodajo določiti metodo volitev ali imenovanja. Pri pogajanjih lahko kot svetovalci sodelujejo zunanji strokovnjaki. Vse stroške nosijo družbe, udeležene pri ustanovitvi SE, ki pogajalskemu telesu omogočijo ustrezno opravljanje nalog.

V pogajalskem telesu morajo biti odločitve sprejete z dvojno absolutno večino (odločitve sprejete z večino članov pogajalskega odbora, ki hkrati predstavljajo tudi večino delavcev bodoče SE). S kvalificirano večino (dvotretjinska večina članov, ki predstavljajo tudi najmanj dve tretjini delavcev bodoče SE) se sprejemajo predlogi o zmanjšanju ravni pravic delavcev pri soodločanju, s trojno kvalificirano večino pa pogajalsko telo odloča ali se bo udeležilo pogajanj oziroma jih bo prekinilo.

Standardna pravila o udeležbi delavcev opredeljena v Direktivi se uporabljajo le, če se stranki tako dogovorita v obdobju pogajanj, oziroma če ne pride do dogovora v obdobju šestih mesecev oziroma leta od ustanovitve pogajalskih teles, pri čemer vodstvo sprejme uporabo standardni pravil, pogajalsko telo pa ne zavrne ali pretrga pogajanj. Standardna pravila morajo določiti države članice z nacionalno zakonodajo, ki mora biti skladna z Direktivo 2001/86. Slednja v prvem delu opredeljujejo telo, ki zastopa delavce, v drugem delu so urejene pristojnosti in pooblastila sveta delavcev SE na področju obveščanja in posvetovanja, v tretjem delu pa so opredeljena pravila za soodločanje.

Svet delavcev sestavljajo delavci SE, ki jih izvolijo oziroma imenujejo po nacionalnem pravu. Delavcem v vsaki državi članici se dodeli en sedež v svetu delavcev SE za vsakih začetih deset odstotkov delavcev od skupnega števila delavcev SE. Svet delavcev na prvi seji izvoli predsednika in njegovega namestnika ter z večino glasov sprejme poslovnik, ki opredeljuje pravila delovanja sveta delavcev SE.

Svet delavcev ima pravico do obveščanja in posvetovanja z vodstvom družbe. Tako se najmanj enkrat letno sestane z vodstvom SE. Pravico ima do zapisnika in dnevnega reda sestankov organov družbe ter možnost sestanka z vodstvom o posebnih okoliščinah, ki vplivajo na interese delavcev, v zvezi s strukturo, ekonomskim in finančnim položajem, verjetnim trendom poslovanja, trendi razvoja, naložb ter bistvenimi spremembami, zlasti o preselitvah, prenosih, zaprtjih družb ali presežkih delavcev ter kopij dokumentov predloženih in obravnavanih na generalni skupščini delničarjev. V primeru, da

poslovodstvo ne ravna skladno z mnenjem sveta delavcev, ima le-ta pravico do vnovičnega sestanka. Člani sveta delavcev imajo pravico do plačane odsotnosti z dela zaradi usposabljanja, do angažiranja strokovnjakov, pri čemer pa stroške delovanja krije SE.

Sistem soodločanja se uporablja v primeru preoblikovanja, če je tak sistem že obstajal v predhodni družbi; v primeru združitve, če je soodločanje obstajalo v eni izmed družb pred združitvijo in le-to predstavlja več kot 25 odstotkov vseh udeleženih delavcev (pogajalsko telo se lahko strinja tudi z nižjim pragom) in država ni uporabila izključitvene klavzule za združitve; pri holdinški ali odvisni SE, če je soodločanje že obstajalo v eni izmed družb pred ustanovitvijo SE in je le-to predstavljalo več kot 50 odstotkov vseh udeleženih delavcev (pogajalsko telo se lahko strinja tudi z nižjim pragom). Pri soodločanju imajo delavci pravico izvoliti, imenovati, priporočiti imenovanje ali nasprotovati imenovanju dela članov organov SE. Predstavniki delavcev v organih SE so polnopravni člani, z enakimi pravicami in obveznostmi kot predstavniki delničarjev, vključno s pravico glasovanja.

Direktiva 2001/86 daje natančnejšo definicijo posvetovanja in definicijo obveščanja oziroma informacij, pravila za oblikovanje in sestavo pogajalskega in predstavniškega telesa ter zastopanosti glede na število zaposlenih, določa krajše pogajalske roke ter bolj definirane pravice do obveščeniosti in pogajanj kot direktiva 94/45/EC o evropskih svetih delavcev. Direktiva 2001/86 kljub temu, da je predmet kompromisa in ni v celoti izpolnila pričakovanj, vsekakor predstavlja korak naprej glede harmonizacije pravil znotraj EU (Milenkovič, 2004).

3.4.8 Prenehanje obstoja SE

Pristojnost nad likvidacijami in prenehanji SE bo imelo pravo države članice, v kateri je SE registrirana. Konverzija nazaj iz SE v navadno nacionalno gospodarsko družbo bo enostavna in vedno mogoča, edina omejitev je, da mora SE delovati vsaj dve leti pred spremembo statusnega stanja. Namen tega je preprečitev neprestanega spreminjanja statusnega stanja in izigravanja predpisov, kot so davčni prekrški in pranje denarja (Kocbek, 2002, str. 173).

3.5 Obdavčitev SE

Medtem ko Uredba o SE vsebuje velik del ureditve SE, pa ne ureja davčnega področja in same harmonizacije na področju obdavčenja med članicami. To je predvsem posledica nenehnega zavračanja enotne ureditve, sprememb v obdavčitvi in nepripravljenosti članic po odrekanju davčne suverenosti (Leyder, 2003).

Pri obdavčitvi se pojavlja glavno vprašanje, kje SE izpolnjuje pogoje davčne prisotnosti, še posebej, ker je lahko prisotna in deluje na trgih več članic. Uredba o SE obdavčitve neposredno ne določa. V predlogu Uredbe o SE iz leta 1999 so sicer obstajale rešitve glede davčne obravnave, vendar pa le-te niso bile vključene v končno Uredbo o SE. Spričo tega pade SE pod ureditev države članice, kjer je registrirana. To z drugimi besedami pomeni, da država članica, kjer ima SE svoj sedež, davčno obravnava SE enako kot nacionalne delniške družbe oziroma druge multinacionalke, in sicer glede na nacionalno davčno zakonodajo, ki obračunava davke na ravni družbe oziroma podružnic, vključno z upoštevanjem dvo ali večstranskih davčnih sporazumov, podpisanih med članicami. Pri obdavčitvi SE pride v poštev predvsem načelo svetovnega dohodka, kar pomeni, da se dobički in izgube matične družbe ter vseh njenih odvisnih družb znotraj EU konsolidirajo, da dobimo davčno osnovo za odmero davka. Zato je smiselno, da nacionalne družbe, ki se združijo v SE, z vidika internega poročanja in obračuna davkov, ohranijo mrežo podružnic. Na podlagi tega se kažejo možnosti davčne ugodnosti z oblikovanjem SE po poti združitve družb, ki so ustanovljene po pravu ene države in poslujejo po podružnicah v različnih državah. Po drugi stani pa bo SE še vedno davčna zavezanica v vseh državah članicah, kjer ima svoje enote (Kocbek, 2002, str. 174). SE je torej načeloma podvržena davčnim predpisom države sedeža SE, ki vključujejo tudi davčne sporazume, ki jih ima država članica z ostalimi članicami. Dejstvo, da mora biti skladno s 7. členom Uredbe o SE statutarni sedež SE v isti državi članici kot glavna uprava, olajšuje problem davčne obravnave.

Za temeljito obravnavo davčnega vidika je potrebno upoštevati tudi Direktivo o obdavčitvi pri združitvah (2005/19/EC) glede davčnega vidika pri združitvah, razdružitvah, spojitvah, vlaganja sredstev in zamenjave delnic in deležev med družbami iz različnih članic. Le-ta pokriva davčno obravnavo v prvih treh možnostih oblikovanja SE ter predpisuje davčno nevtralnost pri kapitalskih transakcijah družb različnih članic (International Bureau of Fiscal Documentation, 2003, str. 5). Na podlagi le-tega in zgoraj omenjene Direktive naj bi delničarji SE, nastale z združitvijo, ne bili predmet obdavčitve na ustvarjeni dodani vrednosti iz naslova zamenjave delnic. Po drugi strani pa Direktiva o združitvah ne ureja preoblikovanja obstoječih delniških družb v SE ter tudi ne prenosa sedeža iz ene države v drugo, še posebej obravnave in prenosa ugodnosti iz ene države v drugo (primer pripoznanja prenosa davčnih izgub iz ene države v drugo).

Kljub temu, da gre za različne načine ustanavljanja SE, pa se v večini primerov enako obravnavajo davčne posledice ustanovitve. Pri ustanovitvi SE z združitvijo družb iz različnih članic, je sama združitve in njene posledice davčno nevtralna, pod pogojem, da se izpolnjujejo kriteriji iz Direktive o združitvah (90/434/EC in 2005/19/EC). Tako sama transakcija ne bo obdavčena z vidika davka na kapitalske dobičke kot razliko med vrednostjo sredstev in obveznosti ter njihovo davčno vrednostjo. Transakcija bo vključevala prenos vseh rezervacij, ki so skladne z davčnim izvzetjem. Prav tako naj bi bil omogočen prenos izgub. V kolikor ima prenesena oseba delež v holding družbi prevzemne

družbe, kakršni koli dobički združitve ne povečujejo davčne osnove. Prav tako naj bi se na novoustanovljeno SE preneslo vsaj 50% prenesenih davčnih izgub.

V primeru ustanovitve holdinške SE, gre za zamenjavo delnic obstoječih družb za delnice holdinške SE. Omenjen proces obravnava 2. člen Direktive o združitvah, ki navaja, da v primeru izpolnitve zahtev določenih v Direktivi, transakcija ne predstavlja obdavčljivega dogodka.

Pri ustanovitvi hčerinske SE gre za ustanovitev z denarnimi ali stvarnimi vložki. Vložki običajno niso predmet obdavčitve s korporacijskim davkom, lahko pa so predmet obdavčitve pri registraciji nove družbe oziroma kapitala. Prav tako kapitalski dobički pri stvarnih vložkih niso predmet obdavčitve, pod pogojem, da so izpolnjeni pogoji Direktive o združitvah.

Pri preoblikovanju obstoječih delniških družb v SE, sama Uredba o SE določa, da v tem primeru ne gre za prenehanje obstoječe družbe in ustanovitev nove. Vendar pa davčna obravnava v tem primeru ni natančno določena, ker sama Uredba o SE ne ureja davčnega področja. Slednja transakcija bi lahko v določenih članicah z davčnega vidika pomenila prenehanje obstoječe družbe in novo ustanovitev – ter s tem povezano davčno obravnavo stroškov, rezervacij itd.

Uredba o SE predvideva možnost prenosa sedeža SE iz ene države članice v drugo, ker pa tega področja ne ureja podrobneje, je tak prenos v veliki meri predmet nacionalne ureditve. V veliko članicah pomeni prenos sedeža z davčnega vidika enako obravnavo kot ob prenehanju obstoja v državi izvora ter s tem tudi plačilo oziroma obvezo za poravnavo vseh davčnih obveznosti pred prenosom sedeža v drugo članico. Pri tem pa nekatere članice (Belgija, Danska, Nemčija, Finska, Švedska in Francija) dopuščajo davčno izzemanje, v kolikor kljub prenosu sedeža SE v drugo državo članico SE še vedno obdrži davčno prisotnost v državi odhoda. Prav tako je v veliki meri omejena tudi vzpostavitev oziroma prenos ugodnosti v novo državo članico. Vse te ovire kažejo na povečano potrebo po davčni harmonizaciji v EU, pravilnem sprejemanju Direktive o združitvah, ureditvi davčne osnove ter pripoznavanju davčnih ugodnosti med članicami. Tudi sodbe Sodišča Evropske unije postopoma, z zagotavljanjem enakih pogojev za vse tržne udeležence, pospešujejo in usmerjajo davčno zakonodajo držav članic v harmonizacijo na področju neposrednih davkov (tako glede oblik davčnih olajšav, davčnih obravnavanj, kot tudi določenih oblik samega davka od dobička) (Stanovnik, 2004, str. 769).

Medtem ko ima Uredba o SE delni vpliv na neposredne davke (tukaj je mišljen predvsem davek od dobička pravnih oseb), pa nima vpliva na posredne davke, kot so davek na dodano vrednost in akcize. Le-te so urejene po nacionalnih zakonodajah in so opredeljene glede na fizično prisotnost blaga in storitev, saj je v EU pri trgovanju med davčnimi zavezanci še vedno v veljavi načelo države uvoznice blaga.

4 Evropska delniška družba v praksi

V literaturi se med razloge za ustanovitev SE največkrat oziroma kot najpogostejše navajajo zlasti tri razlage. Po prvi razlagi naj bi mednarodne družbe prihranile na transakcijskih stroških ter stroških ustanavljanja in vzdrževanja odvisnih družb v vsaki državi članici. Po drugi razlagi naj bi SE poenostavljala čezmejna skupna vlaganja in čezmejne spojitev. Tretji razlog pa naj bi bil v tem, da bi SE poenostavila evropskim družbam izvajanje t.i. »Company Law Shopping« oziroma ga nadzorovala.

Pri t.i. »Company Law Shopping« se pričakuje, da akterji na trgu med različnimi pravnimi in drugimi ureditvami držav članic za ustanovitev izberejo tisto državo, ki za njihovo poslovanje in investiranje predstavlja največjo davčno, organizacijsko, pravno, finančno in drugo (geopolitičen položaj, delovna zakonodaja...) ugodnost. Možnost prostega prenosa sedeža SE naj bi omogočala prav to. Company Law Shopping pravzaprav predstavlja regulatorno arbitražo med državami (Enriques, 2003, str. 4). Vendar pa med državami članicami obstajajo pomembne razlike med pravom družb na različnih segmentih, ki nedvoumno vplivajo na odločitev družb o tem, v kateri državi se bodo ustanovile. Pravila o osnovnem kapitalu so praviloma nepomembna za dobro stoječe in uveljavljene družbe, vendar pa v nekaterih državah članicah družbe npr. ne morejo delegirati pravic na svoje direktorje, da sami odločajo o izdaji novih delnic. Nekateri države tudi določajo, da se morajo nove dodatne delnice najprej ponuditi v odkup obstoječim delničarjem, kar dodatno zakomplicira, zavleče in podraži celoten postopek izdaje novih delnic. Tako npr. v Španiji lahko družba izda obveznice samo pod pogojem, da za to glasuje kvalificirana večina skupščine delničarjev, prav tako je zadolževanje omejeno samo do višine osnovnega kapitala. Nekateri države ne omogočajo izdajanja delnic dveh razredov in nekaterih finančnih instrumentov, kar omejuje svobodo družb pri pridobitvi dodatnih sredstev na trgu... Zaradi zgoraj omenjenih razlik obstaja možnost »Company Law Shoppinga« pri SE. Omejitev pri tem pa predstavlja ureditev SE, ki določa, da mora biti sedež SE enak sedežu opravljanja dejavnosti. Z drugimi besedami bi morala SE v primeru selitve sedeža preseliti tudi svojo upravo in določen nivo odločanja, kar pa je v veliki meri odvisno tudi od drugih dejavnikov (ponudba ustrezne delovne sile, življenjski nivo bodoče države, stroški preselitve in vzpostavitve infrastrukture...). Prav slednje da slutiti, da je možnost prostega prenosa sedeža v sedanji ureditvi SE nekako omejena.

Odzivi na sprejem ureditve SE so različni. Določeni avtorji vidijo velik odmik od prvotne ideje o enotni ureditvi, spet drugi vidijo ustanovitev in oblikovanje SE kot korak k razvoju prava družb EU ter instrument za pospešitev čezmejnih združitvev in prenos sedeža znotraj EU. Različni avtorji predstavljajo prednosti in pomanjkljivosti ureditve, čas pa bo pokazal ali je omenjena ureditev uspešna. Do leta 2008 je bilo ustanovljeno že več kot 300 Evropskih delniških družb, kar je pokazatelj, da je obstajala neka potreba po omenjeni pravni ureditvi, kljub omenjenemu velikemu koraku k uniformnosti pa bo v prihodnosti potrebno nadaljevati začetno delo.

Ob uvedbi SE je bila kot prednost navedena večja mobilnost družb znotraj EU (Tokić, 2004, str. 19) v primerjavi z nacionalnimi družbami, saj je SE znotraj EU omogočen čezmejni prenos sedeža in čezmejne združitve. Kot posledica slednjega naj bi SE prihranila predvsem na manjših administrativnih in pravnih stroških. Ciampi (SEEurope, 2005) ocenjuje, da bi bili prihranki tudi do 30 milijard evrov letno. Sprejeta Deseta direktiva 2005/56 o čezmejnih združitvah do določene mere povečuje stopnjo mobilnosti nacionalnim družbam ter jih s tem postavlja ob bok SE. Deseta direktiva omogoča čezmejno združitve kapitalskih družb ter čezmejno preoblikovanje v EU. Direktiva pomeni pomembno možnost za srednje velike družbe, ki so aktivne v več državah članicah, pa vendar premajhne za ustanovitev SE, po drugi strani pa Deseta direktiva pomeni tudi konkurenco SE (Bedrač, 2006, str. 6).

Prednost SE naj bi bila tudi v tem, da bi družbe uživale enak status v vseh državah članicah, in da na njihovih trgih ne bodo nastopale kot tuje, ampak kot domače družbe.

Ureditev SE v pravu držav članic ni v celoti materialnopravno unificirana. Kljub prizadevanjem namreč končna ureditev predstavlja odmik od osnovnega predloga ureditve ter se v pogostih primerih še vedno sklicuje na nacionalne ureditve. Čeprav so bile mnoge stvari deloma harmonizirane (notranje združitve in delitve, računovodstvo, revizije, zagotavljanje in ohranjanje kapitala, publiciteta), med posameznimi državami članicami še vedno obstajajo razlike. Tako bi lahko nasprotovali ideji, da SE predstavlja enotno ureditev delniške družbe, saj se bo le-ta v praksi kazala kot 30 različnih ureditev SE. Iskanje najugodnejšega pravnega reda bo tako še vedno lahko vodilo do konkurence pravnih ureditev oziroma do selitev družb v najugodnejše pravne ureditve. Neobstoj poenotenih pravil se bo morda pokazal za ključni dejavnik pogostosti (ne)izbire SE (Rajgelj, 2007, str. 332).

Ena izmed kontroverznih prednosti SE je način odločanja. Tako je npr. v Veliki Britaniji potrebnih zgolj 5% imetnikov glasovalnih pravic za sklic skupščine, medtem ko pri SE (ki je podvržena Uredbi o SE) s sedežem v Veliki Britaniji velja prag za sklic skupščine 10%. To kaže na neke vrste odmike med ureditvijo SE in nacionalno zakonodajo, kar bo (če bo to v praksi povzročalo velik motiv za prehod iz nacionalnih delniških družb v SE) povzročilo nadaljnjo konverzijo sistemov.

SE naj bi večnacionalnim družbam omogočala znižanje transakcijskih stroškov ustanovitve in ohranjanja odvisnih družb v vsaki državi članici. SE tako omogoča poenotenje statusnopravne strukture tako, da družba v različnih državah članicah deluje preko podružnic namesto dragega vzpostavljanja mreže hčerinskih družb. Tudi ta prednost je pod vprašajem, saj morajo države članice že danes omogočati tujim družbam poslovanje v državi tudi prek podružnic (brez ustanovitve odvisne družbe). Poleg tega je vprašanje, ali to predstavlja prednost v poslovanju, saj poslovanje preko odvisnih družb omogoča

omejitev odgovornosti matične družbe od obveznosti in dolgov, nastalih s strani odvisne družbe (medtem ko je pri podružnici odgovornost za obveznosti podružnice na celotni skupini).

Kot že mnogokrat omenjeno, je slabost SE v neuniformnosti ureditve – tako na področju statusnopravne ureditve, kot tudi na ostalih področjih (davki...). Družbeniki in upniki se bodo tako še naprej morali ubadati z vsemi posebnostmi, ki jih prinašajo različne nacionalne ureditve, vključno z različno sodno, gospodarsko in davčno prakso.

Zaradi uporabe in odkazovanja na nacionalno zakonodajo in povratnega odkazovanja na splošno evropsko korporacijsko zakonodajo bo v praksi pogosto prišlo do zavestnih ali nezavestnih pravnih praznin, ki jih bo morala v prihodnosti šele rešiti poslovna in sodna praksa (Kocbek, 2004b, str. 398).

Kompleksna in nejasna struktura pravnih virov, ki veljajo za SE, povzroča nadaljnjo oviro za hitrejšo uveljavitev SE v praksi. Gre za relativno zapleteno in na številnih mestih nekonsistentno ureditev. Ustanovitev SE in mobilnost gospodarskih subjektov bodo tako ovirali visoki svetovalni stroški strokovnjakov, ki bodo morali obvladati tako korporacijsko pravo EU, kot nacionalno zakonodajo. Prav tako je s kompleksno strukturo pravnih virov povezana tudi negotovost glede razlage in uporabe prava ter pristojnosti sodišč in nacionalnih (davčnih, inšpekcijskih) organov.

Interesi delavcev so v ureditvi udeležbe delavcev v SE zelo zavarovani tako preko visokega praga večine, ki je potrebna glede omejevanje pravic, kot visokimi standardi glede pravice o obveščanju in posvetovanju, ohranitvi soodločanja in deležu delavskih predstavnikov v organih SE. Zavest delavcev o tem, da bo v primeru neuspešnih pogajanj uporabljen najširši model soodločanja ali pa ustanovitve SE sploh ne bo, naj bi omejevala njihovo pripravljenost za pogajanja. Zaradi opisane ureditve bodo družbe iz držav članic z obveznim soodločanjem v slabšem položaju v primerjavi s konkurenčnimi družbami iz držav članic z manjšo stopnjo delavskega soodločanja. V prihodnosti lahko pričakujemo zahteve po znižanju standardov sodelovanja delavcev pri upravljanju, oziroma bo v nasprotnem primeru to predstavljalo oviro za razmah ustanavljanja SE v EU.

Mnogi menijo, da je SE nepotrebna pravnoorganizacijska oblika, ter da bi lahko zgolj nadaljevali s harmonizacijo obstoječih nacionalnih zakonodaj. To podpirajo z dejstvom, da tudi v ZDA ni bilo potrebe po ustanovitvi enotne nadnacionalne ureditve, kar pomeni, da za dokončno oblikovanje trga ni potrebe po tovrstni obliki, ter da je to prej stvar prestiža, kot pa eden od temeljev za oblikovanje notranjega trga.

Je pa po drugi strani SE omogočila premike v harmonizaciji oblik organiziranosti v EU, saj Uredba o SE določa, da ima SE možnost izbire med enotirnim in dvotirnim sistemom upravljanja. To bo po eni strani omogočalo primerjavo med obema sistemoma upravljanja,

po drugi strani pa so Uredbo o SE mnoge države izkoristile za uvedbo druge oblike upravljanja, ki po večini v posamezni članici ni obstajalo. Rešitve Uredbe o SE ter Direktive 2001/86, so bile že uporabljene pri oblikovanju določb Uredbe o statutu evropske zadruga (2003/72/EC) ter pri oblikovanju določb Desete direktive o čezmejnih združitvah kapitalskih družb. Prav tako je pričakovati, da se bodo rešitve Uredbe o SE uporabile oziroma bodo vplivale na oblikovanje Šestnajste direktive o čezmejnem prenosu statutarnega sedeža.

Tudi z davčnega vidika SE ne omogoča nobene materialne prednosti, saj 7. člen Uredbe o SE določa, da mora biti statutarni sedež v isti državi članici kot glavna uprava družbe oziroma njen dejanski sedež. V kolikor temu ni tako, sledi po 64. členu Uredbe o SE prisilna likvidacija SE. Na ta način se je Komisija v veliki meri zavarovala pred konkurenco pravnih in davčnih sistemov v EU, saj je s tem omejen prenos sedeža v državo z boljšo davčno obravnavo brez prenosa tudi samega odločanja v omenjeno državo. Poleg tega je SE še vedno obdavčena enako kot nacionalne delniške družbe oziroma druge multinacionalke, in sicer glede na nacionalno davčno zakonodajo, ki ureja davke na ravni družbe oziroma podružnic. Prav tako ni rešen problem obravnave prenesenih davčnih izgub in rezervacij pri prenosu sedeža iz ene v drugo članico. Enako tudi ni rešeno, kaj se zgodi s časovnimi razlikami pri obdavčenju. Slednje lahko predstavlja dodatno oviro pri prenosu sedeža iz ene države v drugo. SE z odpravo pravnih okvirjev in poslovnih enot zamegljuje ločnico med posameznimi članicami ter odpira vprašanje transfernih cen ter s tem možnost pretakanja dobičkov iz enega davčnega ozemlja v drugega. Ob pomanjkanju uradnih ločnic med pravnimi osebami oziroma zmožnosti pregledovanja sistema transfernih cen, prelivanja dobičkov itd. s strani davčnih uprav, obstaja možnost različnih interpretacij davčnih uprav članic glede pravilnosti obračunov davkov. Negativnost pa negativno vpliva na privlačnost SE, saj bi v primeru morebitnega nesoglasja morala družba iskati pravico vse do Sodišča EU, kar pa je tako zamudno, kot stroškovno neučinkovito.

SE je ob svoji uveljavitvi omogočala nekatere alternative za opravljanje čezmejne dejavnosti, ki nacionalnim družbam takrat še niso bile na voljo. Z evolucijo evropskega pravnega sistema in sistema članic pa to ni več najučinkovitejši instrument za čezmejno poslovanje družb. Enake oziroma celo boljše rezultate je mogoče doseči z bolj prožnimi nacionalnimi elementi in nadaljnjo harmonizacijo pravil EU.

Po drugi strani naj bi SE povzročila velik preskok v evropskem duhu in evropskem korporacijskem pravu. S spodbujanjem komunikacije, konkurence in sodelovanja bo SE imela velik vpliv na evropsko pravno kulturo (Siems, 2005, str. 431). Preko nepopolne ureditve SE z nadnacionalno zakonodajo, ki se mora dopolnjevati z posameznimi nacionalnimi zakonodajami in lokalnimi interpretacijami, se spodbuja komunikacija in primerjava sistemov med državami članicami. Primer tega je dana možnost izbire med enotirnim in dvotirnim načinom upravljanja družb, ki ga je Uredba o SE sedaj omogočila tudi pri državah, ki enega izmed možnih modelov v preteklosti niso imele. To je prisililo

države, da so preučile sisteme drugih držav in rešitev manjkajoče zakonodaje ter vpele le-to v svojo zakonodajo (npr. Slovenija je tako tudi za ostale družbe omogočila enotirno upravljanje družb). Tudi v primeru združevanja in formiranja SE je potrebno z vidika delavskega soupravljanja preučiti, kateri model soupravljanja različnih držav, ki so predmet formiranja SE, je najboljši za delavce, saj Uredba o SE določa, da se pravice delavcev pri formiranju SE ne smejo zmanjšati. S pogojem, da morajo imeti družbe, ki formirajo SE, čezmejni efekt, se poudarja sodelovanje znotraj EU. SE izgubi nacionalni prizvok in pridobi neke vrste nadnacionalno obliko, ki predstavlja povečanje evropeizacije v poslovanju in zakonodaji ter povečuje pomen skupnega evropskega trga. Povečana internacionalizacija poslovanja bo posredno vplivala tudi na zakonodajalca, da bo ustrezno nadalje prilagajal zakonodajo v tej smeri. SE naj bi povečala tudi konkurenčnost med nacionalnimi zakonodajami in kljub temu, da sedmi člen Uredbe o SE določa, da mora biti sedež družbe enak sedežu opravljanja dejavnosti (kar sicer omejuje popolno konkurenco med ureditvami držav članic), bo SE imela pozitivne učinke preko konkurence različnih nacionalnih sistemov. Konkurenca se bo kazala kot konkurenca med nacionalnimi zakonodajami korporacijskega prava, predvsem v delih zakonodaje SE, ki je prepuščena nacionalni ureditvi, saj družbe običajno iščejo najbolj učinkovito in najcenejšo ureditev. Ameriški primer Delaware je pokazal, da je konkurenca pripeljala bolj k večjemu poenotenju zakonodaje, kot povečanju razlik. Konkurenca se bo kazala tudi glede pravil o delavskem soupravljanju, kjer se znotraj EU kažejo največje razlike. Na tem področju je EU hotela omejiti neposredno konkurenco, saj bi se le-ta kazala v zmanjšanju zaščite delavskih pravic. Bo pa primerjalna zakonodaja in sprejetje standardnih pravil delavskega soupravljanja SE omogočilo pritisk na nacionalne zakonodajalce, ki imajo »slabše pogoje« delavskega soupravljanja, da prilagodijo nacionalno zakonodajo v smeri SE. Konkurenca bo obstajala tudi med ureditvami upravljanja družb, in sicer med enotirno in dvotirno upravo. Pogosto navedene prednosti in slabosti se bodo sedaj pokazale v praksi.

Tudi različne študije, opravljene na dosedanjih primerih družb, ki so se preoblikovale v SE, kažejo na pozitivni vpliv na vrednost družb izraženo preko cene delnic. V 30 družbah, ki so bila predmet raziskave, je trg pozitivno sprejel odločitev o preoblikovanju v SE. Cene delnice so se na dan objave v povprečju zvišale med enim in tremi odstotki. Študija (Eidenmueller & Engert & Hornuf, 2009) navaja, da se pozitivna dodana vrednost preoblikovanja v SE, ki se kaže kot povečanje vrednosti delnice povečuje vsako leto, pri čemer je bila v letu 2004 -0,23%, letu 2006 0,68% v letu 2008 pa že 2,09%, kar pripisujejo vse večji prepoznavnosti in prednostih, ki jih trg in investitorji pripisujejo SE. Preoblikovanje v SE naj bi na trgu posredovalo pozitiven signal o namenu povečanja prevzemnih aktivnosti v bodoče ter tudi možnosti prenosa sedeža v pravno bolj ugodno državo članico (Lamp, 2009, str. 7). Znatno povečanje vrednosti delnic je bilo moč opaziti pri večjih nemških družbah, ki so se preoblikovale v SE, kar avtorji pripisujejo predvsem dejstvu, da se SE s tem izogne večjemu delavskemu soupravljanju napram nemški zakonodaji za obstoječe velike delniške družbe.

4.1 SE v številkah

V vseh 27 državah članicah (vključno z Romunijo in Bolgarijo), ki so do danes sprejele SE zakonodajo, je bilo do danes ustanovljenih ali pa je v procesu ustanovitve več kot 300 družb. Med družbami, ki so se preoblikovale oziroma sprejele novo obliko, je kar nekaj uglednih družb, kot zavarovalnica Allianz SE, družba z računalniškimi storitvami Elcoteq SE, pozavarovalnica SCOR SE, medicinska družba Fresenius SE, avtomobilski gigant Porsche SE (Lenoir, 2008, str. 15).

Slika 2: Število družb po obliki družbe

Oblika SE	Št. družb
Normalne družbe	58
Holding družbe	30
Neaktivne družbe	78
Neznano	118

Vir: Kelemen, 2008

Slika 3: Število SE po obliki družbe in državi sedeža ob ustanovitvi

Država	Št.normalnih družb	Št.holding družb	Št.neaktivnih družb	Št.neznanih družb	Skupaj
Nemčija	30	23	7	20	80
Avstrija	7	1	2	1	11
Norveška	4	0	0	2	6
Francija	3	0	0	5	8
Češka	3	48	3	44	98
Nizozemska	2	0	9	13	24
Luksemburg	1	1	2	10	14
Velika Britanija	0	1	2	6	9
Belgija	0	1	0	6	7
Ciper	1	0	1	4	6
Slovaška	2	0	1	1	4
Švedska	1	3	0	0	4
Estonija	2	0	0	1	3
Latvija	2	0	0	1	3
Madžarska	0	0	2	0	2
Danska	0	0	0	1	1
Irska	0	0	0	1	1
Španija	0	0	1	0	1
Lihtenštajn	0	0	0	2	2

Vir: Kelemen, 2008

40% dosedanjih SE družb je nemškega izvora oz. je registriranih v Nemčiji. To je moč obrazložiti z dejstvom, da se je med drugim prav Nemčija zavzemala za razvoj SE, kot tudi sama ureditev SE, ki je podobna nemški zakonodaji. Marsikdo bi pričakoval, da bi v Nemčiji, predvsem zaradi stroge in omejujoče zakonodaje glede delavskega soupravljanja,

bilo pričakovati najmanjši delež SE, vendar pa številke v praksi kažejo na to, da je prav »milejša« ureditev delavskega soupravljanja v SE spodbuda za ustanovitev SE v Nemčiji.

Slika 4: Število SE družb glede na pretežno dejavnost ob ustanovitvi

Panoga	Št. družb
Finančni sektor	45
Kovinsko predelovalna industrija	17
Ostale storitve	13
Kemična industrija	9
Trgovina	7
Kmetijstvo	5
Gradbeništvo	4
Transport	4
Tekstilna industrija	1
Ostalo	109

Vir: Kelemen, 2008

Skoraj 23% ustanovljenih SE je v finančnem in zavarovalniškem sektorju, predvsem v želji po izboljšanju učinkovitosti v odnosu do posameznih nadzornih organov v državah članicah. Okoli 28% SE je v ustanovljenih in nedelujočih/neaktivnih družbah (t.i. shelf companies), pripravljenih za odkup in uporabo v primerih, ko bi se ustanovitelji želeli izogniti dolgi proceduri ustanovitve. 85% SE je bilo ustanovljenih z združitvijo več družb ali s transformacijo obstoječe skupine. Velikost družb, ki so se oblikovale v obliki SE je raznolika. Relativno visok ustanovitveni kapital 120.000 evrov se ni izkazal kot velika prepreka niti za majhne, niti za srednje velike družbe. Velik del ustanovljenih SE pravzaprav predstavljajo majhne družbe.

V praksi se je pokazalo več razlogov, zakaj so se velike družbe odločale za oblikovanje strukture v obliki SE. Po eni strani je bila odločitev politična, ko so ustanovitelji oziroma vodstvo želeli prikazati novoustanovljeno tvorbo z evropsko identiteto. Tako je vodja uprave pri Allianz objavil, da je s tem pokazal, da je družba s srcem v Evropi. Podobno je Arcelor (pred združitvijo z Mittalom) s SE želel poudariti svojo evropsko nadnacionalno zavezo (družba je prisotna v Franciji, Španiji in Luksemburgu). BASF je poudaril, da je bil pionir v evropski kemični industriji, ko se je preoblikoval v SE, ter da je SE primerna oblika za globalne družbe z lokalnim poudarkom v Evropi. Podobno stališče je zavzemalo tudi poslovodstvo Strabag, kjer si je vodstvo celo zadalo biti prva registrirana SE kot del marketinške strategije (Klambauer, 2008, str. 5). Prav tako SE ponuja možnost boljše obravnave, da združitve oziroma pripojitve niso sprejete kot sovražni prevzemi, ampak bolj kot združitve enakih – še posebno, ko gre za nacionalne interese. Vprašanje je samo ali se podobna oblika ne bi izbrala tudi v primeru Airbus in EADS, če bi obstajala v preteklosti – saj bi se na ta način lahko izognili večnemu vprašanju in tekmovalnosti med posameznimi narodi.

Druga pomembna prednost SE je v njeni mobilnosti. Vse do zadnjih sodb Sodišča EU v primerih Centros, Sevic, Uberseering in Inspire Act, je bila omejena svoboda pri prenosu sedeža oziroma svoboda opravljanja dejavnosti znotraj EU med članicami. Medtem ko lahko SE prosto prenaša sedež družbe med državami članicami, pa je to za ostale oblike praktično nemogoče. Tako je leta 2008 finska družba Elcoteq SE preneslo svoj sedež iz Finske v Luksemburg. Prenos sedeža mora biti predstavljen s finančnega in pravnega vidika ter vpliva na lastnike, upnike in zaposlene. Po drugi strani se je možnost prenosa sedeža za druge družbe deloma umaknila v prihodnost, saj glede na izid sodbe Sodišča EU v primeru Cartesio (European Court of Justice, 2006), v katerem Madžarska omejuje prenos sedeža lokalne družbe Cartesio Oktato es Szolgaltato izven svojega teritorija v Italijo, država prvotnega sedeža lahko postavi omejitve pri prenosu sedeža izven svojega teritorija.

Slika 5: Prenos sedeža SE po državah prihoda in odhoda

Država	Št. prihodov	Št. odhodov
Nemčija	2	5
Avstrija	1	1
Norveška	0	2
Nizozemska	1	3
Luksemburg	3	4
Velika Britanija	7	1
Belgija	0	1
Ciper	2	0
Madžarska	1	0
Danska	0	1
Irska	1	0
Španija	1	0
Finska	0	1

Vir: Kelemen, 2008

Zgornji podatki kažejo, da SE niso v veliki meri izkoriščale možnosti prenosa sedeža iz države v državo, s čemer se je pokazalo, da je bil strah pred izkoriščanjem oziroma zlorabo te možnosti odveč. Po drugi strani pa tudi zakonodaja SE omejuje prenos sedeža s prenosom dejanskega sedeža (tako s strani sprejemanja odločitev kot z nosilcem rizikov). Opazno je večje število prenosa sedežev v Veliko Britanijo, kar lahko v veliki meri pripisemo manj kompleksni zakonodaji gospodarskih družb, enostavnejši ureditvi glede delavskega soupravljanja ter dostopa do finančnih trgov glede na ostale države članice.

Združevanje družb iz različnih članic je pogosto razlog za ustanovitev SE. Tako je bilo glavno vodilo Allianz pri ustanovitvi SE prav združitve z italijansko podružnico Riunione Adriatica di Sicurta (RAS). Enako velja tudi za skandinavsko banko Scandinavian Bank Nordea. Pred uvedbo SE je bilo samo združevanje zelo kompleksno, na primer združevanja nemške Daimler Benz AG in ameriške družbe Chrysler Corporation (Reichert, 2008, str. 24). V združitvi je najprej Chrysler prenesel svoje delnice na novo nemško delniško družbo

ustanovljeno s strani tretje osebe (Sal. Oppenheim), delnice nove družbe pa so se prenesle dosedanjim lastnikom Chryslerja. V tretjem koraku je novoustanovljena družba podala prevzemno ponudbo za Daimler Benz. Postopek je bil zapleten in je zahteval vključitev tretje stranke, medtem ko v primerjavi s to transakcijo SE ponuja enostavnejšo rešitev, pri kateri ni potrebno vključiti tretje stranke.

Preko združevanja so družbe tudi v praksi racionalizirale interno strukturo poslovalnic in poslovodstva. Zgoraj opisan primer Allianz in italijanske podružnice je primer ukinitve podružnice, poenotenja sistema poročanja, izboljšanja kontrol in zmanjšanja stroškov skladnosti z zakonodajami v različnih državah (v konkretnem primeru dokazovanje skladnosti s pravili Basel II za posamezno državo, v primerjavi z dokazovanjem zgolj za krovno družbo). Pozavarovalnica SCOR je preko preoblikovanja v SE uspela prestrukturirati družbo glede na svoje potrebe in se tako razdelila na tri družbe – krovno SE (SCOR SE) in dve podružnici (SCOR Global life in SCOR Global P&C) ter preko tega poenostavila poslovanje in izboljšala učinkovitost poročanja, poslovanja in kontrole. MAN Diesel SE je prav tako uspel racionalizirati organizacijsko strukturo. Na podlagi Campijevega poročila (SEEurope, 2005, str. 5) naj bi bili morebitni prihranki notranjih optimizacij tudi do 30 milijard evrov letno.

V praksi pa imamo tudi primer ustanovitve SE za promocijo čezmejnega sodelovanja in rasti. Primer čezmejnega sodelovanja je ustanovitev družbe La Galleria di Base del Brennero (BBT SE), ki je primer sodelovanja privatnega kapitala v javnem sektorju. Gre za družbo, ustanovljeno za izgradnjo 50 km dolgega Brenner tunela (najdaljši tak projekt v EU), ki je bila registrirana leta 2004 s strani Avstrije in Italije. Uporaba SE je bila celo priporočena s strani EU, ki je delno sofinancirala izgradnjo tunela.

Navkljub vključitvi delavskega soupravljanja v osnovno opredelitev SE, kar marsikdo vidi kot oviro pri hitrejšem uvajanju SE (po študiji Gorton & Schmidt, 2004), naj bi trg vrednostnih papirjev za 31% diskontiral vrednost delnic družb, ki imajo v nadzornem odboru polovično udeležbo delavcev v primerjavi s družbami, kjer predstavniki delavcev tvorijo zgolj tretjino nadzornega odbora (Braendle & Noll, 2005, str. 8). V praksi pa se vidijo tudi pozitivne spremembe v tej smeri – predvsem v državah z bolj rigidno zakonodajo o delavskem soupravljanju kot tisto, predvideno po Uredbi o SE – npr. Nemčija (Reichert, 2008, str. 28). V Nemčiji je po trenutni zakonodaji potrebna tretjinska udeležba v nadzornem svetu za družbe z nad 500 zaposlenimi in polovična udeležba za družbe z nad 2000 zaposlenimi. SE pa omogoča pogajanja za drugačno ureditev kot velja za nacionalne družbe ter za zmanjšanje števila delavskih nadzornikov v nadzornem svetu družb. Kljub temu praksa že opozarja, da pravila sicer določajo kvoto za število delavskih predstavnikov v nadzornem odboru, ne določajo pa absolutne velikosti nadzornega odbora.

Po drugi strani SE širi delavsko soupravljanje po Evropi. Tako BASF kot Porsche navajata, da bo delavsko soupravljanje sedaj pravičneje razdeljeno med vse delavce družb v EU.

Pričakovati je, da bodo delavski predstavniki bolj osredotočeni na probleme skupine kot pa posamezne nacionalne interese. Tako je 2007 sodišče zavrnilo tožbo 324.000 zaposlenih v družbi Volkswagen glede spora okoli odločitve vodstva družbe Porsche o oblikovanju holdinške SE in zmanjšanju prevladujočega nemškega vpliva delavcev v družbi.

Veliko družb na meji pod 500 zaposlenih v Nemčiji (primer srednje velike papirnice Surteco AG) je prevzelo SE prav z namenom omejiti oziroma vnaprej opredeliti vlogo delavskega soupravljanja, preden je družba kot velika družba po nacionalni zakonodaji dolžna slediti zakonu, oziroma preden se družbi s prevzemom poveča število zaposlenih.

Pri ureditvi delavskega soupravljanja pa je potrebno omeniti, da se z uvedbo SE in povečanjem vloge delavcev pri soupravljanju povečujejo tudi zahteve po sodelovanju med predstavniki delavcev iz različnih držav. Kljub temu, da je z Direktivo 94/45 omogočena ustanovitev evropskega sveta delavcev, je le-ta imel v mnogih družbah (MAN Diesel, Strabag) zgolj informativno funkcijo. S preoblikovanjem družb v SE pa se je njegova vloga oziroma vloga delavskih predstavnikov v upravljanju znatno povečala. Pri preoblikovanju in pogajanjih je v mnogih družbah prišlo do konfliktov med predstavniki delavcev predvsem zaradi različne kulture obnašanja in delovanja. Tako v Franciji obstaja tradicija konfrontacije odnosov med predstavniki delavcev z vodstvom, medtem ko v Nemčiji prevladuje bolj sodelovanje in pragmatični način sodelovanja med stranema (Knudsen & Mueller, str. 26).

V praksi se pojavlja v veliki meri enotirna uprava, predvsem za manjše družbe (npr. v Nemčiji ima lahko SE z do 3 milijone evrov osnovnega kapitala zgolj dva člana uprave), kar je zelo ugodno za družinske družbe, kjer je lahko poleg družinskega člana tudi profesionalni član za upravljanje vsakodnevnih poslov (npr. Conrad Holding SE, Benckiser SE). Prav tako za družbe, kjer se starejši član uprave želi upokojiti in postopno predati posle.

Po eni strani je prednost enotirne uprave fleksibilnost v organizaciji uprave in zaradi tega hitrejša odločanja. Enotirna uprava zagotavlja, da so potrebni podatki hitreje na voljo članom preko direktnega dostopa. Podatki ne morejo biti pristranski, prav tako pa ni mogoče izolirati članov od informacij. Kontrola se lahko zagotavlja preko nepovezanih direktorjev, ki niso zaposleni v družbi ter hkrati sestavljajo večino upravnega odbora. Upravni odbor ima poleg sebe običajno še revizijski odbor, ki skrbi za letno revizijo, izbiro revizijske hiše in notranje kontrole. Dvotirna uprava pa sledi ideji o ločenem, zunanjem nadzornem organu. Nadzorni organ zastopa interese delničarjev in širše skupnosti ter ima pravico sprejemati določene odločitve iz pristojnosti menedžmenta, kot tudi imenovati oziroma odpoklicati člane slednjega. Velik poudarek na nadzorni funkciji in ločevanje obeh funkcij pa lahko včasih vodi tudi do neučinkovitosti delovanja celotne uprave. Pred sprejetjem Uredbe o SE so imele obvezno dvotirno upravo Nemčija, Avstrija, Danska, Finska, Švedska in večina novih članic, za velike družbe pa tudi Nizozemska, medtem ko

je pravni sistem v Franciji, Portugalski in Španiji dovoljeval oba sistema. Primerjava obeh sistemov vodenja kaže na njuno postopno konvergenco. Po eni strani se je s finančnimi škandali (Enron, Worldcom...) veliko pozornosti namenilo povečanju nadzorne funkcije (ločevanje funkcij, obvezna revizijska komisija, Sarbanes-Oxley Act...) v enotirni upravi, po drugi strani pa je prisoten tudi premik k bolj fleksibilni ureditvi pri dvotirni upravi. Uvedba SE pa je korak naprej h konvergenci sistemov – preko konkurence obeh sistemov, saj Uredba o SE omogoča prosto izbiro enotirne ali dvotirne uprave (Braendle & Noll, 2005, str. 15).

Iz prakse pa prihajajo tudi pozivi k spremembi oziroma dopolnitvi zakonodaje. Skladno s tem poročilo o implementaciji SE, ki je bilo pripravljeno s strani francoskega ministrstva za pravosodje v času francoskega predsedovanja EU, predlaga naslednje spremembe glede ureditve SE:

- Promocijo davčne konvergence v luči implementacije pravil določitve skupne konsolidirane davčne osnove za družbe. Cilj ni popolnoma poenotiti davčno zakonodajo in s tem izključiti možnost davčnega tekmovanja, saj davčne stopnje in način pobiranja niso predmet pobude, ampak zgolj omogočiti lažje delovanje evropskim družbam. Seveda je uspešnost predloga odvisna od zmožnosti prepričati nekatere članice v sprejem pobude.
- Spremembo določila Uredbe o SE glede omejitve sedeža družbam na sedež opravljanja dejavnosti, saj naj bi le-te bile v nasprotju s sodbami Sodišča EU ter ovira poenostavitvi struktur družb, ki delujejo v EU.

Prihodnost bo pokazala kako uspešna bo ta pobuda, ali pa bo zgolj še eno poglavje v dolgi zgodovini SE.

5 Primer ustanovitve Evropske delniške družbe

Kot je razvidno iz teorije, je sam proces ustanovitve SE dolgotrajen in kompleksen. Tudi število SE v praksi prikazuje, da je to zahteven in dolgotrajen proces, ki prepušča usklajevanje različnih nacionalnih ureditev na podjetniški ravni glede delavskega soupravljanja in zahteva jasno določljive koristi družbe od bodoče oblike SE za sam začetek preoblikovanja. Na hipotetičnem primeru iz prakse želim pokazati primer ustanovitve SE ter vso z njim povezano kompleksnost in zahtevnost, hkrati pa tudi kritično poudariti nekatere zgoraj omenjene prednosti in slabosti instituta SE.

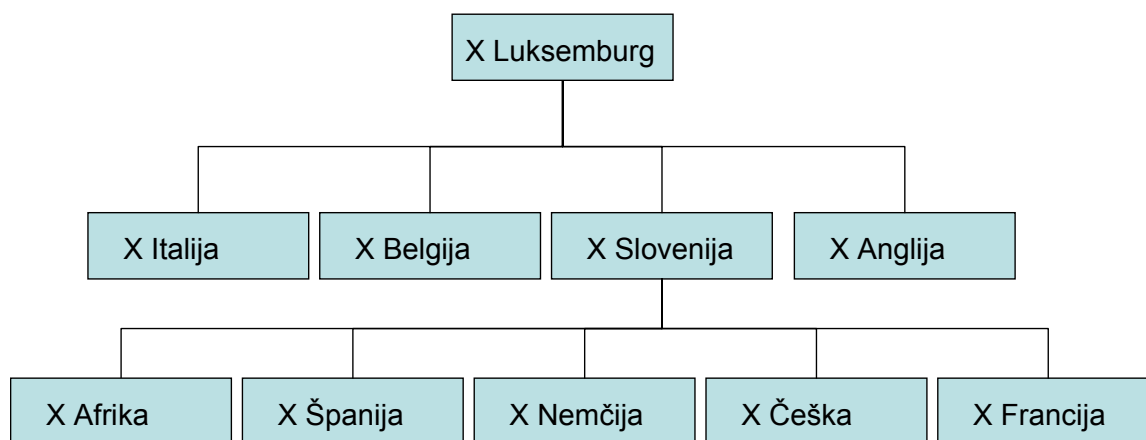
Zaradi zagotavljanja zaupnosti in poslovnih skrivnosti, družbe poimensko ne bom razkril, zato jo bom v nadaljevanju imenoval »Družba X«, podatki pa bodo več ali manj odražali dejansko stanje družbe.

5.1 Predstavitev Družbe X

Gre za srednje veliko družbo s sedežem v Sloveniji, ki predstavlja del razvejane mreže družb globalne korporacije. Družba se ukvarja s proizvodnjo in prodajo gumenih tehničnih izdelkov – gumenih cevi, zračnih vzmeti, jermen in transportnih trakov. Polovico prodaje v Evropi je proizvedene lokalno, preostala polovica pa je uvožena iz ostalih povezanih družb iz preostalega sveta ter v manjšem delu tudi dokupljena od nepovezanih dobaviteljev.

Družba X je v 100% lasti holdinške družbe s sedežem v Luksemburgu (katerega lastnik je družba v ZDA) ter predstavlja regijski center globalne družbe za Evropo in Afriko, v katerem se poleg lokalnih izvajajo tudi regijske dejavnosti. Družba X pokriva s prodajo celotno Evropo, bodisi neposredno iz Slovenije, oziroma s prodajo preko povezanih družb v Franciji, Angliji, Češki, Nemčiji ter Španiji. V omenjenih družbah ima Družba X večinski oziroma 100% lastniški delež. Iz naslova zagotavljanja prodajne mreže ter tudi pridobivanja kvalitetnega kadra z izkušnjami iz tehnične stroke, ima Družba X tudi povezane družbe v Nemčiji, Belgiji in Italiji, ki služijo za zaposlovanje lokalnih področnih prodajalcev, katerih naloga ni zgolj prodajati na lokalnem trgu, pač pa pokrivati v imenu Družbe X celotno regijo.

Slika 6: Organizacijska struktura skupine

Vir: Hipotetični primer

Družba X prodaja v celotni Evropi, vključno z državami bivše Sovjetske zveze, Bližnjega Vzhoda ter Severne Afrike. Prodaja se v veliki meri manjšim lokalnim neodvisnim distributerjem za posamezno državo, saj le ti v večji meri poznajo lokalne običaje in značilnosti trga oziroma poslovanja.

Podporne funkcije poslovanja Družbe X so v veliki meri centralizirane – npr. podpora prodaje kupcem, marketinške storitve ter finance, medtem ko so glavne distribucijske funkcije v Sloveniji, Angliji ter na Češkem.

Družba X ima proizvodnjo v Sloveniji, kjer zaposluje 350 ljudi. Poleg tega ima prek povezanih oseb proizvodnjo tudi na Češkem, kjer je zaposlenih 50 ljudi ter v Franciji s 30 zaposlenimi. V Angliji obstaja zgolj distribucijska enota, predvsem za uvožene proizvode, ki prihajajo iz drugih kontinentov, kjer ima 40 zaposlenih.

Družba X je pred nedavnim vzpostavila tudi povezani pravni osebi v Španiji in Nemčiji, predvsem iz naslova prihoda na trg nadomestne vgradnje v omenjenih državah. Ker so trgi na področju dejavnosti, na katerem deluje družba, zelo koncentrirani ter družba deluje v zreli panogi, je zelo težko prodreti na nove trge. Zato se je vodstvo regije odločilo predstaviti nov koncept poslovanja, in sicer z angažiranjem lokalne tretje osebe pri upravljanju lokalne enote. Sam koncept deluje na delitvi dobička z upravljavcem poslovne enote zgolj na podlagi pogodbenega odnosa. Vodstvo Družbe X meni, da je to ena izmed oblik rasti in povečanja tržnega deleža v prihodnosti.

Trenutni tržni delež Družbe X v regiji ni velik, zato je glavni cilj družbe rast, predvsem na področju industrijskih gumenih izdelkov ter trgov nadomestne vgradnje. Zaradi omejenih virov rasti, se bo poleg zgoraj omenjene oblike širitve ter širitve poslovanja družbe preko klasičnega angažiranja večjega števila distributerjev v posamezni državi posluževala tudi različnih drugih oblik manjših kapitalskih povezav (skupnih vlaganj, skupnih sodelovanj...) v regiji.

Družba X je po organizacijski obliki družba z omejeno odgovornostjo. Tudi ostale povezane osebe na Češkem, Španiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji in Italiji so pravne osebe z omejeno odgovornostjo. Družba v Franciji ima obliko SAS (Société par actions simplifiées), ki je za razliko od drugih družb neke vrsta vmesna oblika med slovensko obliko družbe z omejeno odgovornostjo in delniško družbo.

Vse tri proizvodne družbe imajo podobno obliko delavske participacije pri vodenju družbe – to je informiranje predstavnikov delavcev. Nobena družba nima delavskega soodločanja oziroma soupravljanja. Pri družbi na Češkem ni nobenega reprezentativnega sindikata oziroma druge oblike sodelovanja pri vodenju v družbi. V Sloveniji sta v družbi prisotna dva reprezentativna sindikata poleg sveta delavcev, in sicer sindikat KNSS-neodvisnost (Konfederacija novih sindikatov Slovenije) ter sindikat KNG (Sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije Slovenije). V Franciji je poleg sveta delavcev prisoten tudi sindikat CGT (Confédération générale du travail) z dvema predstavnikoma v svetu delavcev (od treh). V vseh treh proizvodnih družbah so v svet delavcev izvoljeni predstavniki vsako leto. Na splošno lahko na podlagi preteklega sodelovanja z delavci in predstavniki delavcev ocenjujemo, da je sodelovanje najmanj problematično na Češkem. V Sloveniji je sodelovanje zgledno, kjer predstavniki delavcev zgledno sodelujejo z vodstvom družbe o vseh perečih vprašanjih. Nasprotno pa je bilo sodelovanje v preteklosti s francoskimi predstavniki delavcev bolj problematično.

5.2 Motivi Družbe X

Glavne motive vodstva Družbe X za ustanovitev SE bi lahko strnili v naslednje kategorije:

Prvi in poglavitni razlog je v zmanjšanju stroškov organizacijske strukture ter s tem zmanjšanje stroškov vzdrževanja in delovanja obstoječe organizacijske strukture (stroškov domicila, stroškov računovodstva manjših družb, stroškov financiranja) s tem, ko bi družba kot SE lahko opravljala svojo dejavnost v celotni EU zgolj z eno pravno osebo. Pri tem se seveda ne bi mogli izogniti kompleksnosti strukture in poročanja, saj Uredba o SE ne obravnava poenotenja davčne zakonodaje oziroma le-to centralizira v eno pravno osebo. Z vidika davčne prisotnosti bi bila SE struktura še vedno primorana oddajati davčne obračune v vseh trenutno obstoječih davčnih jurisdikcijah ter s tem ohraniti kompleksnost računovodskega poročanja in kompleksnost posameznih davčnih obravnav. Dodatno bi to lahko sprožilo še nevarnost, da bi tudi druge države lažje postavljale pod vprašaj dejanski kraj opravljanja dejavnosti in s tem obveznosti za plačilo davka od dobička, saj se s SE meje med državami in pravnimi enotami zabrišejo.

Drugi razlog za organizacijsko obliko SE bi bil poenostavljen način odločanja in vodenja. Kljub temu, da je odločanje in vodenje v veliki meri centralizirano za poslovne potrebe, bi omenjena oblika odpravila nepotrebne in v veliki meri zgolj formalno-pravne odločitve posloводства za obsežne spremembe znotraj obstoječih družb. Odpravljene bi bile tudi letne skupščine v vseh ostalih družbah ter različna zastopanja in pooblastila.

Rešitev SE bi omogočila tudi nadaljnje širjenje poslovanja družbe brez ustanovitev novih podružnic. Širjenje poslovanja in rast je osnovna usmeritev družbe, predvsem v povečanju prisotnosti na lokalnih trgih – tako preko lokalnih zalog kot tudi predstavništva, spremljanja in sprejemanja naročil, promocije itd (t.i. »front-office support«). Danes bi vsaka postavitev skladišča in poslovanja v drugi državi članici po vsej verjetnosti zahtevala ustanovitev poslovne enote (bodisi kot neodvisno družbo ali podružnico) v tej državi. SE bi celoten postopek poenostavila in pospešila. Seveda pa je spričo pomanjkanja davčne harmonizacije še vedno potrebno voditi in spremljati dobičkonosnost vsake enote posebej, saj bi kljub SE obliki le-ta bila zavezana za oddajo poslovnih poročil in obračuna davka od dobička v posamezni državi.

Nadalje bi SE omogočala poenotenje odločanja preko uvedbe enotirne uprave, ki je v veliki meri podobna ureditvi, ki jo poznajo lastniki iz ZDA. S tem bi se poenostavilo samo podpisovanje ter administrativna opravila, hkrati pa se bi se lahko izognili določenim predpisom (npr. v Franciji mora biti predsednik uprave francoski državljan).

SE oblika bi za Družbo X povečala pan-evropsko sporočilo, s tem pa uprava pričakuje tudi zmanjšanje trenutnega trenja med sodelavci različnih držav, ki so nastala pri sedanjem prestrukturiranju in vodenju družbe. Družba bi tudi lažje nastopala tako na evropskem kot

tujih trgov, saj je v velikih primerih razpoznavnost Slovenije (predvsem v Aziji) še zelo majhna.

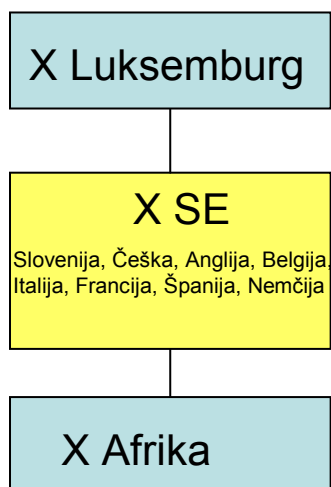
Želja družbe je tudi, da bi se s preoblikovanjem družbe v SE izboljšalo sodelovanje z delavci. Predvsem, da bi sindikati bolj razmišljali regionalno kot pa lokalno (kot na primer, če bi se družba odločila zmanjšati število zaposlenih v določeni lokaciji, z namenom boljšega poslovanja in preživetja v drugi). Predvsem tukaj je vprašanje, v kolikšni meri bi se to res dejansko zgodilo in v koliki meri bi prevladal protekcionizem in zaščita lokalnih interesov.

Uredba o SE omogoča tudi priključitev ne-evropskih družb v skupino SE, pri čemer pa vodstvo družbe ocenjuje, da ni nikakršnih sinergij vključitve skupine družb iz Afrike v skupino SE. Ocenjuje se, da bi sama negotovost in nepoznavanje oblike v Afriki povzročila veliko več vprašanj kot odgovorov ter komplikacij pri ureditvi celotne skupine. Dodatno pa želi Družba X tako organizacijsko kot z vidika tveganja ločiti poslovanje Afrike, saj so harmonizacija in zahteve držav te celine še zelo oddaljene od poslovnih običajev v Evropi (npr. v večini držav Afrike se zahteva sodelovanje v preteklem sistemu zapostavljenih delov prebivalstva tako preko lastništva kot upravljanja družbe – t.i. »Black Economic Enterprise«). Hkrati pa se želi tudi ohraniti neke zaključene celovite enote, ki jih je možno v prihodnosti enostavneje in učinkovito upravljati in eventualno tudi odprodati.

5.3 Predviden plan in spremembe pri oblikovanju SE

Družba X želi v čim krajšem času ter čim bolj racionalno izpeljati preoblikovanje. Ker želi Družba X tudi zmanjšati število družb v skupini, se bi družba preoblikovala v Evropsko delniško družbo s preoblikovanjem Družbe X Slovenija v X SE. Prav tako pa bi se morale povezane družbe X Belgija, X Italija in X Anglija pripojiti v novoustanovljeno SE. Omenjene pripojitve niso predmet te naloge ter bi se izvedle skladno z veljavno zakonodajo (ZGD-1) in sprejeto Direktivo o čezmejnih združitvah kapitalskih družb (2005/56/ES). Po reorganizaciji bi želeno skupino predstavljala naslednja organizacijska struktura:

Slika 7: Želena končna organizacijska struktura skupine

Vir: Hipotetični primer

Družba X predvideva, da bi po preoblikovanju v SE ohranila sedež v Sloveniji. Pravzaprav zakonodaja ustanovitve SE s preoblikovanjem prepoveduje prenos sedeža hkrati z ustanovitvijo SE. Z ustanovitvijo SE s sedežem v Sloveniji, bi bila družba podvržena slovenski zakonodaji o ustanovitvi SE, ki je opredeljena v Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1) in Zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (ZSDUEDD).

Zakonodaja predvideva možnost ustanovitve SE s preoblikovanjem samo, če ima obstoječa delniška družba vsaj dve leti odvisno družbo registrirano v drugi državi članici. V predstavitvi skupine je bilo povedano, da Družba X Slovenija ni delniška družba, zato bi bilo potrebno pred samim preoblikovanjem spremeniti slovensko družbo iz družbe z omejeno odgovornostjo v delniško družbo. Za potrebe predstavitve ustanavljanja SE v praksi, bom predpostavil, da je X Slovenija že delniška družba, ustanovljena po slovenski zakonodaji. Istočasno pa ima X Slovenija v lasti družbi na Češkem in v Franciji najmanj dve leti ter s tem izpolnjuje drugi kriterij za ustanovitev SE s preoblikovanjem.

Istočasno bi s spremembo organizacijske strukture družba želela tudi poenostaviti način vodenja, in sicer uvesti enotirno upravo, ki bi poenotila način poslovanja ter po drugi strani tudi približala način upravljanja načinu, ki ga uporablja lastnik celotne korporacije iz Združenih držav Amerike.

SE bi s preoblikovanjem odpravila obstoječe družbe, medtem ko bi morala še vedno ohraniti sistem poročanja za posamezne enote, saj Družba X v državah izkazuje prisotnost s proizvodnjo in distribucijo ter je s tem obvezno posebej oddajati davčne obračune (poenotenje pravne strukture še ne pomeni prihrankov in poenotenj na davčnem področju).

5.4 Postopek ustanovitve

Pri ustanovitvi SE s preoblikovanjem družba ohrani svojo identiteto. Gre za statusno preoblikovanje obstoječe družbe, pri čemer se ne spreminjajo premoženjske, ampak samo formalno statusno-pravne značilnosti družbe. Pravna oseba po izvedenem preoblikovanju je identična pravni osebi pred preoblikovanjem, spremenjena je le njena pravnoorganizacijska oblika in notranja korporacijska sestava.

Ker je pri preoblikovanju udeležena le ena družba, je postopek preoblikovanja (v primerjavi z ostalimi oblikami ustanavljanja SE) veliko preprostejši. Uprava mora vsaj mesec dni pred zasedanjem skupščine registrskemu organu predložiti načrt preoblikovanja (ki ga je pred tem pregledal nadzorni svet družbe) in omogočiti vpogled v nekatere dokumente (načrt preoblikovanja, poročila posloводства o preoblikovanju, poročila o reviziji preoblikovanja in letno poročilo za zadnje poslovno leto).

Najpomembnejši postopek pri ustanovitvi je pravočasen začetek pogajanj s predstavniki delavcev udeleženih družb o ureditvi načina sodelovanja delavcev pri upravljanju SE, saj je izvedba pogajanj pogoj za registracijo SE. Zakonodaja prinaša kompromis, ki daje prednost pogajanjem med predstavniki delavcev in vodstvom družbe. Če sporazum ni dosežen, pa pride v poštev načelo status quo (prejšnje stanje) oziroma raven soodločanja, ki jo je imela katera koli družba, ki sodeluje v procesu preoblikovanja oziroma njena odvisna družba z največjo mero delavskega soupravljanja, pri čemer je sklenitev dogovora časovno omejena na šest mesecev oziroma po sporazumu strank največ do enega leta. Omenjeno časovno obdobje predstavlja največjo časovno omejitev za ustanovitev SE. V pogajanjih s predstavniki delavcev se uredi njihov položaj in udeležbo v SE. V pogajanjih sodelujejo predstavniki vodstva družbe ter pogajalska skupina na strani delavcev, ki zastopa interese vseh delavcev družb, ki so predmet ustanavljanja SE, pri čemer je število članov v pogajalskem telesu sorazmerno s številom zaposlenih v posamezni državi. V primeru, da preteče šest mesecev in ne pride do dogovora, ter da obe strani sprejmeta uporabo standardnih pravil oziroma jih ne zavrmeta, se lahko uporabijo standardna pravila o udeležbi delavcev v SE. Postopek se zaključi na podlagi podpisa pisnega sporazuma o načinu sodelovanja delavcev pri upravljanju SE, ki vsebuje vse predpisane elemente skladno z Direktivo o delavskem soupravljanju in Zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe.

5.4.1 Plan ustanovitve SE s preoblikovanjem

Uprava naprej pripravi načrt preoblikovanja delniške družbe v SE, ki mora vsebovati:

- dosedanje firmo, sedež in vložno številko družbe, ki se preoblikuje,
- predlog statuta SE,

- predvideni časovni okvir preoblikovanja in
- poročilo posloводства o preoblikovanju v skladu s četrtem odstavkom 37. člena Uredbe o SE.

Načrt preoblikovanja mora pregledati revizor, ki izda pisno poročilo. V skladu s šestim odstavkom 37. člena Uredbe o SE mora revizor tudi pregledati, ali je skupna vrednost sredstev družbe, zmanjšanih za obveznosti, najmanj enaka višini osnovnega kapitala, povečani za vsoto rezerv, ki jih mora družba oblikovati.

Poslovodstvo mora vsaj mesec dni pred dnem zasedanja skupščine, ki bo odločala o preoblikovanju, registrskemu organu predložiti načrt preoblikovanja, ki ga je prej pregledal nadzorni svet te družbe. Obvestilo o predložitvi načrta preoblikovanja registrskemu organu mora družba objaviti, pri čemer je treba delničarje opozoriti na njihove pravice kot izhajajo iz zakona.

Vsaj mesec dni pred dnem zasedanja skupščine, ki bo odločala o preoblikovanju, je treba delničarjem na sedežu družbe omogočiti pregled:

- načrta preoblikovanja,
- poročila posloводства o preoblikovanju,
- poročila o reviziji preoblikovanja in
- letnega poročila za zadnje poslovno leto.

Na zasedanju skupščine poslovodstvo najprej ustno razloži vsebino načrta preoblikovanja. Pred odločanjem o soglasju za preoblikovanje mora poslovodstvo delničarje obvestiti o vseh pomembnih spremembah premoženja družbe v obdobju od sestave načrta preoblikovanja do zasedanja skupščine.

Po sprejetem sklepu o preoblikovanju, poslovodstvo predlaga vpis preoblikovanja v register. Predlogu za vpis preoblikovanja v SE se priloži:

- načrt preoblikovanja,
- zapisnik zasedanja skupščine, ki je odločala o soglasju za preoblikovanje,
- poročilo posloводства o preoblikovanju,
- poročilo o reviziji preoblikovanja,
- letno poročilo za zadnje poslovno leto,
- dokazilo o objavi namere o preoblikovanju najmanj mesec dni pred predvideno skupščino na kateri se je odločalo o preoblikovanju,
- dovoljenje pristojnega organa, če se za združitev to zahteva.

Sledi vpis SE v register. Za prijavo družbe za vpis v register mora poslovodstvo poleg običajnih dokumentov predložiti še sporazum o sodelovanju delavcev pri upravljanju SE

(sporazum o ureditvi sodelovanja delavcev ali pa sklep o prekinitvi pogajanj oziroma sklep o nedoseženem sporazumu v šestmesečnem roku).

Na koncu sledi še objava v Uradnem listu Republike Slovenije ter mesec dni kasneje še objava v Uradnem listu Evropske unije.

5.4.2 Pogajanje s predstavniki zaposlenih

Pogoj za formalno veljavnost ustanovitve SE je predložitev podpisanega sporazuma o sodelovanju delavcev pri upravljanju ob vpisu v register. Na podlagi dosedanje prakse pri ustanavljanju SE je prav to najbolj zapleten postopek ter lahko v končni fazi pripelje tudi do tega, da SE ni ustanovljena. Sama zakonodaja je napisana tako, da daje prednost pogajanjem med predstavniki delavcev in vodstvom družbe pred uveljavitvijo standardnih pravil. Sporazum o sodelovanju delavcev pri upravljanju je sklenjen med poslovodstvom in posebnim pogajalskim telesom (v nadaljevanju PPT). Če sporazum ni dosežen v šestih mesecih (z možnostjo podaljšanja na maksimalno eno leto), pride v poštev načelo status quo (prejšnja raven soodločanja, ki jo je imela tista družba v bodoči skupini SE z največjo mero delavskega soupravljanja). Obe strani morata tako najprej opraviti pogajanja, pri čemer stran delavcev predstavlja PPT. V pogajalski skupini je število članov v pogajalskem telesu sorazmerno s številom zaposlenih v posamezni državi, in sicer se delavcem iz posamezne države članice dodeli en sedež na desetodstotni ali manjši delež vseh udeleženih delavcev. Zastopniki delavcev so določeni po nacionalnem pravu države članice.

Ker bo SE imela sedež v Sloveniji, je osnova za ureditev delavskega soupravljanja slovenski Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe.

V našem primeru predstavljajo skupino bodoče SE naslednje družbe:

- X Slovenija s 353 zaposlenimi,
- X Francija s 44 zaposlenimi,
- X Češka z 59 zaposlenimi,
- X Španija z 0 zaposlenimi in
- X Nemčija z 2 zaposlenima.

Na podlagi zakonsko določene formule bi PPT tvorilo naslednje število predstavnikov iz posameznih držav:

Slika 8: Število predstavnikov v posebnem pogajalskem telesu (PPT)

Družba	Št. delavcev v državi	Delež v celotni skupini	Št. sedežev v PPT
X Slovenija	353	77.1%	8
X Francija	44	9.6%	1
X Češka	59	12.9%	2
X Španija	0	0.0%	0
X Nemčija	2	0.4%	1
Skupaj	458		12

Vir: Hipotetični primer

Predstavnike delavcev v PPT v Sloveniji in Franciji izvoli zbor delavcev na tajnih volitvah, prav tako na Češkem, pri čemer se predstavniki izberejo izmed delavcev družbe in predstavnikov sindikata v družbi. Iz naslova praktičnosti ter tudi iz primerov iz prakse (npr. Plansee, ManDiesel...), se pričakuje, da se vsi predstavniki delavcev ne bodo udeležili posvetovanj (zaradi problema potovanj, jezika itd.), pač pa bodo pooblastili svoje kolege iz Slovenije ali drugih držav. Tudi s strani družbe je tako s stroškovnega kot časovnega vidika smotrnejša sklenitev sporazuma, da predvsem delavci iz Nemčije in Francije, pooblastijo vodjo pogajalskega telesa v Sloveniji, da jih zastopa v pogajanjih. Pred samim začetkom in pogajanji bi družba poslala predstavnikom delavcev v državah pooblastilo oziroma potrditev za prihod na pogajanje. Vodstvo najprej skliče ustanovitveno sejo PPT, kjer se predstavniki delavcev seznanijo s predlogom in postopkom ustanavljanja SE.

Poslovodstvo bi predstavilo naslednji predlog sporazuma o sodelovanju delavcev v SE, strukturiran v sedem poglavij:

- Vodstvo družbe Slovenija X se je odločilo, da preoblikuje družbo v X SE. Glavni motiv za to preoblikovanje je poenostavitev organizacijske strukture in zmanjšanje s tem povezanih stroškov ter uporaba pravne strukture, ki bi omogočala hitrejšo in učinkovitejšo rast družbe z osvajanji novih trgov preko registracije na celotnem območju EU.
- Predlagano preoblikovanje in s tem potreba po sporazumu zadeva Družbo X Slovenija in njene odvisne družbe X Francija, X Češka, X Španija in X Nemčija.
- Vse pravice o informiranju, posvetovanju in sodelovanju pri upravljanju ostajajo nespremenjene tudi po preoblikovanju družbe v SE. Pravice delavcev Družbe X Slovenija in njenih odvisnih družb, ki so opredeljene z nacionalno zakonodajo, se ne bodo spreminjale oziroma krčile.
- Sporazum preneha predčasno veljati le v primeru večjih strukturnih sprememb. Pod večje strukturne spremembe se šteje sprememba sedeža družbe, sprememba strukture upravljanja družbe, zaprtje oziroma ukinitve Družbe X SE, zmanjševanje zaposlenih (nad 30% vseh zaposlenih) ali transfer tovarn oziroma proizvodnje v drugo državo znotraj EU, združitve z drugo družbo, če ima le-ta več kot 250 zaposlenih ali pa nakup družbe, ki bi lahko bistveno spremenil strukturo v Družbi X

SE (vsaj 250 zaposlenih oziroma več kot 30% prihodkov od prodaje Družbe X SE). V primeru večjih strukturnih sprememb mora vodstvo družbe sklicati PPT oziroma se le-ta lahko skliče na pisno zahtevo najmanj 10% zaposlenih oziroma predstavnikov delavcev, ki predstavljajo vsaj 10% celotne skupine. Če se ponovno skliče PPT in je od zadnjega sklica preteklo pet let oziroma se je zgodila večja strukturna sprememba, ki je spremenila razmerja med zaposlenimi v skupini oziroma spremembo zahteva vsaj 50% predstavnikov zaposlenih na prvem PPT, se mora PPT na novo oblikovati.

- Sodelovanje delavcev pri upravljanju se ne bo spremenilo tudi po preoblikovanju družbe. Število predstavnikov v upravi se ne bo spremenilo in bo skladno z Zakonom o gospodarskih družbah (ZGD1) ter bo predstavljalo 1/3 delež, pri čemer se bo spremenil upravni odbor. Predstavnik delavcev bo namreč sodeloval v upravi namesto v nadzornem odboru, skladno s spremembo oblike upravljanja družbe. Predstavnik delavcev bo imenovan s strani sveta delavcev SE.
- Vsi razumni stroški povezani z izpolnitvijo sporazuma, bodo kriti s strani Družbe X.
- Sporazum stopi v veljavo z registracijo Družbe X SE in je veljaven za deset let. Sporazum se avtomatično podaljša za štiri nadaljnja leta, če prej ni pisno odpovedan s strani uprave Družbe X SE ali predstavnikov delavcev, ki predstavljajo vsaj 10% vseh zaposlenih v skupini, vsaj šest mesecev pred pretekom posamezne dobe veljavnosti. V tem primeru se mora ponovno sklicati PPT, ki se z vodstvom pogaja o novem dogovoru. V primeru neuspešnih pogajanj, veljajo določila po Zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju Evropske delniške družbe. Odpovedani sporazuma je v veljavi do sklenitve novega sporazuma ali propada pogajanj.

Pri ustanovitvi SE s preoblikovanjem ni mogoče sprejeti sklepa o ne začetku oziroma ustavitvi pogajanj, če v družbi že obstaja soodločanje. Po drugi strani pa zakon nalaga, da mora v primeru ustanovitve SE s preoblikovanjem, sporazum o sodelovanju delavcev pri upravljanju SE zagotoviti najmanj enako raven sodelovanja delavcev, kot že obstaja znotraj družbe, ki se bo preoblikovala v SE. Spričo tega ne obstaja nevarnost pogojevanja ustanovitve SE s sklenitvijo sporazuma s predstavniki delavcev.

Družba X ne pričakuje večjih pripomb oziroma ugovorov, saj so bodoči pogoji za sodelujoče države boljši ali vsaj enaki kot doslej. V veliki meri se povečuje delavsko sodelovanje pri upravljanju, predvsem v manjših podružnicah, medtem ko v Sloveniji ni predvidene bistvene spremembe obstoječih pravic delavcev. V bistvu gre zgolj za dodaten organ v obliki evropskega sveta delavcev (ki ga mimogrede že omogoča obstoječa zakonodaja v 73. – 76. členu Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU)). V evropskem svetu delavcev Družbe X SE se predvideva, da se bosta devetim članom sveta delavcev pridružila še dva dodatna člana – po vsej verjetnosti iz tujine – po en iz Češke in en iz Francije, pri čemer bo še vedno zgolj ena oseba iz Slovenije delovala kot poklicni

član sveta delavcev. Prednost takega organa je izboljšano sodelovanje in internacionalizacija pomena poslovanja ter povečana povezanost in informiranost posameznih poslovnih enot med seboj. Slabost tega organa pa bo v povečanih stroških (prevozi, prevodi...) ter sami učinkovitosti, saj bo zgolj od posameznih delavskih predstavnikov in interesov po sodelovanju skupaj odvisno, kako dobro bo zaživel organ v prihodnje. Prav zaradi tega in izkušenj iz preteklosti se pojavlja vprašanje po smiselnosti tega organa, saj ne nadomešča, ampak zgolj dopolnjuje obstoječo strukturo lokalne delavske participacije pri vodenju posameznih lokacij (preko lokalnih svetov delavcev ter preko pravice do informiranja v primeru večjih sprememb).

Pisni sporazum o sodelovanju delavcev pri SE je potrebno sprejeti v šestih mesecih od začetka pogajanj, pri čemer Družba X ne predvideva podaljšanja tega roka. Pisni sporazum o načinu sodelovanja delavcev pri upravljanju SE, ki ga skleneta PPT in poslovodstvo, mora vsebovati:

- področje veljavnosti sporazuma,
- sestavo, število članov in razdelitev sedežev v svetu delavcev SE, ki bo sodeloval s poslovodstvom SE pri obveščanju in posvetovanju z delavci v SE in njenih odvisnih družbah,
- način in postopek obveščanja sveta delavcev SE in postopek za posvetovanje z njim,
- pogostost sestankov sveta delavcev SE,
- finančna in materialna sredstva, ki jih je potrebno zagotoviti svetu delavcev,
- načine uresničevanja postopkov obveščanja in posvetovanja v primeru odsotnosti sveta delavcev SE,
- datum začetka veljavnosti sporazuma in njegovo trajanje.

5.4.3 Alternativna rešitev preko standardnih pravil

V kolikor kljub pogajanjem ne bi prišlo do dogovora, se lahko pod določenimi pogoji uporabljajo standardna pravila o udeležbi delavcev v SE. Ta se uporabljajo le, če se stranki tako dogovorita v obdobju pogajanj, oziroma če ne pride do dogovora v obdobju šestih mesecev oziroma enega leta od ustanovitve pogajalskih teles, pri čemer vodstvo sprejme uporabo standardnih pravil, pogajalsko telo pa ne zavrne ali pretrga pogajanj.

Na podlagi zakona se tako ustanovi svet delavcev z namenom obveščanja in posvetovanja, ki ima pristojnost za vprašanja oziroma področja, ki se nanašajo na SE ali na katero koli odvisno družbo ali podružnico SE. Svet delavcev sestavljajo delavci SE, pri čemer delavci iz posamezne države dobijo po en sedež v svetu za vsakih začetih 10% glede na skupno število delavcev na dan ustanovitve sveta delavcev SE, člani pa se izvolijo oziroma imenujejo po nacionalnem pravu. Svet delavcev na prvi seji izvoli predsednika in

njegovega namestnika ter z večino glasov sprejme poslovnik, ki opredeljuje pravila delovanja sveta delavcev SE. Poslovodstvo mora svet delavcev obveščati o rednih poročilih pristojnih organov, zagotoviti dnevni red sestankov organov družbe ter ga najmanj enkrat letno redno obveščati o finančnem in ekonomskem položaju družbe, razvoju poslovanja, naložbah, bistvenih spremembah, prenosih proizvodnje ipd. Prav tako je svet delavcev potrebno obveščati v primeru posebnih okoliščin, ki vplivajo na interese delavcev, v zvezi s strukturo, ekonomskim in finančnim položajem, verjetnim trendom poslovanja, trendih razvoja, naložb ter bistvenih sprememb, zlasti o preselitvah, prenosih, zaprtjih družb ali presežkih delavcev. V primeru, da poslovodstvo ne ravna skladno z mnenjem sveta delavcev, ima ta pravico do vnovičnega sestanka.

Ker se ustanovitev SE opravi s preoblikovanjem po slovenskem pravu in skladno z ZGD1 ter bi Družba X Slovenija že pred samim preoblikovanjem morala imeti delavsko soupravljanje v obliki delavskega predstavnika bodisi v nadzornem odboru ali pa upravnem odboru, zakon predpisuje, da se sistem soodločanja uporablja tudi po samem preoblikovanju v SE. Število delavskih predstavnikov se v tem primeru določi skladno z ZSDU, pri čemer jih izvoli svet delavcev SE. Glede na večinski mandat članov sveta delavcev iz Slovenije se predvideva, da bi bil delavski predstavnik v upravi iz Slovenije. Predstavniki delavcev v organih SE bi bili polnopravni člani, z enakimi pravicami in obveznostmi kot predstavniki delničarjev, vključno s pravico glasovanja.

Kot je bilo omenjeno že prej, pa se ne predvideva, da bi se sporazum oziroma rešitev sodelovanja delavcev pri upravljanju rešila preko uporabe standardnih pravil, pač pa verjetno s sporazumom.

5.4.4 Sprememba in vpliv preoblikovanja na organizacijsko strukturo vodenja SE

SE lahko prosto izbira med enotirnim in dvotirnim sistemom upravljanja, kar je pri večini članic predstavljalo novost. V Sloveniji se je ob uvedbi SE v slovensko pravo, uvedla možnost izbire med enotirnim in dvotirnim sistemom upravljanja tudi za ostale nacionalne delniške družbe, medtem ko je bila predhodna možnost zgolj dvotirni sistem upravljanja družbe. Ne glede na sistem upravljanja je skupščina SE temeljni organ vsake SE. V enotirnem sistemu poleg skupščine obstaja le upravni odbor, ki združuje obe funkciji (nadzorno in upravljavsko za razliko od dvotirnega sistema). Upravni organ se sestane najmanj enkrat vsake tri mesece v intervalih določenih s statutom, da razpravlja o stanju, napredku in predvidenem razvoju poslovanja SE. Naloge upravnega odbora so tako vodenje družbe, določanje njenih temeljnih usmeritev in nadzor nad njihovim uresničevanjem.

Trenutno Družba X Slovenija ni delniška družba, zato ne obstaja kakšno formalno dvotirno upravljanje. Trenutno vodenje je še najbolj podobno enotirnemu upravljanju, saj ima družba generalnega direktorja, ki lahko družbo samostojno zastopa. V registru so hkrati vpisani še trije direktorji, ki lahko zastopajo družbo skupaj z generalnim direktorjem. Želja družbe je, da bi tudi Družba X SE obdržala podobno, če ne enako strukturo. Bistvena sprememba glede na obstoječe stanje bo delavsko soupravljanje, ki je predpisano za javno delniško družbo. Sodelovanje delavcev pri upravljanju v organih družbe se uresničuje preko sodelovanja predstavnikov delavcev v organih vodenja družbe. V enotirnem sistemu je to preko predstavnikov delavcev v upravnem odboru, kjer je najmanj eden izmed članov predstavnik delavcev. Število predstavnikov delavcev se določi s statutom družbe, pri čemer ne sme biti manjše od enega predstavnika delavcev izmed vsakokratnih treh dopoljenih članov upravnega odbora. V primeru Družbe X SE bi bila uprava petčlanska, kjer bi poleg obstoječih vpisanih direktorjev sodeloval tudi predstavnik delavcev. Le-tega bi predlagal evropski svet delavcev. Glede na dosedanje naloge sveta delavcev in bodočo aktivno vlogo v upravnem odboru ter s tem tudi vpletenost v poslovanje družbe in s tem poslovno odgovornost, je pričakovati vsaj na začetku manjše probleme pri prilagoditvi delavskih predstavnikov na novo vlogo. Nova ureditev bo zahtevala večjo aktivnost in sodelovanje v odboru, kar bo povečalo potrebo po aktivnem sodelovanju (vsaj štirikrat letno) ter poznavanju problematike. Tudi od delavskega predstavnika bo odvisno, kako aktivno se bo želel vključevati v tekočo problematiko ter koliko bo res želel sodelovati pri upravljanju. Po drugi strani pa poslovodstvo vidi v tem tudi možnost izboljšanja komunikacije z delavci, saj bodo predstavniki delavcev imeli neposredno vlogo v upravljanju ter s tem bolje razumeli probleme, izzive in plane poslovodstva. Prav preko vloge v upravnem odboru SE bodo lahko povečali tudi svojo internacionalno vlogo ter prevzeli vlogo motivatorja delavcev k skupnim ciljem.

5.4.5 Prednosti in slabosti za Družbo X

Na praktičnem primeru je bil predstavljen proces in možne rešitve ustanovitve SE s preoblikovanjem. Določeni segmenti (organizacijska oblika, delavsko sodelovanje v upravljanju) niso čisto primerljivi, saj obstoječa struktura ni najbolj optimalna za ustanovitev SE. Preden pa bi lahko potegnili zaključke, moramo kritično analizirati posledice ustanovitve ter ali bi se z novo strukturo uresničila pričakovanja menedžmenta Družbe X.

Najprej je potrebno omeniti, da se lahko ustanovi SE samo iz delniških družb (izjema je holdinška SE, ki pa ni zanimiva za Družbo X). Že iz tega naslova bi bilo potrebno preoblikovanje obstoječe družbe v delniško družbo, kar je povezano s stroški preoblikovanja, registracije, pa tudi ureditve razmerij delavskega soupravljanja. Iz omenjenega lahko ugotovimo, da oblika SE ni primerna za Družbo X. Alternativna rešitev bi bila Societas Privata Europea (v nadaljevanju SPE) predstavljena v nadaljevanju, ki je

bolj namenjena manjšim družbam. Žal pa omenjena oblika še ni sprejeta niti na nivoju Evropske unije, kaj šele v zakonodaji posamezne države.

Tudi če za trenutek opustimo dejstvo, da sama struktura Družba X ni primerna za SE, obstajajo še drugi zadržki oziroma neizpolnitev pričakovanj. Zaradi pomanjkanja harmonizacije na davčnem področju omenjena rešitev ne prinaša nobenih sprememb. Še vedno je potrebno ohraniti sistem poročanja za posamezno enoto, za posamezno državo je potrebno po njenih standardih oddati davčno napoved. Torej s tega vidika omenjena struktura ne prinaša nobenih koristi. Nasprotno, zameglitev mej med pravnimi osebami lahko doprinese še dodane probleme, predvsem pri zagovarjanju določenega davčnega razmerja posamezne enote napram skupini. Še težje je tukaj določiti, kakšni so stroški in kakšni bi bili potrebni stroški prefakturiranja. Preoblikovanje bi imelo vpliv tudi na transferne cene, saj je nosilec rizika celotna SE in ne več posamezna enota, skladno s tem pa bi se morale prilagoditi tudi transferne cene. Prav tako se z zameglitvijo meja zmanjša ločnica določitve davčne prisotnosti ter s tem povečuje in odpira možnost zahtevkov posameznih držav članic po delu dobička.

Razširitev delavskega soupravljanja pri poslovanju ima pozitivne in negativne vplive. Po eni strani gre za razširitev pravic soupravljanja tudi na druge države, ki tega pred tem niso imele (Francija, Češka, Nemčija). Z vidika soodločanja je lahko to v veliko družbah moteč faktor, še posebej če razmerja med upravo in delavci niso dobra oziroma pravilno zastavljena. Po drugi strani pa to prinaša tudi pozitiven učinek, saj se s sodelovanjem delavcev v upravljanju družbe lahko poveča angažiranost delavcev in sledenje skupnim ciljem. Je pa to v veliki meri odvisno tudi od kvalitete delavskega zastopnika v upravnem odboru, predvsem od dojemanja in angažiranosti v upravljanju. Vprašanje je tudi, kako bi privatni lastnik razumel potrebo in povečan obseg delavskega soupravljanja v poslovanju oziroma odločanju, saj omenjenega koncepta v ZDA ne poznajo. Sprejetje SE in s tem tudi dogovor o zastopanosti delavcev v upravnem odboru lahko tudi delno odloži višje oblike delavske soupravljanja, saj je skupina s 458 zaposlenimi blizu meje 500 zaposlenih, ko imajo zaposleni pravico do delavskega direktorja v upravi. Kot izhaja iz predloga uprave, bi sporazum veljal do večjih strukturnih sprememb, ki med drugim zadeva tudi 30% spremembo zaposlenih v skupini.

Vprašanje je tudi, v koliki meri bi sama reorganizacija in preoblikovanje v SE izzvalo pan-evropski duh. Želja je, da bi se to zgodilo preko evropskega delavskega sveta, vprašanje pa je, koliko bi bilo prepoznano s strani kupcev in dobaviteljev, saj je SE oblika po Evropi razširjena in prepoznana v manjši meri. Bi pa se Družba X SE povečala tako finančno kot organizacijsko, kar bi povečalo vpliv pri pogajanjih s strankami. Po drugi strani bi večja enota nosila tudi večji riziko (riziko vseh in vsake posamezne poslovne enote), saj je danes riziko posamezne enote omejen samo z njenim registriranim kapitalom. Prav tako pa SE struktura otežuje morebitno odprodajo družbe po segmentih oziroma posameznih tovarnah.

Bodoča organizacijska struktura otežuje možnosti strukturnih sprememb oziroma jih dela bolj kompleksne, saj z dogovorom s PPT obstajajo omejitve glede tega. Čeprav gre lahko za bolj obrobne spremembe, bi bilo potrebno obveščati oziroma dobiti privoljenje celotnega evropskega sveta delavcev, medtem ko se danes specifični problemi lahko obravnavajo samo z enoto, ki je predmet spremembe. Že sama ustanovitev je dolgotrajen proces, ki lahko traja vsaj šest mesecev, poleg tega pa se pri vsaki veliki strukturni spremembi zopet začno pogajanja s PPT.

Nenazadnje je tudi negotovost glede oblike in pomanjkanje pravne in davčne prakse tista, ki dela obliko SE manj privlačno. V odsotnosti detajlne nadnacionalne ureditve in prepustitvi ureditve posamezni nacionalni zakonodaji, obstaja bojazen, da bi lahko oblika naletela na primere, kjer bi posamezna članica aplicirala svoje videnje oziroma razlago zakonodaje. Le-to bi se dalo ustrezno razrešiti preko sodišč (vključno s Sodiščem EU), vendar pa je to podvrženo velikim stroškovnim in časovnim vložkom. S tega vidika SE ni praktična oblika za multinacionale družbe, ki niso zelo velike in niso pripravljene porabiti veliko denarja za razna pravna mnenja in strokovnjake na tem področju.

Če pogledamo izključno ekonomsko, kakšne bi bile ugodnosti napram stroškom preoblikovanja in dela, ugotovimo, da se oblika ne splača, oziroma da se investicija povrne šele v zelo dolgem času. V grobem izračunu sem vzel predpostavko, da s SE odpadejo letne skupščine za posamezno družbo (npr. notarski stroški v Franciji, Češki, Nemčiji), odpadejo priprava letnih poročil (čeprav prihranek ni tako velik, saj je še vedno potrebno voditi ustrezen sistem poročanja, ki omogoča oddajo davčnih obračunov za posamezno poslovno enoto), optimizacija administracije (odprava nepotrebnih bančnih računov itd), dodal pa sem dodaten strošek evropskega sveta delavcev ter preoblikovanja skupine v želeno obliko. Prihranki so ocenjeni na podlagi stroškov, ki jih danes skupina X plačuje za posamezno kategorijo ter ocene, katere kategorije bi odpadle v prihodnosti. Stroški so ocenjeni, saj npr. stroškov pogajanj s PPT ni moč natančno vedeti. V izračun sta bila vzeta dva kroga pogajanj s potnimi stroški predstavnikov iz Francije in Češke, stroški administracije (prevodi, priprava dokumentov) ter manjši strošek zunanje pomoči (zunanji strokovnjaki), katere nosi družba.

Slika 9: Izračun ekonomske smiselnosti preoblikovanja v SE Družbe X na podlagi ocene prihrankov in izdatkov

Poslovno leto Planirano obdobje	v EUR						Končna vrednost
	2010 1	2011 2	2012 3	2013 4	2014 5	2015 6	
POZITIVNI DENARNI TOK							
Odprava stroškov letnih skupščin (str. priprave letnih skupščin, notarjev...)	0	10,250	10,250	10,250	10,250	10,250	10,250
Odprava letnih poročil, lokalnih revizij (priprava letnih poročil, revizij poročil...)	0	16,346	16,346	16,346	16,346	16,346	16,346
Optimizacija administracije (zmanj. bančnih računov, prefakturiranj...)	0	1,950	1,950	1,950	1,950	1,950	1,950
Skupaj prihranki	0	28,546	28,546	28,546	28,546	28,546	28,546
NEGATIVNI DENARNI TOK							
Strošek preoblikovanja							
-strošek svetovanja, priprave načrta		15,500					
-strošek revizij podjetij v skupini		41,746					
-strošek usklajevanja s PPT		22,500					
-odvetniški, notarski in admin. stroški		17,300					
Strošek evropskega sveta delavcev	0	1,895	1,895	1,895	1,895	1,895	1,895
Skupaj izdatki	97,046	1,895	1,895	1,895	1,895	1,895	1,895
BRUTO PROSTI DENARNI TOK	-97,046	26,651	26,651	26,651	26,651	26,651	26,651
Davek od dobička	20%	-19,409	5,330	5,330	5,330	5,330	5,330
NETO PROSTI DENARNI TOK	-77,637	21,321	21,321	21,321	21,321	21,321	21,321
Diskontni i faktor @	12.1%	0.9012	0.8039	0.7170	0.6396	0.5705	0.5089
		-69,967	17,139	15,288	13,637	12,164	10,850
Neto sedanja vrednost		79,029					
Notranja stopnja donosa		20%					
Doba povračila investicije		6.1 let					
Strošek začetne investicije		97,046					

Vir: Hipotetični primer

Kot izhaja iz izračuna, se strošek preoblikovanja povrne šele v 6 letih, kar je zelo dolga doba. Z vidika smiselnosti investicije je za Družbo X bolje, da investira znesek preoblikovanja (v višini skoraj sto tisoč evrov) v bolj donosne investicije. Marsikdo bi lahko ugovarjal, da so določeni stroški ocenjeni in lahko v veliki meri vplivajo na sam izračun. Vendar pa je po drugi strani moč podobne pozitivne učinke doseči tudi z drugimi oblikami organizacijske strukture (kar bo zelo na kratko prikazano v nadaljevanju). Na splošno lahko ocenim, da SE ni primerna oblika za Družbo X. Ima določene prednosti, ki se kažejo na dolgi rok, vendar pa je energija, ki jo je potrebno vložiti v preoblikovanje, doseganje dogovora z delavci, nova oblika in negotovost izida prevelik vložek za družbo. Za družbo je bolje, da se osredotoči na osnovno dejavnost in vodi strukturo še naprej, do

uveljavitve kakšne nove, bolj prožne oblike, ki bo zahtevala manjši vložek energije in denarja.

6 Alternativne ureditve

Zgoraj omenjeni primer iz prakse, pa tudi dejansko število SE družb v Evropski uniji nakazujejo, da družbe izberejo najbolj ugodno obliko organizacijske strukture glede na obseg poslovanja in naravo dela. Številke o dejansko ustanovljenih SE do sedaj (skoraj 300) kažejo, da omenjena organizacijska oblika ni dosegla pričakovanega učinka. Po eni strani sama oblika zahteva določene predhodne pogoje (večnacionalnost, javne delniške družbe, velike družbe), po drugi strani pa je poteklo tudi preveč časa od same ideje do uzakonitve SE v nacionalnih pravnih redih. Lahko bi rekli, da je idejo SE prehitel proces harmonizacije s sprejemom direktiv, s katerimi je EU uskladila številna statusna vprašanja gospodarskih subjektov ter omogočila prilagoditve njihovim potrebam in naravi poslovanja. Tudi Sodišče Evropske unije z rešitvami v številnih sodbah (že omenjenih v nalogi) vse bolj odmika prihodnji razvoj pravne ureditve in usmeritve od uporabe teorije sedeža k teoriji ustanovitve. Zahteva se, da imajo gospodarski subjekti s sedežem v eni od držav članic enak pravni položaj pri poslovanju v drugih državah članicah, kot ga imajo domači subjekti v tej državi. Vsa ta dejstva nedvomno vplivajo na zmanjšan interes posameznih subjektov za ustanovitev SE. V nadaljevanju bom zelo na kratko prikazal drugi dve obliki doseganja večnacionalnega poslovanja ter pozitivne učinke le tega oziroma alternativo SE.

6.1 SPE – Societas Privata Europaea

Sama ureditev SE ne predstavlja zadostne forme, ki bi bila primerna za male in srednje velike družbe, zato si je v ta namen EU zadala kot cilj urediti nadnacionalno obliko družbe, ki bi pokrivala tudi takšne družbe.

SPE ali kot mu nekateri pravijo »evropski d.o.o.« je malo spremenjena različica SE. Gre za predlog (oblika še ni sprejeta) oblikovanja organizacijske oblike, ki bi omogočala večnacionalno delovanje tudi za manjše družbe. EU se zaveda pomembnosti majhnih in srednje velikih družb, ki predstavljajo temelj evropske ekonomije. Male in srednje velike družbe po številu predstavljajo več kot 99% družb v Evropski uniji, vendar jih je samo 8 % udeleženih v čezmejni trgovini, 5% pa jih ima hčerinske družbe ali skupna vlaganja v tujini. Predvsem zaradi svoje majhnosti so toliko bolj občutljive na spremembe na trgu, se pa po drugi strani lažje in hitreje prilagajajo spremembam.

Kot prvo je Komisija dala priporočilo, ki ni zavezujoče za države članice, kjer je opredelila definicijo majhnih in srednje velikih družb (2003/361/EC)⁵. 25. junija 2008 je predstavila zadnji predlog o ureditvi SPE z namenom enotne ureditve za čezmejno delovanje majhnih in srednje velikih družb v EU (COM/2008/0396).

SPE mora biti avtonomna družba. To pomeni, da nobena druga pravna oseba ne sme imeti v družbi več kot 25% lastniški delež. Nova oblika mora temeljiti na pogodbeni svobodi, da se zagotovi primerna fleksibilnost družbe za konkurenčni nastop na trgu. SPE bo imela možnost poljubno preseliti sedež iz ene države v drugo državo članico, brez ustanavljanja nove družbe v novi državi in zapiranja družbe v državi odhoda – podobno kot velja to sedaj za SE. Pomembna razlika do SE je, da ustanoviteljem SPE ne bo potrebno izkazati prisotnosti v več državah članicah. To omogoča ustanovitev tudi eno-osebne SPE, minimalna zahteva za SPE pa je izvajanje dejavnosti vsaj v dveh državah članicah (Report, 2002). Vendar se lahko v skladu s sodbo Sodišča Evropskih unije v zvezi z družbo Centros⁶ SPE ustanovi z registriranim sedežem in glavnim krajem poslovanja v različnih državah članicah. SPE bi po registraciji nosila v nazivu oznako SPE, njena ustanovitev pa bi bila objavljena v Uradnem listu EU. SPE bi se podrejela nacionalnim določbam prava družb, davčnega, stečajnega prava, poročanja itd. SPE naj bi bila nejavna družba z omejeno odgovornostjo – kjer bi družbeniki odgovarjali le z ustanovitvenim kapitalom. Zaradi lažjega ustanavljanja SPE je predviden minimalni kapitalski vložek 1€. Iz naslova zaščite upnikov SPE obstaja omejitev pri delitvi dobička, in sicer morajo sredstva SPE zadostovati za pokritje vseh obveznosti po morebitni delitvi dobičkov (International Law Office, 2008). Le-to pa bi bilo podkrepljeno z izjavo poslovodstva, ki bi garantiralo poravnavo morebitnih obveznosti vsaj še leto po razdelitvi dobičkov (Siems, Herzog & Rosenhaager, 2009, str 10). Družba bi bila lahko ustanovljena s strani enega ali več družbenikov – podobno kot nacionalne družbe z omejeno odgovornostjo. SPE naj bi do tretjih strank zastopal posameznik ali skupina fizičnih oseb, ki bi imele vselej pravico nastopati v imenu družbe. Prav tako naj bi bila sama notranja organizacija kot sprejemanje odločitev stvar notranje svobodne ureditve SPE in njenega poslovodnega organa. Postopek prenosa sedeža se zgleduje po določbah o prenosu registriranega sedeža iz Uredbe o SE.

Predlagana uredba predvideva enako ureditev delavskega soupravljanja kot SE. Dodatno določa poseben režim, če SPE, za katero velja ureditev soodločanja zaposlenih, prenese svoj registrirani sedež v drugo državo članico, kjer ni pravice soodločanja zaposlenih ali pa so te pravice manjše. V takšnih primerih, ko vsaj tretjina zaposlenih SPE dela v matični

⁵ Priporočilo Komisije z dne 6.5.2003 št. 2003/361/EC opredeljuje kot *srednje velike družbe* družbe z manj kot 205 zaposlenih, letnim prometom pod 40mio€ ter dobičkom manj kot 27mio€, *majhne družbe* družbe z manj kot 50 zaposlenih, letnim prometom pod 7mio€ ter dobičkom manjšim kot 5mio€ ter *mikro družbe* družbe z manj kot 10 zaposlenimi.

⁶ Problem je nastal ob ustanovitvi družbe z omejeno odgovornostjo v Angliji s podružnico na Danskem. Bistvo različne ureditve je v tem, da Anglija ne določa enakega ustanovitvenega kapitala kot Danska (100 funtov napram 200 tisoč danskih kron), ustanovitelji so bili danski državljani, družba v Angliji pa sploh ni opravljala poslov, zato je Danska zavrnila vpis podružnice v register oziroma je zahtevala plačilo ustanovnega kapitala. Evropsko sodišče je potrdilo pravico do registracije tudi na Danskem.

državi članici, morajo potekati pogajanja med poslovnim organom in predstavniki zaposlenih, da bi bil dosežen dogovor o soodločanju zaposlenih. Če takšen dogovor ni dosežen, se še naprej uporablja ureditev glede soodločanja, ki že obstaja v matični državi članici.

Vendar pa se še pred uzakonitvijo SPE pojavlja vprašanje o smiselnosti in primernosti kopiranja opredelitve sedeža korporacije iz Uredbe o SE. Sodbe Sodišča EU v primeru Inspire Art⁷, kjer je sodišče zavrnilo razlage po teoriji sedeža in nakazalo, da se Evropa nagiba k teoriji ustanovitve, ki ne zahteva, da sta kraj sedeža in kraj opravljanja dejavnosti identična. Prav zaradi omenjenega ter možnosti, da država ustanovitve prepove selitev sedeža v državo gostiteljico ter tudi v luči sprejete Desete direktive o čezmejnih spojitvah in pridružitvah, se pojavlja vprašanje ali res obstaja potreba po SPE (Brun, 2004, str. 1407).

Oblika SPE prinaša tako določene prednosti, kot tudi slabosti. Predstavlja dodatno obliko, ki omogoča cenejšo mednarodno dejavnost majhnih in srednje velikih družb (SME), brez dragih pravnih in finančnih stroškov, ki jo lahko posamezna družba izbere za opravljanje dejavnosti. Prednost pred SE je tudi v tem, da je SPE v celoti pod pristojnostjo nacionalnega prava, kjer je registrirana in ne pod nacionalnimi pravi različnih držav članic. Izjema je zgolj v delavskem soupravljanju in obdavčitvi. Tudi pri delavskem soupravljanju obstajajo poenostavitve, saj velja delavska zakonodaja države, kjer je družba registrirana – razen v primeru čezmejnih združitvev. Vse to naj bi bistveno zmanjšalo pravne, marketinške in svetovalne stroške upravljanja SPE ter omogočalo čezmejno delovanje družbe (Siems, Herzog & Rosenhaager, 2009, str 4-8). Pogosto omenjajo SPE kot orodje, ki ga bi uporabile mednarodne korporacije, ki delujejo na več trgih Evropske unije. Oblika bi lahko v veliki meri zmanjšala stroške in delo upravljanja večjega števila manjših podružnic. Vprašanje pa je, koliko bo tudi ta forma uporabna v prihodnosti, saj se bo oblika prijela le v primeru, da ponuja dodatne prednosti, predvsem v obliki davčnih ugodnosti. Prav to pa je tisto, čemur so države članice namenile veliko časa in kar so poskušale omejiti v smislu prenosa sedežev v tujino in s tem povezano izgubo državnih prihodkov.

⁷ Družba Inspire Art je bila ustanovljena po angleškem pravu kot družba z omejeno odgovornostjo. Edini direktor je bil nizozemski državljan. Družba je zahtevala vpis v register družb na Nizozemskem. V skladu z nizozemskim zakonom o formalno tujih družbah je nizozemski registrski organ zahteval registracijo družbe kot formalno tuje družbe, kar bi za družbo pomenilo dodatne pogoje. Evropsko sodišče je omenjeno potezo ocenilo kot omejevanje svobode ustanavljanja, saj zakonodaja države članice ne sme predvideti strožjih pogojev za družbe iz drugih držav članic. Razlogi, da je bila družba prvotno ustanovljena v drugi državi članici kot tudi, da se bo dejavnost izvajala pretežno v državi članici kjer je podružnica, ne pomeni, da se družba ne bi mogla sklicevati na svobodo ustanavljanja.

6.2 Novi trendi poslovanja z uporabo pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja in novih ureditev v EU

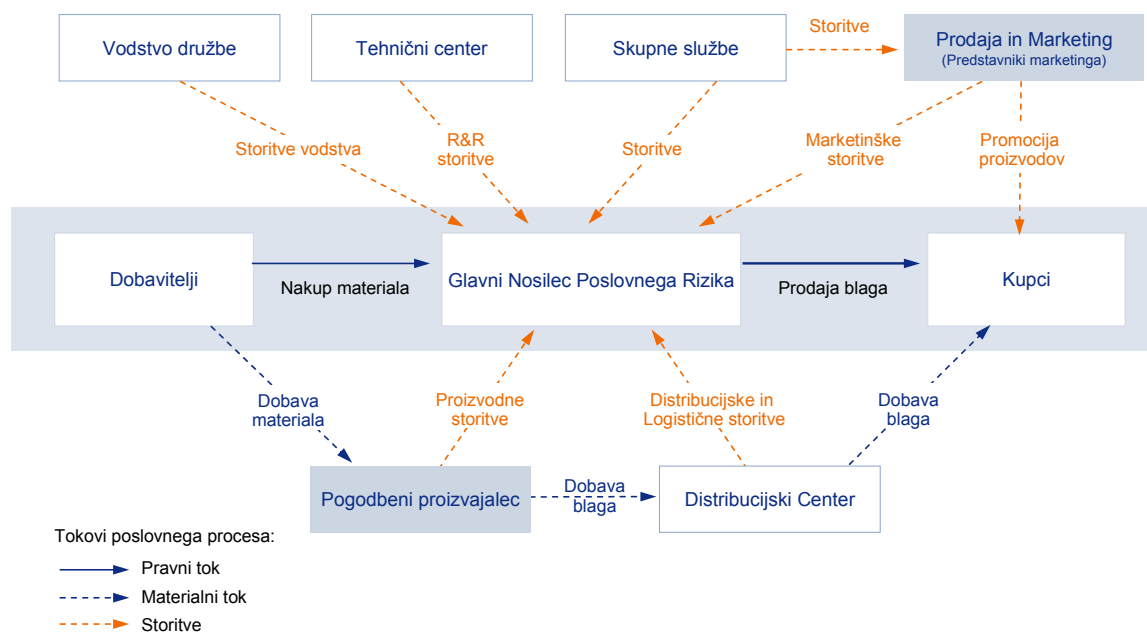
Medtem, ko je predlog ureditve SPE zgolj majhna deviacija od že uzakonjene ureditve SE, je spodaj predstavljena ureditev v veliki meri prikaz uporabe obstoječe harmonizacije in pravil v EU, ki omogočajo doseg enakih oziroma podobnih pozitivnih učinkov. Glavna prednost je v tem, da se ne išče neke organizacijske tvorbe, ki bi dala vse prednosti, pač pa omogoča možnost parcialne rešitve in daje možnost vsaki družbi, da izkoristi tisto, kar je zanj najbolj ugodno. Govorim namreč o harmonizaciji pravil ter razvoju mednarodnega poslovanja, brez potreb po ustanovitvi poslovne enote v državi gostiteljici.

Pojem harmonizacije sem predstavil že v začetku dela. Gre za postopek oziroma način približevanja, prilagajanja oziroma poenotenja različnih pravnih redov, ki je voden od zgoraj navzdol preko uporabe direktiv. Najpomembnejše sprejete direktive EU, ki predstavljajo korak v harmonizaciji, so druga direktiva (77/91 o uskladitvi zaščitnih ukrepov za zavarovanje interesov družbenikov in tretjih oseb glede ustanavljanja delniških družb), deseta (2005/56 o čezmejnih združitvah), enajsta (89/666 o razkritju podružnic, ki jih v državi članici odprejo nekatere vrste družb, za katere velja zakonodaja druge države) ter trinajsta (2007/25 o prevzemih družb). Primer omenjene harmonizacije je Deseta direktiva o čezmejnih združitvah. Direktiva je bila sprejeta po sprejetju Uredbe o SE ter v veliki meri povzema ureditev po njej. Predvsem glede delavskega soupravljanja, se Deseta direktiva neposredno sklicuje na enako ureditev kot Uredba o SE – na Direktivo o soupravljanju delavcev v evropski delniški družbi 2001/86/EC. Deseta direktiva o čezmejnih združitvah prav tako kot SE ureja postopek čezmejnih združitvev ter dodatno omogoča združitve tudi brez potrebe sklenitve sporazuma o delavskem soupravljanju za vpis in veljavnost združitve, oziroma omogoča sklenitev sporazuma po hitrem postopku (v skladu s 16. členom omenjene direktive, da se z združitvami ne bi zavlačevalo). Bistvena prednost desete direktive je tudi, da velja za vse čezmejne združitve, pri katerih sta udeleženi dve pravni enoti iz dveh različnih članic, medtem ko veljajo za ustanovitev SE posebna pravila oziroma samo pet možnosti, pri čemer pa morajo to biti tudi javne delniške družbe. Direktiva omogoča tudi postopek hitre združitve oziroma poenostavljen postopek. S tega vidika se nazorno vidi, da je harmonizacija pravil v EU ujela ureditev SE, oziroma omogoča boljšo prilagoditev potrebam posamezne družbe.

Ena, še najbolj sporna ureditev oziroma trend poslovanja, je v določanju kraja sedeža družbe v primerjavi s krajem opravljanja dejavnosti. Odmevne sodbe Sodišča Evropske unije (Centros, Sevic, Uberseering in Inspire Act) vse bolj usmerjajo bodočo ureditev in razvoj prava družb v skladu s teorijo ustanovitve, ki dovoljuje različen kraj sedeža družbe od kraja opravljanja dejavnosti. Sama SE ureditev pa določa, da je potrebno imeti kraj registriranega sedeža enak kraju opravljanja dejavnosti, v nasprotnem primeru SE celo preneha obstajati. Omenjena ureditev nakazuje, da se bo morala nedavno sprejeta zakonodaja o SE v bližnji prihodnosti spremeniti.

Bolj kot harmonizacija je za razvoj novih oblik poslovanja in delovanja družb pomemben razvoj mednarodnega trgovanja. Velik doprinos k temu je prinesla Svetovna trgovinska zbornica (WTO) in Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) ter trendi razvoja na področju obdavčevanja, transfernih cen in obravnavanja poslovnih subjektov v mednarodni trgovini. V spodnji shemi je predstavljena druga skrajnost poslovanja, ki omogoča poslovanje z enega kraja, optimiziranje virov poslovanja, prilagajanje organizacije poslovanju in potrebam družbe, hkrati pa tudi davčno optimizacijo. Omenjena shema predstavlja ekstrem, ko gre v veliki meri za popolno razčlenitev dejavnosti družbe na manjše vzporedne enote in podporne storitve, ki jih lahko družba bodisi najame s strani tujih družb ali pa organizira lastno poslovanje znotraj skupine. Specifičnost današnjega poslovanja je v tem, da lahko družba to opravi tudi med posameznimi državami z omejenim tveganjem, oziroma omejenimi stroški. Potrební pogoj je obstoj različnih sporazumov med državami članicami oziroma članstvo v različnih inštitucijah (OECH, WTO...), ki omogočajo čezmejno delovanje gospodarskih subjektov pod enakimi oziroma podobnimi pogoji (npr. pogodbe oziroma konvencije o izogibu dvojnega obdavčevanja med državami, direktive EU o davčni nevtralnosti pri kapitalskem čezmejnem povezovanju itd.), saj morajo biti zakoni in drugi predpisi države v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo posamezno državo.

Slika 10: Skrajni ekstrem ureditve, pri čemer gre za maksimalno razdrobitev poslovanja z zunanjimi izvajalci storitev

Vir: KPMG (2006)

Glavni pogoj, ki v sodobni davčni obravnavi omogoča skrajno ureditev oziroma poslovanje brez potreb po pravnih enotah, kljub poslovanju v drugi državi članici, je vprašanje, kdo je glavni nosilec poslovnega rizika. Prav to je glavni pogoj za ugotavljanje davčne prisotnosti.

Davčno prisotnost lahko definiramo kot ugotovitev, ali obstaja obveza za obračun davka od dobička pravnih oseb v državi članici, ali pa se družba šteje kot nerezident in se poslovanje subjekta šteje pod matično družbo ter s tem ni predmet obdavčitve v državi, kjer opravlja vzporedno oziroma poslovanju podporno dejavnost. Skladno z Zakonom o davku od dobička pravnih oseb 2 (ZDDPO-2) ter pojasnilom davčne uprave (DURS, 2008), so našteje aktivnosti nerezidenta, ki niso poslovna enota v Sloveniji (skladno tudi s 5. členom Vzorčne konvencije OECD):

- uporaba prostorov le za skladiščenje, razstavljanje ali dostavo dobrin ali blaga, ki mu pripadajo;
- vzdrževanje zalog dobrin ali blaga, ki mu pripadajo, le zaradi skladiščenja, razstavljanja ali dostave;
- vzdrževanje zalog dobrin ali blaga, ki mu pripadajo, le zaradi predelave s strani druge osebe;
- vzdrževanje kraja poslovanja le zaradi nakupa dobrin ali blaga ali zbiranja informacij zase;
- vzdrževanje kraja poslovanja le zaradi opravljanja kakršnekoli druge dejavnosti pripravljalne ali pomožne narave zase;
- vzdrževanje kraja poslovanja le za kakršnokoli kombinacijo dejavnosti oziroma poslov, določenih v zgornjih točkah, pod pogojem, da so splošna dejavnost oziroma posli kraja poslovanja, ki je posledica te kombinacije, pripravljalne ali pomožne narave.

Zadnja točka določa, da se mesto poslovanja, preko katerega družba izvaja dejavnost, ki je za družbo samo pripravljalne ali pomožne narave, ne šteje kot stalna poslovna enota. Pri tem velja opozoriti, da tovrstna poslovna mesta lahko precej prispevajo k produktivnosti družbe, vendar so storitve, ki jih opravljajo, zelo ločene od dejanskega doseganja dobička družbe. Npr. poslovno mesto je namenjeno izključno oglaševanju, zagotavljanju informacij, za znanstvene raziskave, ali podpore pri izkoriščanju patenta ali know – how. V teh primerih družba nima stalne poslovne enote, vendar samo pod pogojem, da so te dejavnosti pripravljalne ali pomožne narave.

Tudi dejstvo, da družba, ki je rezident države pogodbenice, nadzoruje družbo, ki je rezident druge države pogodbenice ali opravlja posle v tej drugi državi (prek stalne poslovne enote ali drugače) ali je pod nadzorom take družbe, samo po sebi še ne pomeni, da je ena od družb stalna poslovna enota druge. Z drugimi besedami, sam obstoj hčerinske družbe v državi pogodbenici še ne pomeni, da ta družba predstavlja stalno poslovno enoto

svoje matične družbe. Kadar ima hčerinska družba pooblastilo, da v imenu matične družbe sklepa pogodbe in to pooblastilo običajno izvaja, se obstoj »poslovne enote« presoja po kriterijih, ki veljajo za odvisnega posrednika.

Sodobni trendi so pripeljali do tega, da ima lahko družba neke vrste omejeno prisotnost v posamezni članici, kjer opravlja neke vrste omejeno dejavnost, pri tem pa še vedno ne obstaja potreba po pravni osebi. Možna je le priglasitev v različnih državah za določene oblike poslovanja, npr. predstavništva družbe (t.i. representation office). Kot sem že omenil, je glavna prednost take oblike pred obliko SE predvsem v tem, da družba sama definira, kaj je zanjo najbolj ugodno tako s stroškovnega, davčnega kot organizacijskega vidika. V našem praktičnem primeru se Družba X ne bi mogla izogniti davčni prisotnosti v državah, kjer opravlja dejavnost proizvodnje in prodaje (Slovenija, Francija, Češka), bi pa se lahko prestrukturirala v državah, kjer se opravljajo vzporedne dejavnosti, kot so distribucija (Anglija, Španija, Nemčija) ter zaposlovanje zaposlenih (Belgija in Italija). Omenjeno prestrukturiranje in vzdrževanje sistema je veliko cenejše od preoblikovanja v SE. Poleg tega se družba v veliki meri izogne pogajanjem o delavskem soupravljanju.

6.3 Primerjava z drugimi »federalnimi« ureditvami (primer ZDA in Kanade)

Za konec bom le v grobem predstavil primerjavo z drugimi primerljivimi federalnimi ureditvami v svetu ter kako so te države reševale problem nadnacionalnosti oziroma potrebo po nadnacionalni pravni tvorbi (v mislih imam predvsem ZDA in Kanado). V Kanadi se lahko družba ustanovi kot provincialna ali federalna družba. Slednja nudi družbi možnost poslovanja po celotni Kanadi, medtem ko prva omogoča zgolj poslovanje na teritoriju province, kjer je registrirana. Ker so posamezne province med seboj podpisale bilateralne dogovore, je prednost federalne ureditve skoraj izničena, dodatno pa mora federalno ustanovljena družba poleg federalne zakonodaje upoštevati še provincialno ureditev.

Na področju zakonodaje in prilagajanju le-te gospodarstvu so ZDA veliko bolj naklonjene prilagajanju potrebam korporacij. To je moč zaslediti iz dejstva, da države skušajo s privabljanjem kar se da velikega števila korporacij zaslužiti z dajatvami od pristojbin od franšiz in drugih prispevkov povezanih z ustanovitvijo, pravnimi stroški, stroški sojenja itd. Kanada je po drugi strani bolj naklonjena unifikaciji in harmonizaciji, zato zakonodajalci nimajo potrebne motivacije za spreminjanje korporacijskih pravil ter tekmovanje med zakonodajami posameznih provinc. Pristojbine za ustanovitev družbe so v Evropi prepovedane, zato tudi v Evropi ni posebne želje po tem viru dohodka.

Z vidika sodišč ima v ZDA vsaka država pristojnost nad svojimi sodišči, le zelo redko se zgodi, da se gospodarske zadeve nadaljujejo iz državnega na federalno sodišče. To pomeni,

da lahko države zopet tekmujejo med seboj glede najugodnejše zakonodaje (najuspešnejša pri tem je zvezna država Delaware). V Kanadi je situacija ravno obratna, zaradi omejene pristojnosti državnih sodišč obstaja velika verjetnost, da bo primer prišel na zvezno raven. Evropa pa ima Sodišče EU, ki ima ekskluzivo nad interpretacijo pravil EU. Ker je vsaka država članica avtonomna glede sodstva, je situacija v EU bolj podobna razmeram v ZDA, le da je EU bolj naklonjena harmonizaciji in zato ni pričakovati tekmovanja na ravni sodišč med državami. V ZDA lahko govorimo tudi o veliki stopnji povezanosti med korporacijami in odzivnostjo sistema. Le tako država Delaware ohranja svojo privlačnost preko hitre odzivnosti na potrebe gospodarstva. Nasprotno tega v Kanadi ni (kanadski sodniki imajo npr. doživljenjski mandat, prav tako v Kanadi nimajo specializiranih sodišč). Tudi v Evropi nobena država ni strogo odvisna od ustanovitev in prenosa sedežev ter zato nima interesa, da bi tekmovala za status najugodnejše države za ustanovitev družb.

Pri primerjavi med ZDA, Kanado in EU je potrebno biti pazljiv, saj EU nima enake baze, kot jo imata Kanada in ZDA. Obe sta namreč že federativni državi, kar pa EU vsekakor ni. Vendar pa kljub temu, da imata obe državi že daljšo zgodovino in večjo stopnjo harmonizacije in unifikacije v državnem okviru, ne predpisujeta SE podobne vrste nadnacionalne pravne enote. Tudi to priča o smiselnosti uvedbe novih nadnacionalnih pravnih oblik (kot npr. SE in SPE) v primerjavi z naravnim procesom prilagajanja s harmonizacijo in unifikacijo pravil delovanja pravnih subjektov v EU.

7 Zaključek

Kot omenjeno v uvodu magistrske naloge, je bil namen zakonodajalca sestaviti gospodarstvo, ki bi lahko konkuriralo na svetovnem trgu, saj predstavlja največji problem Evropske unije velika razdrobljenost in razvejana nacionalna ureditev. Ena izmed oblik poenotenja zakonodaje med članicami je bila tudi nadnacionalna oblika organizacije družbe, ki bi lahko delovala po celotni Evropski uniji, pri tem pa ne bi bilo potrebno vzpostaviti nove pravne entitete v vsaki državi ter izpolnjevati administrativnih formalnosti in različnih specifičnosti za vsako državo članico. Omenjena pravna oblika bi se imenovala Evropska delniška družba (Societas Europea).

Sama zgodovina in razvoj ideje je bil zelo dolgotrajen postopek, ki je trajal od leta 1970 do sprejetja Direktive 2157/2001/EC leta 2001. Pripravljenih je bilo več predlogov, ki so bili vsakič zavrnjeni zaradi različnih interesov držav članic, saj so bile predlagane ureditve preveč radikalne za posamezne države članice v danem obdobju. Predvsem so se kopja lomila glede oblike upravljanja družb (enotirno – neposredno upravljanje in dvotirno upravljanje družb – upravljanje preko uprave in nadzornega sveta) ter glede delavskega soupravljanja. Na koncu je bil sprejet nek kompromis, ki dopušča, da si družba sama izbere obliko svojega upravljanja. Prav tako glede delavskega soupravljanja opredeljuje, da morajo strani najprej doseči dogovor glede sodelovanja delavcev pri upravljanju, če le-to

ni mogoče, pa se uporabljajo standardna pravila. Po eni strani omogoča državam, ki niso poznale delavskega soupravljanja, da jim le-tega ni potrebno uvesti na novo, po drugi strani pa zagotavlja, da se položaj delavcev v družbi ne zmanjša, oziroma spričo preoblikovanja v SE niso na slabšem, saj mora SE prevzeti obliko delavskega soupravljanja iz tiste države, kjer je le-ta najbolj ugodna za delavce.

Sprejeta Uredba o SE velja za supra-nacionalni pravni vir, ki v mnogih določbah ureja ureditev SE nad pravom posamezne države članice, hkrati pa tudi zahteva, da posamezne članice prilagodijo svoje nacionalne zakonodaje tako, da bo mogoča njena ustrezna implementacija.

Dolgo pričakovana Uredba o SE je bila sprejeta različno - z mešanico olajšanja, pričakovanja in razočaranja. Z olajšanjem, ker je po štirih desetletjih le prišlo do sprejetja uredbe. S pričakovanjem na odzive gospodarske prakse in nacionalnih zakonodaj ter prihodnosti razvoja sistema evropskega prava. Z razočaranjem, ker iz načrtovane enotne evropske oblike, zaradi sprejetih kompromisov ter pomanjkanjem unifikacije, ne obstaja enotna ureditev, pač pa 27 različnih oziroma podobnih ureditev SE.

Ključna trditev, ki sem jo želel potrditi, je bila, da SE ne predstavlja nove atraktivne ureditve za gospodarske družbe EU. Trditev sem poskušal utemeljiti tako z zbranimi odzivi in problemi iz prakse, na podlagi predstavljenih dejanskih številk ustanovljenih SE v zadnjih 5 letih, kot tudi hipotetičnem primeru ustanovitve SE.

Odzivi na sprejem ureditve SE so bili različni. Kot ena temeljnih prednosti ob sprejetju zakonodaje SE je bila navedena večja mobilnost družb znotraj EU v primerjavi z nacionalnimi družbami, saj ji je v EU omogočen enostavnejši čezmejni prenos sedeža in čezmejne združitve. Poleg tega naj bi se s preoblikovanjem SE in s tem poenostavitvijo strukture družbe in načinom odločanja zmanjšali administrativni in pravni stroški (ocenjeni tudi do 30 milijard evrov letno na nivoju EU). SE naj bi večnacionalnim družbam omogočala znižanje transakcijskih stroškov ustanovitve in ohranjanja odvisnih družb v vsaki državi članici. SE tako omogoča neposredno delovanje v različnih državah članicah namesto dragega vzpostavljanja mreže hčerinskih družb. Preko SE naj bi te družbe uživale enak status v vseh državah članicah in na njihovih trgih nastopale kot domače družbe. SE zakonodaja naj bi dodatno naredila tudi naslednji korak v harmonizaciji pravnega reda v EU, saj je na primer na podlagi ureditve omogočena družbam prosta izbira glede možnosti uporabe enotirnega ali dvotirnega sistema upravljanja. Konkurenca se bo kazala kot konkurenca med nacionalnimi zakonodajami korporacijskega prava, predvsem v delih zakonodaje SE, ki je prepuščena nacionalni ureditvi, saj družbe običajno iščejo najbolj učinkovito in najcenejšo ureditev. SE je povzročila velik preskok v evropskem duhu tako z vidika poslovanja družb, kot z vidika nadaljnega razvoja evropskega korporacijskega prava. Mnogo družb vidi predvsem v SE možnost preskoka na nadnacionalno raven, s katero bi želela preseči trenja med svojimi poslovalnicami iz različnih držav EU, prenesti

pogled oziroma videnje problema poslovanja na globalno raven poslovanja celotne družbe namesto posamezne enote. Z vidika razvoja evropskega korporacijskega prava pa se vidi nadaljnji razvoj predvsem v večji komunikaciji in primerjavi različnih ureditev držav članic. Povečana internacionalizacija poslovanja bo posredno vplivala na zakonodajalca, da bo ustrezno nadalje prilagajal zakonodajo v tej smeri. SE naj bi povečala konkurenčnost med nacionalnimi zakonodajami tako glede načina upravljanja družb, delavskega soupravljanja kot področja davkov.

Vendar pa kritiki opozarjajo na pomanjkljivosti SE ureditve oziroma procesa harmonizacije in unifikacije prava v EU, ki je v veliki meri ujel, če ne že prehitel ureditev SE. Tako sprejeta Deseta direktiva 2005/56/EC o čezmejnih združitvah povečuje stopnjo mobilnosti nacionalnim družbam ter jih s tem v veliki meri postavlja ob bok SE. Še več, kot omenjeno v nalogi omogoča, da si družbe same določijo, kaj bo predmet čezmejnega sodelovanja ter v kakšnem obsegu. Dodatno predstavlja pomembno možnost za srednje velike družbe, ki so aktivne v več državah članicah, pa vendar premajhne za ustanovitev SE. Mnogi omenjajo, da ureditev SE ni unificirana, saj obstajajo med posameznimi državami članicami še vedno občutne razlike (glede udeležbe delavcev, načina varovanja manjšinskih delničarjev, izvolitve in odpoklica uprave...). Harmonizacija pravil ter obstoj novih oblik poslovanja že danes omogočajo poslovanje tujim družbam v državi tudi preko podružnic (brez ustanovitve odvisne družbe). Po drugi strani pomanjkanje ureditve glede davkov še vedno zahteva spremljanje družbe po posamezni enoti, saj je le-ta še vedno davčni rezident in s tem obvezana k oddaji davčnih poročil v državi, kjer se fizično nahaja. Poleg tega pa poslovanje preko hčerinskih družb omejuje odgovornost na osnovni kapital posamezne hčerinske družbe ter s tem omejuje odgovornost celotne skupine.

Slabost SE je tudi v neuniformnosti ureditve. Družbeniki in upniki se morajo še naprej ubadati z vsemi posebnostmi, ki jih prinašajo različne nacionalne ureditve, vključno z različno sodno, gospodarsko in davčno prakso. Zaradi uporabe in odkazovanja v skladu z nacionalno zakonodajo in povratnega odkazovanja na splošno evropsko korporacijsko zakonodajo bo v praksi pogosto prišlo do zavestnih ali nezavestnih pravnih praznin, ki jih bo morala v prihodnosti šele rešiti poslovna in sodna praksa. Prav tako pa je s kompleksno strukturo pravnih virov povezana tudi negotovost glede razlage in uporabe prava ter pristojnosti sodišč in nacionalnih (davčnih, inšpekcijskih) organov. SE prav tako ne prinaša nobenih sprememb oziroma ugodnosti na področju davčne ureditve. Še vedno se zahteva ločeno poročanje in obveza plačila davščin glede na kraj opravljanja dejavnosti družbe. Glede na izkušnje družb pri uvedbi evropskega duha v družbo pa je vprašljiv tudi ta pozitivni učinek. Še vedno obstaja velik razkorak med različnimi ureditvami. Že predhodna ureditev (pred SE) glede evropskega delavskega sveta v veliko družbah ni zaživela oziroma je privedla do pasivnega organa. Predstavniki delavcev iz različnih držav so prisiljeni sodelovati med seboj vsaj pri oblikovanju in delovanju posebnega pogajalskega telesa, pri čemer pa se pogosto kaže bodisi nezanimanje iz držav z nerazvitim delavskim soupravljanjem za postopek, bodisi trenja med delavci iz držav z različnimi

oblikami delavskega soupravljanja. Nazadnje pa naj omenim, da kljub relativno dolgi zgodovini federalne ureditve, v ZDA ne obstaja neke vrste enotna nadnacionalna oblika družbe, kar kaže, da to ni potreben pogoj za oblikovanje temeljev notranjega trga, ampak bolj stvar prestiža oziroma politična gesta.

Podoben zaključek, da SE ne predstavlja velike priložnosti oziroma zaželene oblike družbe, lahko razberemo tudi iz števila SE družb, ustanovljenih do danes. V vseh 27 državah članicah (vključno z Romunijo in Bolgarijo), ki so do danes sprejele SE zakonodajo, je bilo do danes ustanovljenih preko 300 družb. Kljub nekaterim poznanim imenom družb, le-to predstavlja izredno majhen delež družb, ki so se odločile za preoblikovanje. Če nadalje ugotovimo, da je od tega 27% družb neaktivnih, dodatnih 10% pa holding družb, lahko ugotovimo, da je dejanska številka delujočih družb še toliko manjša (170). 40% dosedanjih SE družb je nemškega izvora oz. je registriranih v Nemčiji. To je moč obrazložiti s tem, da je sama ureditev SE (predvsem na področju delavskega soupravljanja) podobna nemški zakonodaji. Študije o razlogih uvedbe SE kažejo, da se je oblika izredno uveljavila tam, kjer je omogočala delno »izigravanje« nacionalne ureditve, predvsem glede delavskega soupravljanja. Veliko družb na meji pod 500 zaposlenih je sprejelo SE v želji, da se vnaprej opredeli vloga delavskega soupravljanja preden je družba kot velika družba po nacionalni zakonodaji dolžna slediti zakonskim pravilom, ki veljajo npr. za velike družbe (saj SE zakonodaja daje prednost dogovoru pred standardnimi oziroma nacionalnimi pravili).

Istočasno lahko zaključimo, da so spričo dolgega časa (od ideje je preteklo že 50 let), ki je bil potreben, da se je uresničila osnovna ideja ter kompromisov, ki so bili potrebni za sprejetje zakonodaje, obstoječa zakonodaja (preko harmonizacije pravil v EU) in razširitev mednarodnega poslovanja in s tem različne poslovne oblike vsaj dohiteli, če ne prehiteli primernost oziroma prednosti SE. Pravna podlaga za ustanovitev SE je bila vzpostavljena prepozno in v praksi ne dosega zelenega učinka. Prehitev jo je proces harmonizacije s sprejemom direktiv, s katerimi je EU uskladila številna statusna vprašanja gospodarskih subjektov. Sprejete ureditve omogočajo posamezni družbi, da prilagodi svojo organizacijsko obliko poslovanju, kar je tudi osnovni pogoj, da se neka oblika uveljavi v praksi. V primeru SE pa se mnogokrat dobi občutek, da zahteva ravno obratno – da se družba prilagodi obliki.

Prav tako se s harmonizacijo zakonodaje v EU privlačnost oziroma primarne prednosti SE zmanjšujejo. Tako naj bi sprejeta Deseta direktiva o čezmejnem združevanju omogočila prednosti prenosa sedeža in delavskega soupravljanja (v tem delu je bolj ali manj kopirana iz SE) tudi drugim družbam, ki niso formirane v obliki SE ter jim tako omogočala izkoristiti prednosti, ki so bile do sedaj rezervirane zgolj za SE, hkrati pa dodatno omogočala izkoristiti tudi prednosti lokalnih nacionalnih zakonodaj, pod katero se združitve opravljajo.

Sodbe Sodišča EU v primerih Centros, Sevic, Uberseering in Inspire Act potrjujejo nadaljnjo usmeritev harmonizacije pravil v smeri teorije ustanovitve, kar pa je v nasprotju s sedanjo izrecno ureditvijo SE, ki predpisuje, da mora biti sedež in dejansko opravljanje dejavnosti oziroma poslovanje v isti državi (teorija sedeža). To dejstvo nedvomno vpliva na bodoč zmanjšan interes posameznih subjektov za ustanovitev SE, saj bo posameznim subjektom tako omogočeno izkoriščanje prednosti ustanovitve v drugi državi, kot je kraj opravljanja dejavnosti. Po drugi strani pa te sodbe nakazujejo, da bo v prihodnosti zakonodaja na področju SE predmet sprememb zaradi usklajevanja s sodbami Sodišča EU in smernicami razvoja gospodarskega prava v EU.

Na podlagi omejevanja pri načinih ustanovitve SE, velikosti in organizacijske oblike družbe, postopkov delovanja in posebnosti pri delavskem soupravljanju ter tudi možnosti izbire drugih alternativnih pravno-organizacijskih oblik zaključujem, da nova oblika SE nima zadostnih prednosti, da bi se veliko družb odločilo za preoblikovanje v SE. Na podlagi rezultatov iz prakse, popularnosti ter problemov SE bo Evropska komisija predvidoma v letu 2009 pripravila Svetu EU in Evropskemu parlamentu poročilo o uporabljanju Uredbe o SE in predloge za spremembe, kar bo osnova za nadaljnje spremembe v zakonodaji SE. Predvsem politična volja držav članic ter pripravljenost in hitrost sprememb lahko spremeni privlačnost in uporabnost SE v prihodnosti.

Kljub ugotovitvi, da sama ureditev SE ni najbolj optimalna, oziroma ni izpolnila velikih pričakovanj, pa bo imela SE pomembne indirektno vplive na evropsko zakonodajo in kulturo v prihodnosti preko spodbujanja komunikacije, sodelovanja in konkurence evropskih zakonodaj. Gre za pomemben korak naprej v luči optimizacije in ureditve s ciljem zadržanja prednosti in lociranja družb znotraj EU. SE je znatno spodbudila proces harmonizacije korporacijskega pravnega reda v EU. Tako zagovorniki kot nasprotniki SE se strinjajo, da je prav sprejetje SE odpravilo zastoj v harmonizaciji in sprejetju Direktive 2005/56/EC o čezmejnih združitvah ter napredku glede planirane nove pravne oblike (npr. SPE). Pričakuje se, da bo to dodatni motiv za konvergenco sistemov in zakonodaj znotraj EU ter nadaljnje približevanje enotnemu evropskemu trgu.

Nazadnje naj opozorim, da v je luči finančne krize v zadnjem letu moč opaziti razmah odkritega in prikritega protekcionizma, kar neposredno in posredno zavira nadaljnjo harmonizacijo pravil in hamonizacijski proces v EU. Evropa je spričo finančne krize in nasprotij med državami članicami postavljena pod veliko preizkušnjo, saj bo potrebno preseči nacionalne interese tudi v času krize ter nadaljevati z načrtano potjo, ki bi izpolnila željo EU – to je uspešno konkurirati ostalim velikim državam, predvsem ZDA ter drugim hitro-razvijajočim se gospodarstvom. V tem konceptu lahko podobni faktorji kot modificirana zakonodaja o SE dodatno vplivajo na nadaljevanje razvoja po načrtani poti.

8 Viri in literatura

8.1 Viri

1. Bedrač, J. (2006). Čezmejna združitev gospodarskih družb v EU – takoj?, Pravna praksa, letnik 2006, št. 12, str. 6, GV Založba.
2. Bedrač, J., (2004). Vloga predstavnikov delavcev pri ustanovitvi in upravljanju evropske delniške družbe, str. 3, najdeno 17. julija 2009 na www.delavska-participacija.com/clanki/ID040803.doc
3. Braendle, U.C. & Noll J. (2005). The Societas Europaea – A Step Towards Convergence of Corporate Governance Systems?, Department for Business Administration, University of Vienna, str. 8.
4. Brun, S. (2004). The European Private Company: A Supranational Company Form for Small and Medium-sized Enterprises?, German Law Journal, Vol.05 No. 11, str. 1407.
5. Cauchi Chetuci, M. (2009). The Societas Europaea (European Company) as a New Corporate Vehicle, str. 5, najdeno 17. januarja 2009 na <http://www.chetucicauchi.com/mcc/research/european-company-statute-1.htm>
6. CMS (2003). The European Company and Further EU Accession
7. DURS, (2008). Poslovna enota nerezidenta v Sloveniji, Pojasnilo DURS, št. 4217-61/2008, 9. 4. 2008
8. Eidenmueller, H. & Engert A. & Hornuf L. (2009). The Societas Europaea: Good News for European Firms, Social Science Research Network, članek 1409555, str. 3-23, najdeno 17. julija 2009 na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1409555
9. Enriques, L. (2003). Regulatory arbitrage – ECGI, Silence is golden: The European company statute as a catalyst for company law arbitrage, str. 4.
10. European Court of Justice (2006). Case C-210/06 najdeno 17. januarja 2009 na <http://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=CELEX:62006J0210:EN:html>
11. European Trade Union Confederation (2001). The standard rules on worker involvement in SE. When do they apply and what do they say? Agreement on worker involvement, Working paper št. 5, 2001, najdeno 23. februarja 2009 na www.etuc.org/en/
12. Fulton, L. (2006). Anchoring The European Company in National Law, 2006, str. 32-35, najdeno 22. marca na http://www.seeurope-network.org/homepages/seeurope/file_uploads/booklet2006fulton.pdf
13. International Bureau of Fiscal Documentation (2003). Survey on the Societas Europaea, Bruselj, str.5
14. International Law Office (2008). European Commission Presents Proposal for New European Private Company, september 2008
15. Karsten, S. (2003). Pravo družb v EU – prihodnost po evropski delniški družbi, Evro pravna praksa, letnik 2003, št. 2, str. 42, GV Revije

16. Kelemen M. (2008). Recent developments on new and established SEs, European Trade Union Institute, Bruselj, november 2008
17. Klambauer, M. (2008). Case Study Report on Strabag SE, Research Network on Worker Participation in the European Company (SE), www.worker-participation.eu/european_company, str. 5
18. KPMG (2006). Global Taxation & Tax Efficient Supply Chain Management, KPMG interno gradivo, junij 2006
19. Knudsen, H. & Mueller, T. (2008). Converting MAN B&W Diesel AG into MAN Diesel SE negotiations and the agreement on employee involvement, , Research Network on Worker Participation in the European Company (SE), www.worker-participation.eu/european_company, str. 26
20. Kocbek, M (2004a). Evropska delniška družba in njen vpliv na upravljanje v slovenskem pravu družb, 21. finančno-borzna konferenca – gradivo k predavanju, Portorož, str 6.
21. Kocbek, M (2005). Evropska delniška družba in njena vključitev v slovensko pravno družbo, Revizor 2005, str. 90
22. Kocbek, M. (2002). Societas Europea – Evropska delniška družba, Podjetje in delo, letnik 2002, št. 1, str. 173-4, Gospodarski vestnik 2002
23. Kocbek, M. (2004b). Evropska delniška družba in njena vključitev v slovensko pravo družb, Podjetje in delo 2004, št. 3, str. 398 - 455, GV Revije 2004
24. Korže, B. (2007). Evropska delniška družba (SE), 13. strokovno posvetovanje o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije, Zbornik referatov, Zveza ekonomistov Slovenije, Portorož 26.11.2007, str. 111
25. Lamp, F. (2009). The cost of different European corporate governance legislation: Evidence from the new legal form – Societas Europaea, str. 7-8, najdeno 17. julija 2009 na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1411793
26. Lenoir, N. (2008). The Societas Europaea (SE) in Europe, A promising start and an option with good prospects, Utrecht Law Review, Volume4, Issue 1, str. 15, najdeno 8. januarja 2009 na <http://ssrn.com/abstract=1114588>
27. Leyder, S. (2003). Tax Implication of New European Company, International Law Office,
28. Lutter, M. (2002). Europaeische Aktiengesellschaft – Rechtfigur mit Zukunft?, Betriebs – Berater #1, str 2.
29. Milenkovič, V. (2004). Sodelovanje delavcev pri upravljanju Evropske delniške družbe – Societas Europea, najdeno 27. decembra 2008 na <http://www.delavska-participacija.com/clanki/ID031215.doc>
30. Oplustil, K. (2003). Selected problems concerning formation of a holding SE (Societas Europaea), German Law Journal 2/2003, najdeno 27. decembra 2008 na www.germanlawjournal.com/pdf/Vol04No02/PDF_Vol_04_No_02_107-126_Private_Opustil.pdf, str 112.

31. Pelle, P. (2008). Companies crossing borders within Europe, *Utrecht Law Review*, Volume4, Issue 1, str. 6, najdeno 27. decembra 2008 na <http://ssrn.com/abstract=1111523>
32. Prelič, S (2004). Uvajanje evropske delniške družbe (SE) v slovensko pravo družb, *Gospodarski subjekti na trgu*, Portorož, str 57.
33. Prelič, S. & Prostor, J. (2009). Evropska delniška družba, *GV Založba*, Ljubljana, str. 14-149.
34. Prelič, S. (2005). Kapitalska vprašanja pri ustanavljanju evropske delniške družbe, *Podjete in delo*, letnik 2005, št. 6, str 897, *GV Založba*, Ljubljana
35. Rajgelj, B. (2006). Slovensko mednarodno zasebno pravo družb, *Podjetje in delo* 2006, št. 1, *GV Založba*, Ljubljana, str. 3
36. Rajgelj, B. (2007). Pravo gospodarskih družb v EU, *GV Založba*, Ljubljana, str. 26-332.
37. Reichert, J. (2008). Experience with the SE in Germany, *Utrecht Law Review*, Volume4, Issue 1, str 24, najdeno 8. januarja 2009 na <http://ssrn.com/abstract=1114782>
38. Report (2002). Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe (2002), *Bruselj*, str. 117
39. SE Europe (2005). Frequently Asked Questions (FAQs) on the European Company, str 5. najdeno 18.11.2008 na www.seeurope-network.org/homepages/seeurope/europeancompany/faq.html
40. Siems M., Herzog L. & Rosenhaager E. (2009). The European Private Company (SPE): An Attractive New Legal Form of Doing Business? str. 4-10, najdeno 27. julija 2009 na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1350465
41. Siems, M (2005). The impact of the European Company (SE) on legal culture, 30 *European Law Review*, str. 431, najdeno 8. januarja 2009 na <http://ssrn.com/abstract=853824>
42. Stanovnik, T. (2004). Davčna harmonizacija v Evropski uniji, *Evropsko pravo*, Ljubljana, str. 769
43. Terstenjak, V. & Kocbek, M. (2004). Evropsko pravo gospodarskih družb, *GV Založba*, Ljubljana, str. 31
44. Timmermans, C. (2002). Company Law as Ius Commune? *Lauven Centre for a Common Law of Europe*, Lauven, str. 9
45. Tokić, S. (2004). Davčna obravnava Societas Europaea, *Evropsko pravo in praksa* IV, letnik 2004, str. 19.
46. Trstenjak, V. (2004). Evropsko pravo gospodarskih družb, *GV Založba*, Ljubljana, str. 15
47. Wenz, M. (2004). The European Company (Societas Europaea) – Legal Concept and Tax Issues, *European Taxation* 1/2004, str. 6

8.2 Literatura

1. Council Directive 2001/86/EC of 8 October 2001 supplementing the Statute for a European company with regard to the involvement of employees, Official Journal L294, 10/11/2001 P0022-0032.
2. Council Directive 2005/19/EC of 17 February 2005 amending Directive 90/434/EEC 1990 on the common system of taxation applicable to mergers, divisions, transfers of assets and exchanges of shares concerning companies of different Member States, L58, 4/3/2005 P0019-0027.
3. Council Directive 90/434/EEC of 23 July 1990 on the common system of taxation applicable to mergers, divisions, transfers of assets and exchanges of shares concerning companies of different Member States , L225, 20/8/1990 P0001-0005
4. Council Directive 94/45/EC of 22 September 1994 on the establishment of a European Works Council or a procedure in Community-scale undertakings and Community-scale groups of undertakings for the purposes of informing and consulting employees, Official Journal L254, 30/9/1994 P0064-0072.
5. Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for European Company (SE), Official Journal L 294, 10/11/2001 P.0001-0021
6. Commission recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises, Official Journal L 124, 20/5/2003 P.0036-0038
7. Proposal for a Council Regulation on the statute for a European private company, COM/2008/0396, Brussels 2008
8. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2), Uradni list RS, št. 117/2006
9. Zakon o gospodarskih družbah (ZDG-1), Uradni list RS, št. 42/2006, Ljubljana 2006
10. Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU), Uradni list RS št. 42/2007 z dne 15.5.2007
11. Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (SE) (ZSDUEDD), Uradni list RS, št. 28/2006, Ljubljana 2006